Saue vald

Saue valla arengukava 2026-2040

September 2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS **4**
1. SAUE VALLA PEAMISED ARENGUEELDUSED JA VÄLJAKUTSED **7**
1.1. VALLA RUUMILINE MUSTER, KANDID JA KESKUSED 7
1.2. RAHVASTIK 12
1.3. ARENGUEELDUSED JA VÄLJAKUTSED 21
1.4. ELANIKE ARVAMUSED 24
2. SAUE VALLA ARENGUSTRATEEGIA **25**
2.1. VÄÄRTUSED 25
2.2. VISIOON AASTAKS 2040 25
2.3. VALDKONNAÜLESED EESMÄRGID NING NENDE SEOSED ALAVALDKONDADEGA 26
2.4. SAUE VALLA STRATEEGIAKAART 28
3. VALDKONDLIKUD VÄLJAKUTSED, EESMÄRGID JA TEGEVUSED **29**
3.1. HARIDUS 29
3.1.1. Alusharidus *29*
3.1.2. Üldharidus *31*
3.1.3. Noorsootöö *34*
3.1.4. Huviharidus ja -tegevus *35*
3.2. SOTSIAALHOOLEKANNE, LASTEKAITSE JA TERVISHOID 37
3.2.1. Sotsiaalhoolekanne *37*
3.2.2. Lastekaitse *40*
3.2.3. Tervishoid ja rahva tervise edendamine *42*
3.3. KULTUUR, SPORT, VABA AEG JA KOGUKONNAD 44
3.3.1. Kultuuri- ja spordielu *44*
3.3.2. Külaliikumine ja koostöö kodanikuühendustega *47*
3.4. ETTEVÕTLUS JA TURISM 48
3.5. LOODUS- JA ELUKESKKOND 52
3.5.1. Keskkond, jäätmemajandus ja planeerimine *52*
3.5.2. Tehniline taristu *58*

3.5.3. Turvalisus ja kriisivalmidus 60

3.6. LIIKUVUS JA ÜHISTRANSPORT 62

3.6.1. Teed, tänavad ja tänavavalgustus 62

3.6.2. Ühistransport 65

4. VALLA JUHTIMINE JA ARENGUKAVA SEIRE 68

4.1. JUHTIMINE 68

4.2. ARENGUKAVA SEIRE JA HINDAMINE 69

SISSEJUHATUS

Saue vald moodustati 24. oktoobril 2017. aastal endiste Kernu valla, Nissi valla, Saue linna ja Saue valla vabatahtliku ühinemise tulemusena. Tegu on Eesti mandriosa rahvarohkeima vallaga, mis on elanike arvult (u 26 000[1]) Eesti seitsmes omavalitsusüksus. Valla pindala on ligikaudu 630 km^2, selle naabriteks on põhjaosas Tallinna linn, Harku vald ja Saku vald, lääneosas Lääne-Harju vald ja Keila linn, lõunaosas Lääne-Nigula vald ja Märjamaa vald ning idaosas Kohila vald.

Saue valda iseloomustab mitmekesine asustusstruktuur – siin on nii linnalisi asumeid kui hajaasustust. Valda läbivad mitmed tähtsad transpordivõrgustikud – Tallinna-Pärnu ja Tallinna-Haapsalu maantee, Tallinna ringtee, Tallinna-Turba raudtee.

Valla administratiivkeskus asub u 6000 elanikuga Saue linnas, mis koos Laagri aleviku (samuti ligi 6000 elanikku) ning nende tagamaaga moodustab kahekeskuselise linnapiirkonna. Lisaks on vallas veel kaks alevikku - Turba (940 elanikku) ja Riisipere (866 elanikku). Suuremad külad on Alliku (3228 elanikku), Vanamõisa (1032), Ääsmäe (806), Hüüru (563), Kaasiku (565), Vatsla (433), Laitse (432), Koidu (427) ja Maidla (319 elanikku).

Arengukava esimeses osas on kajastatud Saue valla peamised arengueeldused ja väljakutsed, sealhulgas ruumilise arengu ja rahvastiku ülevaated. Teises osas on välja toodud strateegia - väärtused, visioon ning valdkondade ülesed eesmärgid. Kolmas osa sisaldab valdkondlikke lühiülevaateid, eesmärke ja tegevusi ning neljas arengukava seiret ja hindamist. Arengukavaga paralleelselt on koostatud Saue valla eelarvestrateegia aastateks 2026-2032.

Valla arengukavade süsteem ja põhimõtted

Saue valla arengukavade süsteemi puhul lähtutakse järgnevast:

1) Valla pikaajaline visioon, eesmärgid ning olulisemad valdkondlikud väljakutsed, eesmärgid, investeeringud ja tegevused kajastatakse valla arengukavas. Arengukava valdkondlikus osas tuuakse välja investeeringud, mis ületavad 100 000 euro piiri, väiksemad investeeringud kavandatakse iga-aastaselt jooksvalt.
2) Haridusliku, sotsiaalse ja kultuurilise teenindamisega seotud objektid kajastatakse arengukavas vastavalt detailplaneeringute kehtestamisele ja elluviimisele, arvestades, et arengukava ja eelarvestrateegia investeeringute täpsem planeerimise ja kajastamise periood on vastavalt seadusele neli aastat. Sellest perioodist välja jäävate investeeringute puhul on oluline nende teadvustamine üldpõhimõttena, aga nende täpsema ajalise realiseerimise ja rahalise mahu määratlemise põhjendatus muutub aktuaalseks koos planeeringute menetlemise protsessi kulgemisega ja seda täpsustatakse iga-aastase arengukava ülevaatamise protsessi käigus. Arvestades eeltoodut, lähtutakse põhimõttest, et arengukavas kajastatakse investeeringute tabelis objektid, mis on seotud kehtestatud detailplaneeringutega. Objekte, mis on seotud menetluses olevate ja algatamiseelses menetluses olevate detailplaneeringutega, arengukavas ei kajastata. Nimetatud objektid kaasatakse planeeringutesse lähtuvalt arengukavas sätestatud üldistest piirkondlikest

[1] Elanike arv siin ja edaspidi Eesti rahvastikuregistri andmetel seisuga 1.01.2026

vajadustest ja kajastatakse arengukavas pärast detailplaneeringu kehtestamist ülaltoodud põhimõtte kohaselt.

3) Eraldiseisvad arengukavad koostatakse üldjuhul nendele valdkondadele, kus seadusest tulenevalt on see kohustuslik, sh:
    - valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni ning sadevee arendamise kava,
    - jäätmekava.
4) Valdkondlikus osas on suunaks, et detailsemad eesmärgid ja tegevused määratletakse valdkonda üle-vallaliselt koordineeriva allasutuse arengukavas, sh on eesmärk, et:
    - kultuuri ja huvitegevuste täpsemad suunad kavandatakse Saue Kultuuri- ja Huvikeskuse arengukavas,
    - raamatukogude arengusuunad kavandatakse Saue Raamatukogude arengukavas,
    - spordivaldkonna arengusuunad kavandatakse Saue Spordikeskuse arengukavas,
    - noorsootöö arengusuunad kavandatakse Saue Noortekeskuse arengukavas,
    - sotsiaaltöö ja sotsiaalteenuste korraldamise valdkonna arengusuunad kavandatakse Saue Sotsiaalkeskuse arengukavas;
    - teehoiuga seotud tegevused kavandatakse eraldiseisva investeeringute tabeliga, mis on osa eelarvestrateegiast.

Arengud perioodil 2018-2025

Haldusreformijärgsel perioodil on valla arendustegevuse aluseks olnud 2018. aastal koostatud esimene ühinemisjärgne arengukava. Arengukava on küll järjepidevalt uuendatud, kuid selle strateegilised eesmärgid on püsinud muutumatuna kogu perioodi vältel.

Arengukava seadis üheks oluliseks eesmärgiks kogu valla süsteemse ja kandipõhise arendamise, mis võtab arvesse piirkondlikke eripärasid. Selle eesmärgi täitmiseks viidi perioodil läbi ka terve hulk mahukaid investeeringuid valla väiksemates piirkondades, nagu teenusekeskuste rekonstrueerimine Riisiperes ja Haibas, Riisipere uue lasteaiahoone rajamine, Ääsmäe lasteaia rekonstrueerimine, munitsipaalmaja rajamine Turbasse, Ääsmäe Kooli rekonstrueerimine ning Ääsmäe Spordihoone rajamine, Riisipere ja Turba koolide staadionite rekonstrueerimine ning kergeteede rajamine jpm.

Teine oluline suund on olnud kaasaegse linnalise keskkonna ja spetsialiseeritud teenuste arendamine Saue linna ja Laagri aleviku piirkonnas. Selle eesmärgi raames on valminud Saue Riigigümnaasium ja spordihoone, rajatud Saue spordihoone ja jalgpallihall, uus vallamaja, tervisekeskused Laagris ja Saue linnas, Möldre Haridusmaja ja spordihoone, Laagri Spordihoone, Saue uus sotsiaalkeskus jne.

Kolmas eesmärk on olnud transpordikoridoride äärsete kasvupiirkondade arendamine, pidades silmas eelkõige raudteeäärseid piirkondi, kust on tagatud head ühendused. Selle raames on investeeritud Turba ja Riisipere avalikku ruumi, „Pargi ja reisi“ parklate arendusse, raudteepeatuste ja asumite ühendamisse kergteedega ning ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rajamise ettevalmistusse Laitse-Kibuna piirkonnas. Oluline tegevus oli ka Saue-Laagri ühendustee valmimine.

Investeeringute kõrval on eraldi prioriteediks olnud strateegilise, avatud ja kogukonda kaasava juhtimise arendamine. Eraldi tähelepanu on selle eesmärgi raames saanud asumiseltside toetamine, olulised tegevused on ka valla üldplaneeringu koostamine, e-teenuste arendamine, ülevallalise haridusvaldkonna tugiteenuste süsteemi loomine, kultuuritegevuse koondamine valla katusorganisatsiooni alla, noorsootöö koondamine Saue noortekeskusesse ja noorsootöö tagamine valla kantides, raamatukogude koondamine ühe katusorganisatsiooni alla jpm.

Kõik eelnevalt mainitud laiemad arengusuunad on Saue valla jaoks endiselt aktuaalsed ka järgnevatel aastatel.

Arengukava koostamise protsess

Saue valla arengukava 2026-2040 koostamine toimus perioodil jaanuar-aprill 2026 a. Protsessi aluseks võeti senine arengukava, sh selle üldine ülesehitus, kandipõhine arendusloogikaga ning ka visioon ja väärtused.

Arengukava koostamise raames viidi läbi põhjalik rahvastikuanalüüs ja koostati kandipõhine rahvastiku- ja teenusvajaduse prognoos aastani 2040 (vt ka arengukava p 1.2). Lisaks viidi läbi elanike küsitlus, mille raames küsiti tagasisidet ja ettepanekuid vallas toimunud ja soovitavate tulevikuarengute kohta (vt lühikokkuvõte p 1.4).

Valdkondlike arengusuundade ning tegevuste täiendamiseks viidi läbi enam kui 60 osalejaga strateegiaseminar, kus osalesid mh vallavalitsuse ja -volikogu, valla allasutuste ja koostööpartnerite esindajad. Detailsed arengusuunad (sh valdkondlikud väljakutsed, eesmärgid, investeeringud, tegevused ja mõõdikud) arutati läbi juhtgrupiga (kokku 6 kohtumist), kuhu kuulusid vallavalitsuse esindajad ning osakondade juhid.

1. SAUE VALLA PEAMISED ARENGUEELDUSED JA VÄLJAKUTSED

1.1. VALLA RUUMILINE MUSTER, KANDID JA KESKUSED

Saue valla ruumilise arengu suunad on määratletud üldplaneeringus, mille on kehtestanud vallavolikogu 28.06.2021. Üldplaneeringu koostamine põhines valla 2018. aastal koostatud arengukaval, andes sellele ruumilise mõõtme kuni aastani 2035.

Oluline fookus valla üldplaneeringus on kestlik areng, mis võtab arvesse loodusliku ning kultuurilis-ajaloolise mitmekesisuse. Eraldi tähelepanu on pööratud piirkondade eripärade arvestamisele, sh kandipõhisele lähenemisele ning kogukondade soovidega arvestamisele. Eesmärk on mitmeotstarbelise asustuse kavandamine, mis vähendaks pendelrännet. Valla keskuse vaates on suund Laagri aleviku ja Saue linna ühtseks arengualaks kujundamine. Tiheasustusalade laiendamisel on eelistatud nende lähedus olemasolevatele ühistranspordiliinidele ja -peatustele (sh keskkonnasõbralik raudtee) ning kergliiklusteedele, eraning avalikke teenuseid pakkuvatele teenindusasutustele, samuti on oluline ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga kohese liitumise võimalus.

Saue vallas on 54 asustusüksust: vallakeskus Saue linn, kolm alevikku (Laagri, Riisipere, Turba) ja 50 küla. Paiknemise, liikumisteede, tõmbekeskuste asukoha, teenuste kättesaadavuse ja tarbimise ning osalt kogukonnaidentiteedi alusel on vald jaotatud kaheksaks piirkonnaks[2] (joonis 1).

- Saue piirkond (u 7900 elanikku), sh Saue linn (u 6000) ja Saue ümbruse kant (u 1900) elanikku;
- Laagri kant (Laagri alevik, Allika ja Koidu külad, u 9600 elanikku);
- Hüüru kant (u 1300 elanikku);
- Ääsmäe kant (u 2000 elanikku);
- Laitse-Ruila kant (u 1700 elanikku);
- Haiba-Kernu kant (u 700);
- Riisipere kant (u 1300 elanikku);
- Turba kant (u 1500 elanikku).

Laagri kant koos Saue linna ja Vanamõisa külaga moodustab **linnalise piirkonna** (u 16 600 elanikku). Pikemas perspektiivis võiks linnalisse piirkonda kuuluda ka Hüüru kant. Sisserände taastumisel võiks perspektiivis olla linnalises piirkonnas enam kui 20 000 elanikku.

Valla kantide sisesed asulad (kokku 54) jagunevad omakorda suurusest, funktsionaalsusest ja kokkulepitud keskuste süsteemist lähtuvalt viide kategooriasse:

- **valla keskus** – Saue linn;
- **halduskeskused** (varasemad vallakeskused) – Laagri alevik (sh rahvaarvult suurem osa Alliku külast), Riisipere alevik ja Haiba küla. Halduskeskustes tagatakse teenused peamiselt valla eelarveliste asutuste kaudu;
- **I asumitasand** (teenuskeskused: asulad, kus elanike arv on vahemikus 600-1500) – Hüüru küla, Vanamõisa küla (sh rahvaarvult väiksem osa Alliku külast), Ääsmäe küla, Laitse-

[2] Arvestades haldusreformi tulemusel kujunenud uue ruumiloogikaga, ei kattu kantide piirid täielikult maakonna teemaplaneeringus „Harjumaa sotsiaalne infrastruktuur" defineeritud kantidega. Rahvastikuanalüüsi ja -prognoosi osas käsitletakse Saue linna ning Saue ümbruse kanti Saue kandina, kuna tegu on ühe teenuspiirkonnaga.

Kaasiku külad, Turba alevik. Teenuskeskustes toimub teenuste osutamine koostöös kolmanda sektori/erasektoriga. Vald osaleb teenuste osutamise rahastamises selleks otstarbeks väljatöötatud toetus- ja finantseerimispõhimõtete alusel.

- **II asumitasand** (paikkonnad: elanike arv u 200-600) – Vatsla küla, Kiia küla, Koidu küla, Valingu küla, Jõgisoo küla, Maidla küla, Tuula küla, Lehetu küla, Ellamaa küla, Ruila küla, Kibuna küla, Aila küla, Haiba küla. Kohapealsed teenused on peamiselt kolmanda sektori osutatavad. Vald osaleb teenuste osutamise rahastamises selleks otstarbeks väljatöötatud toetus- ja finantseerimispõhimõtete alusel.
- **III asumitasand** – kõik ülejäänud (31 küla).

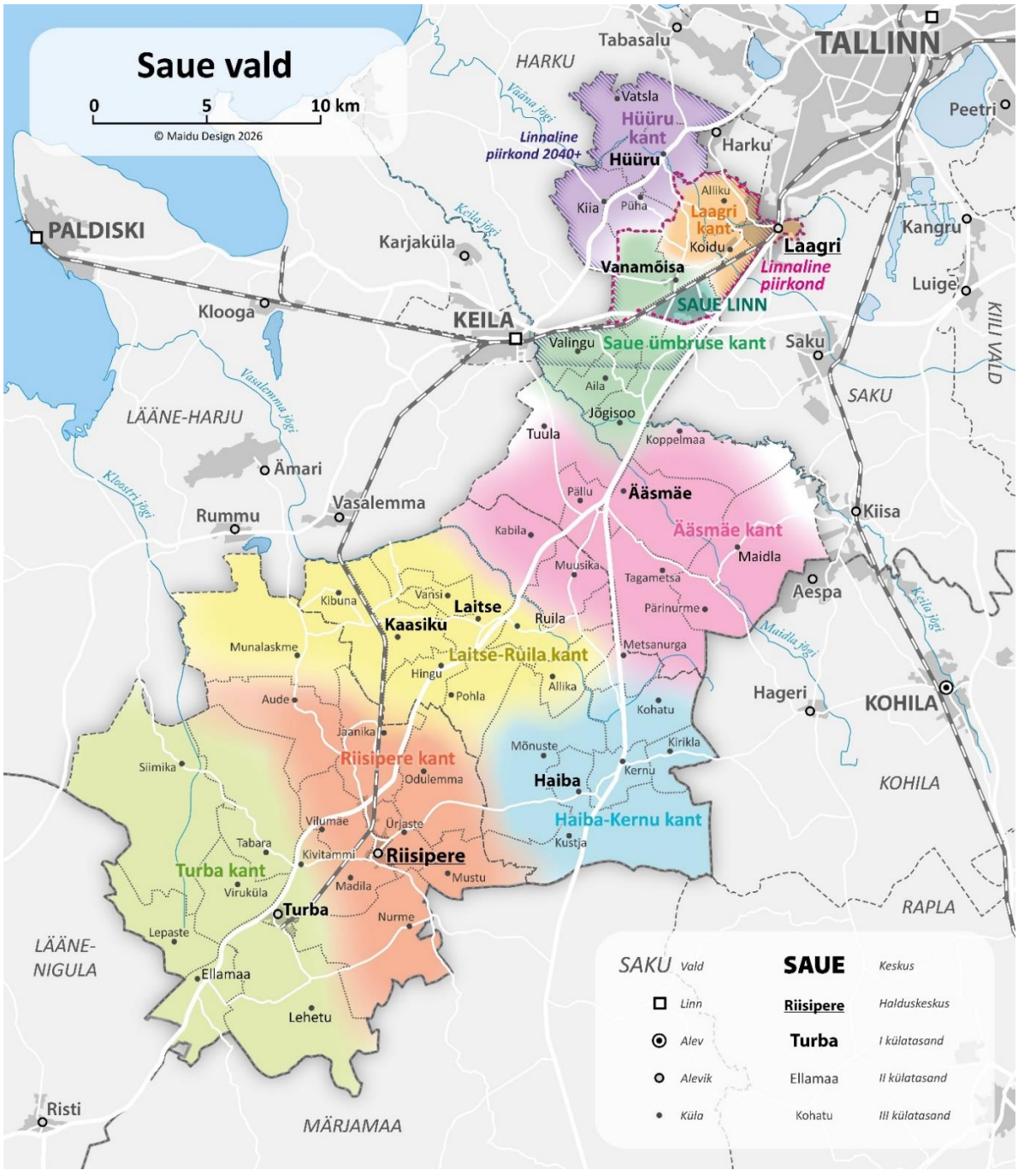

Joonis 1. *Saue valla kandid ja keskused*

Linnalise piirkonna (u 16 600 elanikku) moodustavad Saue linn, Laagri alevik ja nendega piirnevad Koidu ning Alliku külad. Piirkonda võib arvata ka Vanamõisa küla, mis jääb Saue ümbruse kandi koosseisu. Tegu on suuremas osas tiheasustatud alaga, kus kokku elab enam kui pool valla elanikkonnast ning kus on tagatud kõik peamised avalikud teenused (lasteaiad, koolid, sotsiaalteenused, sportimisvõimalused jne). Linnalisse piirkonda jääb Saue valla keskus Saue linn, mis teenindab Vanamõisa kõrval otseselt ka teisi Saue ümbruse kandi külasid (Valingu, Aila, Jõgisoo).

Linnapiirkonna seisukohalt oluliseks arenguks on 2022. aasta sügisest Laagri alevikus tegevust alustanud Saue Riigigümnaasium, mis on suunatud kõigile valla elanikele. Jätkuvalt on linnapiirkonnas oluline ka muude kogu valda teenindavate spetsialiseeritud teenuste arendamine, sh erasektori poolt. Seoses rahvaarvu kasvuga on jätkuvalt väljakutseks kodulähedaste lasteaia- ja koolikohtade ning teiste avalike teenuste pakkumine vastavalt kasvavale nõudlusele. Saue linna kui keskuse puhul on lisaks teenuste ja avaliku ruumi arendamisele oluline ka heade ühenduste tagamine nii valla teiste piirkondade kui ka Tallinnaga.

Linnalises piirkonnas on oluline kasvupotentsiaal, seda nii keskustes asuvate uute kortermajade arendusprojektide näol kui ka keskuste äärtesse jäävate väiksemate arenduste näol. Pikemas perspektiivis võib soodsate arengute toel tekkida enam kui 20 000 elanikuga kasvukolmnurk Laagri alevik – Saue linn – Saku alevik. Linnalisse piirkonda on koondunud suur osa valla territooriumil paiknevatest töökohtadest, eeskätt töötleva tööstuse, kaubanduse ja teeninduse valdkondades.

Kuigi Saue linn on valla keskus, on teatud teenused (nt esmatasandi tervishoid, põhikoolid, lasteaiad) nii hetkel kui ka tulevikus dubleeritud nii Saue linnas kui ka Laagri alevikus – seega võib teenuskorralduse vaates rääkida **Saue piirkonnast** (Saue linn + Saue ümbruse kant) **ja Laagri kandist** (Laagri alevik + Koidu ja Alliku külad). Mõlemas suuremas asulas elab 2026. a alguse seisuga u 6000 inimest. Seega võib linnalist piirkonda käsitleda kui kaksikkeskusega arenguala. Ala edasist arengut ühtse piirkonnana toetab Transpordiameti poolt Saue linna ja Laagri aleviku vahele 2021. aastal rajatud otsetee.

Saue ümbruse kandi moodustavad Vanamõisa, Valingu, Aila ja Jõgisoo külad (kokku u 1900 elanikku). Tegu on kiiresti kasvava piirkonnaga, kus samas pole vallal otstarbekas ise avalikke teenuseid arendada (nt lasteaia- ja koolikohad), kuna külad asuvad Saue-Laagri linnalise piirkonna vahetus läheduses. Peamiste avalike teenuste pakkumisel on oluline tagada head ühendused linnalise piirkonnaga. Kandi kõige tuntuim objekt on Vanamõisa vabaõhukeskus, kus korraldatakse erinevaid sündmuseid.

Saue ümbruse kandi külade puhul on tegu küllalt suurte ning aktiivsete kogukondadega, mistõttu on põhjendatud nende toetamine kohalike kultuuri- ja vaba aja teenuste ning muude kogukonnateenuste pakkumisel. Saue ümbruse kandi suurim küla on Vanamõisa, mille elanike arv on kiiresti kasvanud ja mis koos Alliku küla lõunapoolse osaga moodustab ligi 1000 elanikuga piirkonna. Elanike arvust ning kogukonna aktiivsusest lähtuvalt on põhjendatud Vanamõisa küla (Vanamõisa seltsimaja) käsitlemine teenuskeskusena (I asumitasand). Jõgisoo, Valingu ja Aila kuuluvad elanike arvult II asumitasandi hulka.

Hüüru kanti (u 1300 elanikku) kuuluvad Hüüru, Kiia, Püha ja Vatsla külad. Kandi eripära on paiknemine Tallinn-Keila maantee ääres, mistõttu on kant, võrreldes teistega, rohkem seotud Harku vallaga. Kanti mõjutab oluliselt ka Tallinna lähedus. Tegu on kasvava piirkonnaga. Kuna nii Saue-Laagri linnaline piirkond, Tallinn kui ka Harku valla keskus Tabasalu on Hüüru kandi läheduses, pole otstarbekas avaliku sektori poolsete haridusteenuste (lasteaed/kool)

arendamine piirkonnas. Küll aga on oluline toetada kogukonda erinevate teenuste pakkumisel ning lisaks tagada head ühendused nii Tallinna kui ka Saue linnapiirkonna suunas.

Kandi keskus on u 560 elanikuga Hüüru küla, mis on ka teenuskeskus (I asumitasand). Vatsla ja Kiia kuuluvad elanike arvult II asumitasandi hulka. Üks tuntum objekt piirkonnas on Hüüru mõis.

Ääsmäe kant (u 2000 elanikku) on elanike arvult Saue valla suurim, valdavalt hajaasustuse struktuuriga kant, kuhu kuulub 9 küla. Pea kõik kandi asulad on viimase 10 aasta jooksul kasvanud, seda küll mitte väga suures mahus. Piirkonna selge tõmbekeskus ning ühtlasi ka teenuskeskus on Ääsmäe küla (u 800 elanikku), kus on tagatud kõik peamised avalikud teenused (lasteaed, kool, noortekeskus). Ääsmäe kandis (ning ka kõigis lõunapoolsetes kantides) on oluline tegevusala põllumajandus.

Ääsmäe kandis asuvad avalikest teenustest põhikool, lasteaed, raamatukogu, noortekeskus ja spordikompleks.

Ääsmäe kant teenindab osaliselt ka Haiba-Kernu kanti, kuna kandid on logistiliselt seotud (Pärnu mnt äärsed piirkonnad). Perspektiivis on võimalik ka Ääsmäe kandi ja Haiba-Kernu kandi ühendamine, kuna Haiba-Kernu kant on teistest Saue valla kantidest väiksem ning samas ka Ääsmäe kandiga orgaaniliselt seotud.

Ääsmäe kandi läänepoolseim küla – Tuula (II asumitasand) – on funktsionaalselt seotud Keila linnaga, kuna jääb sellest vaid ligikaudu 5 km kaugusele. Idapoolseim küla Maidla on aga osalt seotud Saku valla Kiisa-Kurtna piirkonnaga. Samas on Maidla külas ka arvestava suurusega kogukond (u 319 elanikku), mistõttu on tegu II asumitasandi keskusega.

Laitse-Ruila kandi (u 1700 elanikku) elanike arv on perioodil 2020-2026 kasvanud ligi viiendiku võrra, kuid kandi võimalik kasvupotentsiaal on märkimisväärselt suurem. Kandi koosseisus on 9 küla. Kandil pole ühte selget keskust, suurema keskuspiirkonna moodustab raudteeäärne Kaasiku küla koos Laitsega (teenuskeskus ehk II asumitasand). Rahvastikuregistri andmetel on Kaasiku külas u 560 elanikku, samas on seal aga u 2000 suvilakrunti. Lisaks Kaasikule on palju (u 800) suvilakrunte ka teisel pool raudteed asuvas Kibuna külas (u 206 registreeritud elanikku).

Suvilate piirkonnas (Kaasiku, Kibuna, Laitse, Vansi) puudub täielikult kaasaegne infrastruktuur (vee- ja kanalisatsioonivõrk, teed, tänavavalgustus), mille rajamine on kogu Saue valla üks suuremaid investeeringuid. Eraldi väljakutse on elanike motiveerimine liitumaks vee- ja kanalisatsioonivõrguga. Samas on tegu kogu valla seisukohast olulise kasvupiirkonnaga, millel on hea raudteeühendus Tallinnaga ja mille elanike arv võiks potentsiaalselt mitmekordistuda.

Kandi olulised avalikud teenused (põhikool, raamatukogu, spordihoone, staadion) asuvad Ruila külas (u 160 elanikku) asuvas mõisakompleksis, mis jääb suvilapiirkondadest u 7 km kaugusele. Ruila kooli koosseisu kuulub ka Laitse külas asuv lasteaed. Raamatukogu teenust pakutakse koostöös asumiseltsiga ka Laitse seltsimajas.

Laitse-Ruila kandis on mitmeid piirkonnaülese mõjuga turismiobjekte, näiteks Laitse Graniitvilla (sündmuste korraldamine), Laitse loss (majutus, toitlustus, sündmused), LaitseRallyPark (seiklussport) ja Ruila tallid (ratsutamine). Valla jaoks on oluline turismiettevõtjate koostöö soodustamine ja erinevate piirkondade objektide reklaamimine.

Haiba-Kernu kant (ligi 700 elanikku) on valla väikseim kant, mis on teistest hajaasustuse struktuuriga kantidest ligi kaks korda väiksem. Kandis on 7 küla. Samas on Haiba külas (308 elanikku) valla halduskeskus, kuna tegu on varasema Kernu valla keskusega. Samuti on seal põhikool-lasteaed (asub Kernu külas), kultuurimaja koos spordisaaliga ning raamatukogu.

Perioodil 2018-2025 on piirkonna kinnisvarakasutust optimeeritud. Pikema vaate arenguid on otstarbekas kavandada koos Ääsmäe kandiga.

Piirkonnas asub Kernu Põhikool, mille puhul on rakendatud lasteaed-põhikool mudelit, koolis on kaks esimest kooliastet (1.-6. klass). Muudest olulisematest objektidest asub kandis Haiba lastekodu, staadion ning Kernu mõis (majutus, sündmused).

Riisipere kant (u 1300 elanikku) on selge keskus-tagamaa tüüpi piirkond. Kandi keskuses Riisipere alevikus (halduskeskus, endine Nissi valla keskus) elab ligi 870 elanikku, ülejäänud külades (kokku 8) on elanike arv vahemikus 15-100. Elanike arv on kandis tervikuna viimase 6 aasta jooksul pisut kasvanud.

Riisipere arengu eeldus on raudteeühendus Tallinnaga. Samas on pealinn suhteliselt kaugel (u 45 km), mis vähendab piirkonna kasvupotentsiaali. Piirkonnas asuvad Nissi Põhikool ja Riisipere Lasteaed, raamatukogu ja Riisipere halduskeskus. Kandi üks silmapaistev objekt on Riisipere mõis.

Turba kandi (u 1500 elanikku) keskus on Turba alevik (u 940 elanikku), mille tagamaa moodustavad 8 küla. Neist Lehetu ja Ellamaa on suuremad külad, mis on käsitletavad kui II asumitasand (paikkonnad). Kandi elanike arv on püsinud stabiilne. Piirkonna arengueelduseid toetab Turba aleviku raudteeühendus Tallinnaga, mis loodi 2019. aasta lõpus.

Piirkonnas asuvad Turba raamatukogu ja Turba Kool (lasteaed-põhikool). Kandis on ka suhteliselt mitmekesine ettevõtlus, sh nii põllumajanduse kui töötleva tööstuse (metall, puit) alal.

1.2. RAHVASTIK

Saue vallas elas rahvastikuregistri andmetel 2026. aasta 1. jaanuari seisuga 26 116 inimest. Seega on Saue vald kõige suurema rahvaarvuga vald Eesti mandriosas ja suurim omavalitsus Tallinna tagamaal. Alates haldusreformist 2018. aastal on valla elanike arv kasvanud ligi 4700 elaniku ehk ligi 22% võrra. Samas on viimase paari aasta jooksul elanike arvu kasv oluliselt pidurdunud – kui perioodil 2019-2022 suurenes elanike arv keskmiselt ligi 4% aastas (u 700-900 inimese võrra aastas), siis 2025 aastal oli kasvu suuruseks vaid 0,3% (lisandus vähem kui 100 inimest, joonis 2).

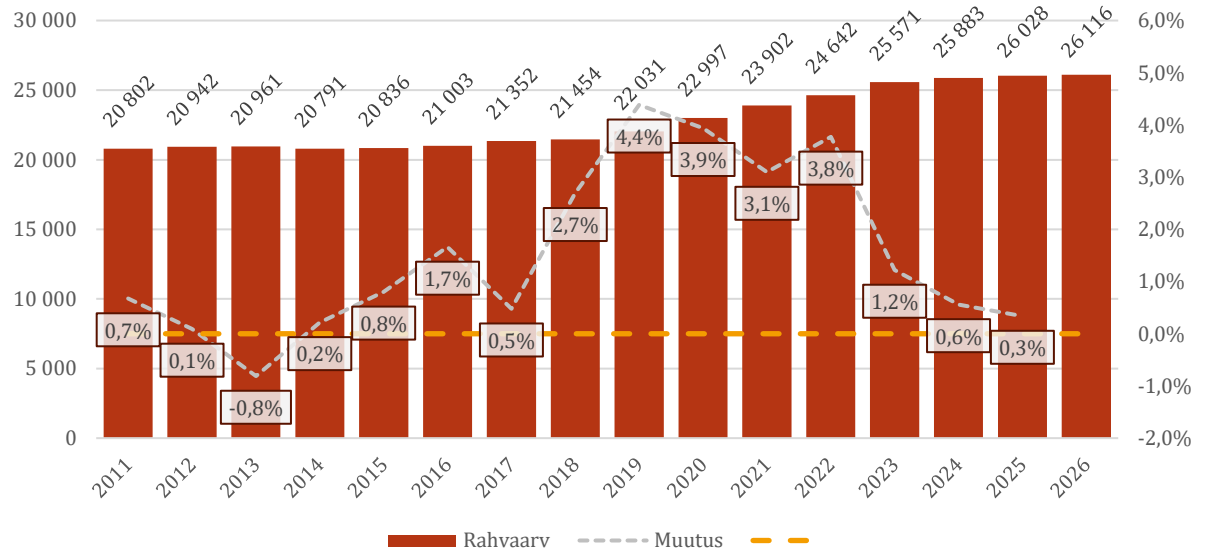

Joonis 2. *Saue valla elanike arv perioodil 2011-2026 (allikas: Rahvastikuregister)*[3]

Harju maakonnas elab enam kui 650 000 elanikku, neist u 460 000 Tallinna linnas. Tallinnaga piirneb neli enam kui 15 000 elanikuga nii maalist kui ka linnalist elukeskkonda hõlmavat omavalitsust. Lähtuvalt paiknemisest, demograafilistest trendidest ja kaasnevatest arenguväljakutsetest on Rae, Viimsi ja Harku vallad kõige sobivamateks Saue valla arengu jälgimise võrdlusomavalitsusteks.

Pealinn Tallinn koos tagamaaga on viimastel aastakümnetel olnud Eesti majandusarengu kasvumootor, millega seotud tõmbetegurid on kaasa toonud nii sisserände kui ka valglinnastumise tagamaale. Perioodil 2020-2026 on suurim elanike arvu kasv võrdlusomavalitsustest olnud Harku ja Rae vallas (joonis 3).

[3] Sh kohaliku omavalitsuse täpsusega rahvastik (122 elanikku seisuga 1.01.2026). Edasistes rahvastikuandmetes (sh prognoos) kohaliku omavalitsuse täpsusega rahvastik ei sisaldu.

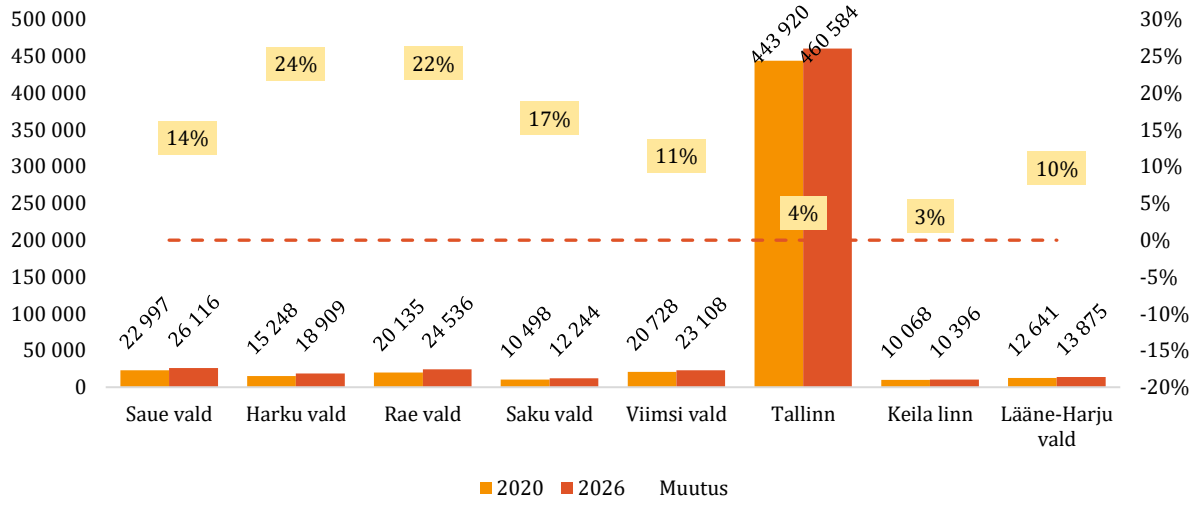

Joonis 3. *Rahvaarvu muutus võrdlus- ja naaberomavalitsustes 2020-2026 (allikas: Rahvastikuregister)*

Haldusreformieelse Saue valla rahvaarvu kasv perioodil 2013-2018 oli enam kui 10%, mis oli samas suurusjärgus Viimsi ja Harku valdadega, Rae vallas oli see oluliselt kiirem. Samas tuleb arvestada rahvastikuandmete *de facto* peegelduse mõningase ebausaldusväärsusega, mis on põhjustatud erinevatest teguritest (nt Tallinna linna pakutav tasuta ühistransport oma elanikele).

Valla rahvastik ja selle kasv ei jaotu vallasiseselt ühtlaselt. Enam kui 70% valla elanikest on koondunud Tallinna linna ja Keila jõe vahelisele alale, mis moodustab vähem kui viiendiku valla pindalast. Seega elab umbes 18 700 inimest valdavalt tiheasustusega ja linliku elulaadiga piirkonnas, peamiselt Saue linnas, Laagri alevikus ja nendega piirnevates külades. Elanikke on enim lisandunud linnalisse piirkonda, kuid kasvutempo, võrreldes olemasoleva rahvastikuga, on olnud kiireim Laagri kandi Alliku külas. Saue kant on viimastel aastatel kasvanud linnaümbruse külade arvel, Saue linnas elanike arv kasvanud ei ole.

Lõunapoolseid Ääsmäe, Riisipere ja Turba kante iseloomustab mudel, kus üks suurem keskus pakub teenuseid nii selle keskuse kui sellega seotud tagamaa elanikele. Laitse-Ruila kandis on kolm väiksemat keskust ja Haiba-Kernu kandis üks väike keskus. Elanikke on lisandunud enim Laitse-Ruila ja Ääsmäe kantides. Haiba-Kernu, Riisipere ja Turba kandis on rahvaarv püsinud stabiilne (joonis 4).

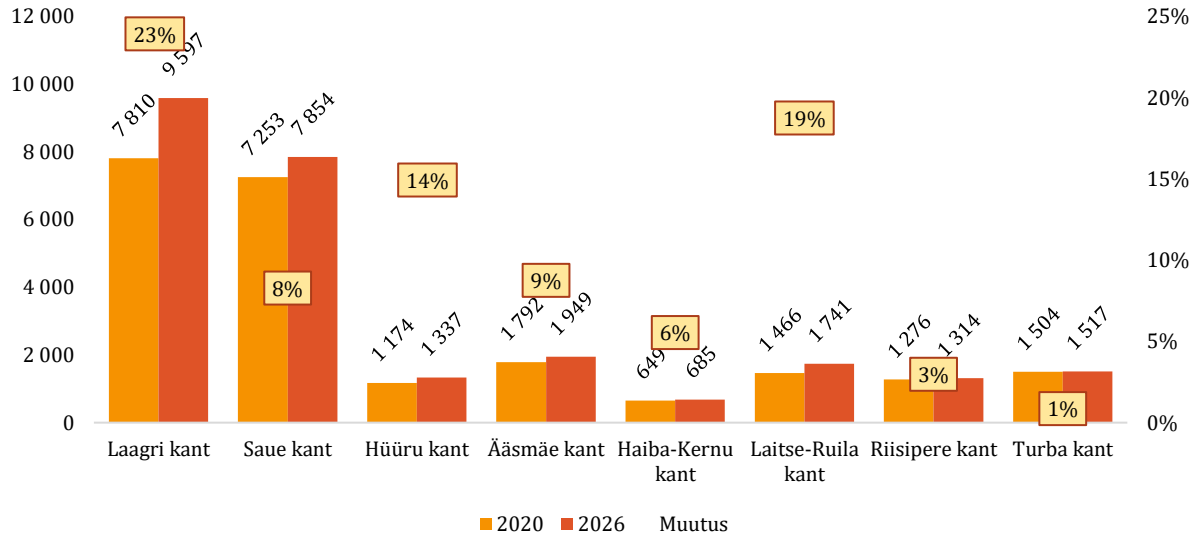

Joonis 4. *Rahvaarvu muutus kantides aastatel 2020-2026 (allikas: Rahvastikuregister)*

Elanikkonna soolis-vanuseline struktuur on Tallinna tagamaal sisserände tulemusena nooremaealisem. Rae vallaga võrreldes on Saue valla rahvastik tervikuna keskmiselt mõnevõrra vanemaealisem, kuid vanusstruktuur on sarnane nt Harku, Saku ja Viimsi valdadega (joonis 5).

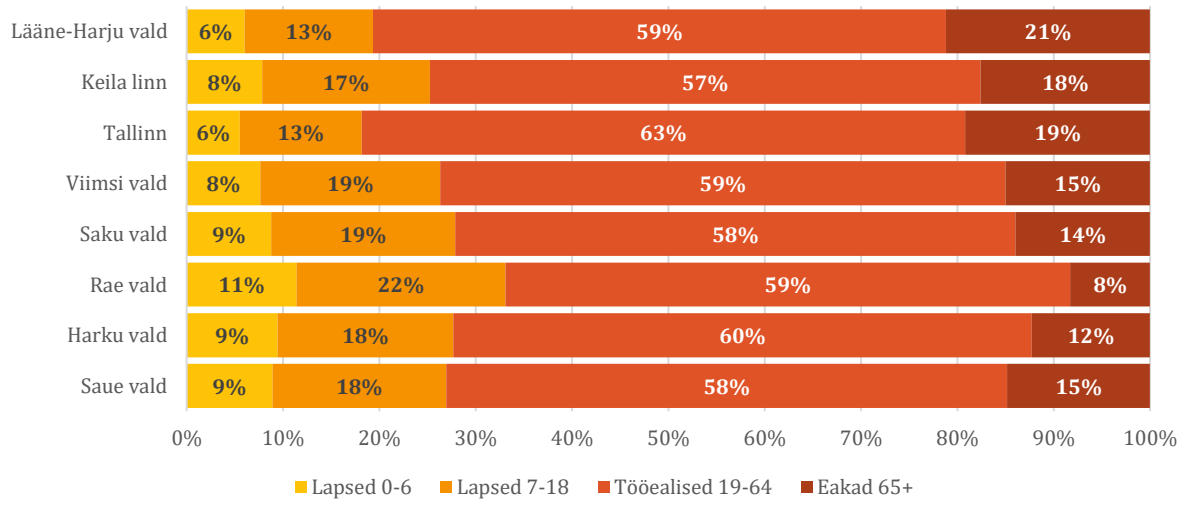

Joonis 5. *Rahvastiku vanuskoosseis võrdlusomavalitsustes ja Tallinnas 1.01.2026 seisuga (allikas: Rahvastikuregister)*

Valla elanike vanusstruktuur on tasakaalust väljas – suurimaks 5-aastaseks vanusgrupiks on 35-39 (ligi 2500 inimest), samas on vanusegrupis 25-29 vähem kui 900 inimest. Ühelt poolt on selle põhjuseks rändemuster (tüüpiline „sisserändaja“ on kolmekümnendates pere koos 1-2 lapsega), teisalt iseloomustab rahvastikupüramiid aga ka Eesti demograafilist olukorda –1980. aastate sünnipõlvkonnad olid oluliselt suuremad kui 1990. aastate omad (joonis 6). Sisserände pidurdumisel toob see omakorda perspektiivis kaasa oluliselt väiksema sündide arvu.

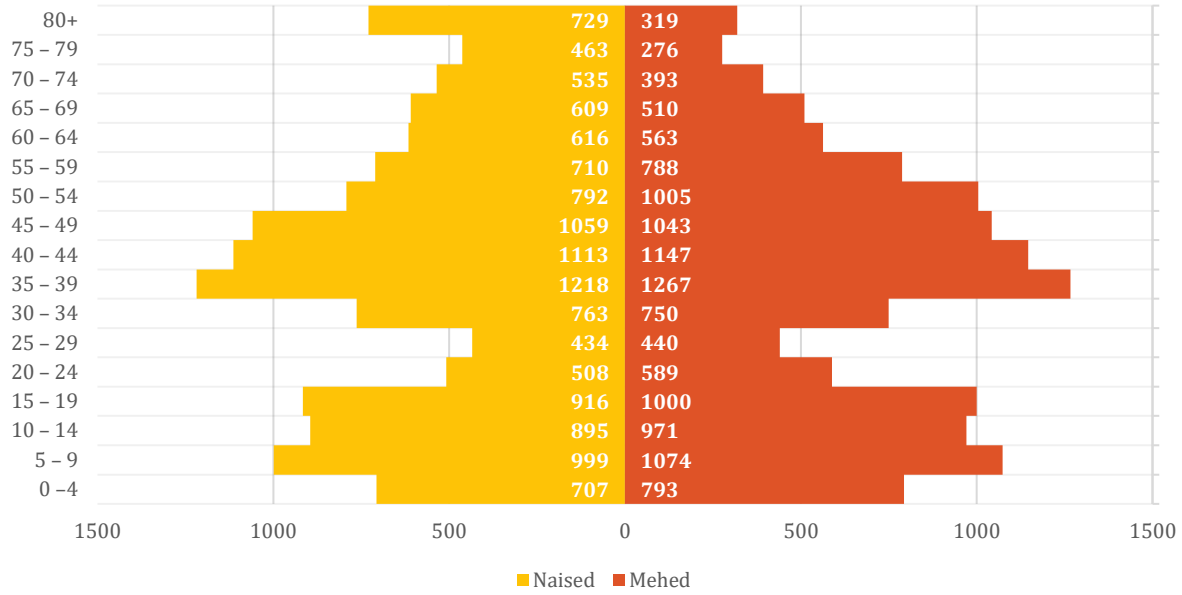

Joonis 6. *Rahvastiku soolis-vanuseline jaotus Saue vallas seisuga 1.01.2026 (allikas: Rahvastikuregister)*

Loomulik iive Saue vallas on positiivne, samas iseloomustab perioodil 2023-2025 järsk sündide arvu langus varasemalt ligi 300 sünnilt aastas veidi enam kui 200 sünnini. Perioodil 2020-2025 on aasta keskmiselt sündinud 260 last ja surnud 198 inimest ehk loomuliku iibe tulemusena on lisandunud keskmiselt ligi 61 elanikku aastas. Summaarne sündimuskordaja on sarnaselt kogu Eestiga viimastel aastatel kiirelt langenud (kuigi ületab mõnevõrra Eesti keskmist). Peamine rahvaarvu kasvu tegur on olnud positiivne rändeiive. Perioodil 2020-2025 on rände tulemusena aastas keskmiselt lisandunud u 370 elanikku, samas viimastel aastatel kordades vähem kui perioodi algupoolel (joonis 7).

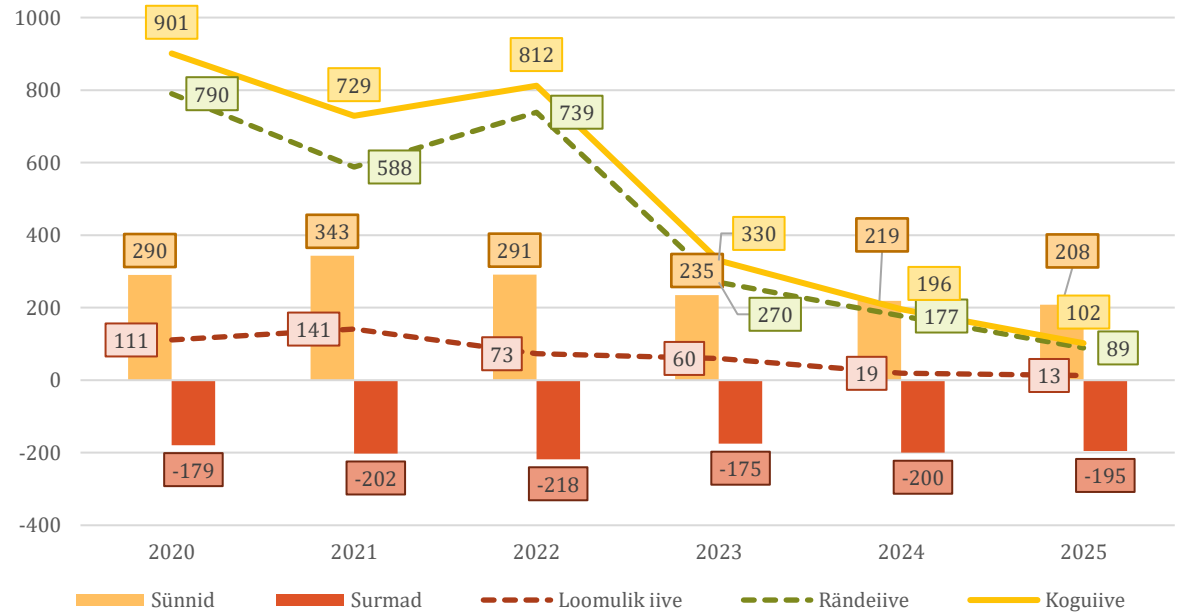

Joonis 7. *Loomulik ja rändeiive aastatel 2020-2025 (allikas: Rahvastikuregister)*

Rahvastiku tulevikuarengud sõltuvad nii sündimuskäitumisest kui ka rändeliikumistest järgnevatel aastatel. Kui sündimuskäitumise peamiseks mõjuteguriks on olemasolev rahvastiku vanusjaotus (fertiilses eas naiste arv) ja kindlustunne tuleviku osas, siis rändeliikumisi mõjutavad eelkõige Eesti kui terviku demograafiline vanusjaotus (peamises rändeeas vanusrühmade suurus), sotsiaalmajanduslik olukord ning Saue valla üldplaneeringus kavandatud elamupiirkondades toimuvad arengud.

Perspektiivsed üldplaneeringust lähtuvad kasvupiirkonnad

Perspektiivne sisseränne on aastani 2040 seotud eelkõige järgnevate linnalises piirkonnas asuvate arendustega:

- Saue linna raudteetaguse ala arendus – u 1500 eluaset;
- Laagri alevikus asuva endise Sagro kasvuhoonete maa-ala arendus koos naaberkinnistute alaga – u 1000 eluaset;
- Saue linna ja Laagri aleviku vahelisele alale jäävad elamuarendused – u 350 eluaset;
- Alliku küla Kotka piirkonna arendused – u 300 eluaset;
- Saue linna Keskuse tänava piirkonna arendused – u 250 eluaset;
- Hüüru-Vatsla kandi elamuarendused – u 250 eluaset;
- Saue linna ja linna ümbruse kandi muud arendused – u 100 eluaset.

Kokku võib nende perspektiivsete arendusprojektide realiseerumisel lisanduda valla põhjapiirkonda enam kui 3500 leibkonda ehk ligi 10 000 elanikku. Kaasaegse taristu (eelkõige ühisveevärk ja -kanalisatsioon) rajamisel Laitse-Kaasiku-Vansi-Kibuna piirkonda võib juhtuda, et ka selles piirkonnas leiab aset suurem elanike arvu kasv (suvilakrunte on külades kokku u 2800, registreeritud elanikke aga vaid u 600).

Rahvastiku- ja teenusvajaduse prognoos

Arengukava koostamise raames valmis 2026. aasta kevadel valla rahvastikuprognoos aastani 2040 kantide lõikes (linnapiirkonnas on eristatud Laagri kant ja Saue kant (Saue linn + Saue ümbruse kant)). Prognoos esitab kolm võimalikku rahvastiku arengu stsenaariumit iga piirkonna kohta (tabel 1).

Tabel 1. *Rahvastiku prognoosi eeldused (Allikas: Saue Vallavalitsus)*

Eeldus	Baasstsenaarium (A)	Põhistsenaarium (B)	Kasvustsenaarium (C)
Summaarne sündimuskordaja	Jääb prognoosiperioodi lõpuni tasemele 1,4	Suureneb tasemele 1,6	Suureneb tasemele 1,7
Rändesaldo	On tasakaalus (rännet ei toimu)	Sisseränne moodustab 2/3 kasvustsenaariumi rändemahust	Toimub sisseränne kõikidesse piirkondadesse
Rändajate vanusjaotus	-	Peamiselt vanusrühmades 0-14 ja 25–44 eluaastat	Peamiselt vanusrühmades 0-14 ja 25–44 eluaastat
Oodatav eluiga	Jääb olemasolevale tasemele	Pikeneb	Pikeneb

Kui baasstsenaarium iseloomustab tänaseks kujunenud rahvastiku sisemist taastevõimet, siis kasvustsenaariumis on eeldatud sisserände toimumist valla kõikidesse piirkondadesse maksimaalses võimalikus mahus – on eeldatud, et kasvupiirkondade elamuarendused realiseeruvad täielikult (valmiva elamuühiku kohta on arvestatud 2,6 elanikku) ning valla teistes

piirkondades taastub sisseränne aastate 2020-2025 keskmises mahus. Põhistsenaarium näeb ette pigem tõenäosema kasvueelduste realiseerumise.

Kokkuvõttes jääb absoluutnumbrites baasstsenaariumi realiseerumisel rahvaarv 2040. aastaks samaväärsele tasemele lähteaastaga (u 25 000 - 26 000), põhistsenaariumi realiseerumisel kasvab rahvaarv ligi 7 500 ja kasvustsenaariumi puhul enam kui 11 500 elaniku võrra (joonis 8).

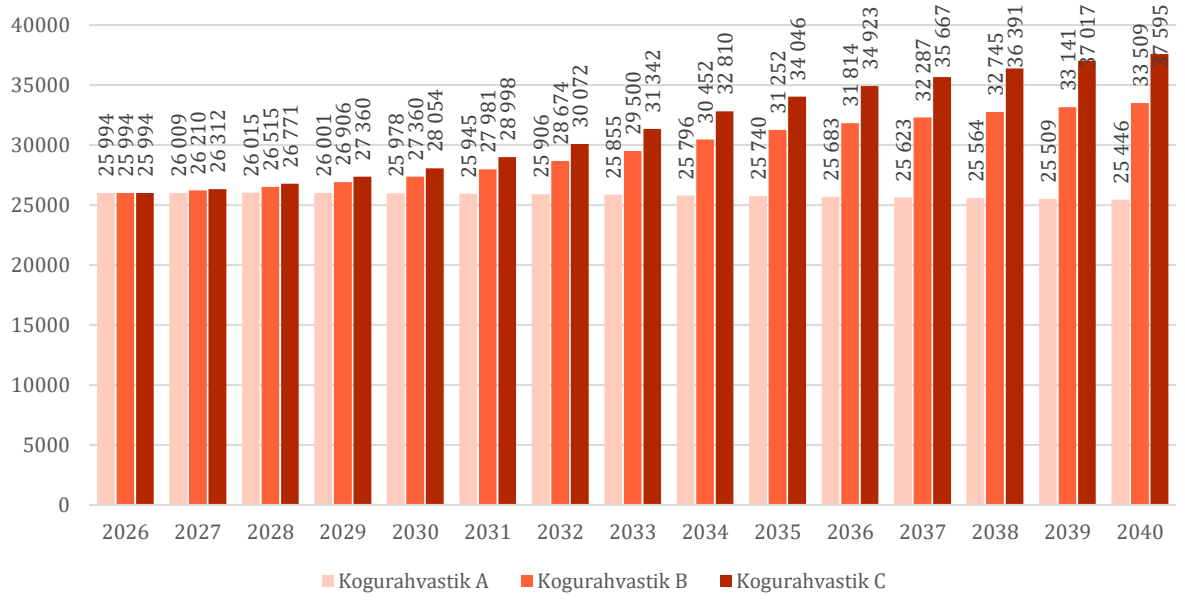

Joonis 8. *Kogurahvastiku prognoos (allikas: OÜ Cumulus Consulting rahvastikuprognoos)*

Valdav osa kasvust (enam kui 80%) leiab aset linnalises piirkonnas Laagri alevikus, Saue linnas ja nende ümbruses. Linnalise piirkonna elanike arv kasvaks põhistsenaariumi realiseerumisel enam kui 6000 elaniku võrra (tabel 2).

Tabel 2. *Prognoositav elanike arv kantides aastaks 2040 ning võrdlus seisuga 1.01.2026 (allikas: OÜ Cumulus Consulting)*

	Baas-stsenaarium	Põhi-stsenaarium	Kasvu-stsenaarium	Baas-stsenaarium	Põhi-stsenaarium	Kasvu-stsenaarium
Laagri kant	9 680	12 930	14 570	90	3330	4970
Saue linn ja Saue ümbruse kant	7 640	10 810	12 430	-220	2960	4570
Hüüru kant	1 280	1 740	1 980	-60	400	650
Ääsmäe kant	1 920	2 210	2 360	-30	260	410
Haiba-Kernu kant	650	740	770	-40	50	90
Laitse-Ruila kant	1 660	2 190	2 460	-80	450	720
Riisipere kant	1 230	1 360	1 420	-90	50	110
Turba kant	1 390	1 540	1 600	-120	20	80
Saue vald	**25 450**	**33 510**	**37 600**	**-550**	**7 520**	**11 600**

Tulenevalt vanusstruktuuri muudatustest, langenud sündimuskordajast, viimase paari aasta vähenenud sündidest ning rändemahust hakkab lähiaastatel Saue valla lasteaiaealiste laste (vanus 1,5-6) arv kiiresti vähenema sõltumata prognoosistsenaariumist. Valla kui terviku vaates tähendab see lasteaiakohtade nõudluse vähenemist aastaks 2030 enam kui 20% võrra.

Põhistsenaariumi vaates (mis on eeldab rändemahu taastumist järgneva 3-5 aastaga ning sündimuskordaja taastumist tasemele 1,6) jääb lasteaiakohtade vajadus ka järgneval kümnendil võrreldes tänasega väiksemaks (joonis 9).

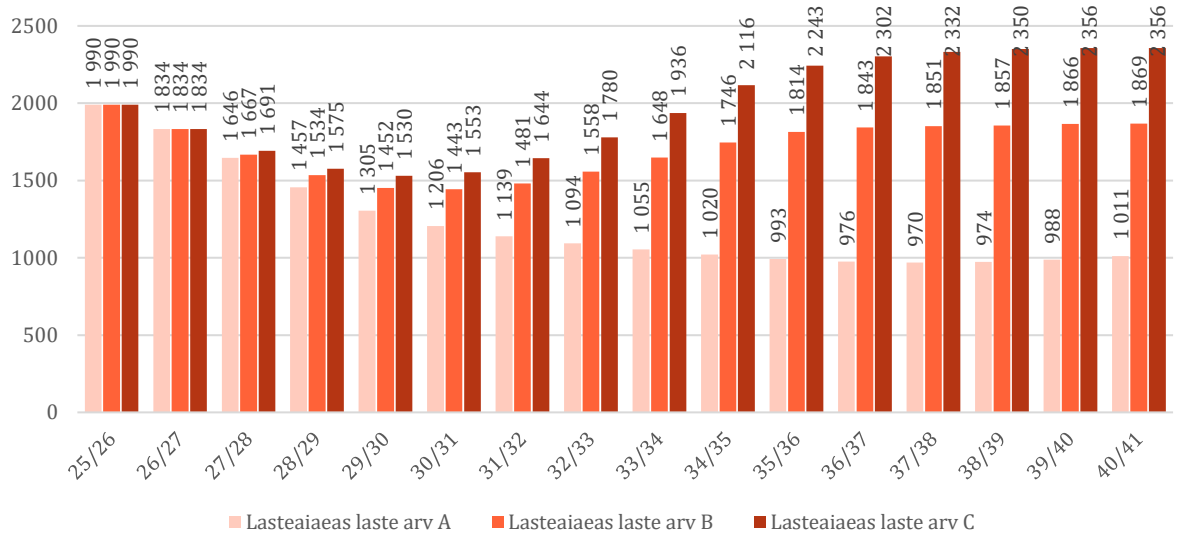

Joonis 9. *Lasteaiaeas laste (1,5-6 eluaastat) arvu prognoos (allikas: OÜ Cumulus Consulting)*

Põhikooliealiste (vanusegrupp 7-15) arv lähiaastatel veel mõnevõrra kasvab, kuid kasv jääb järgneva 5 aasta summana tõenäoliselt mõne protsendi piiridesse. Põhistsenaariumi vaates on põhikooliealiste arv suhteliselt stabiilne ka 2030. aastatel (joonis 10).

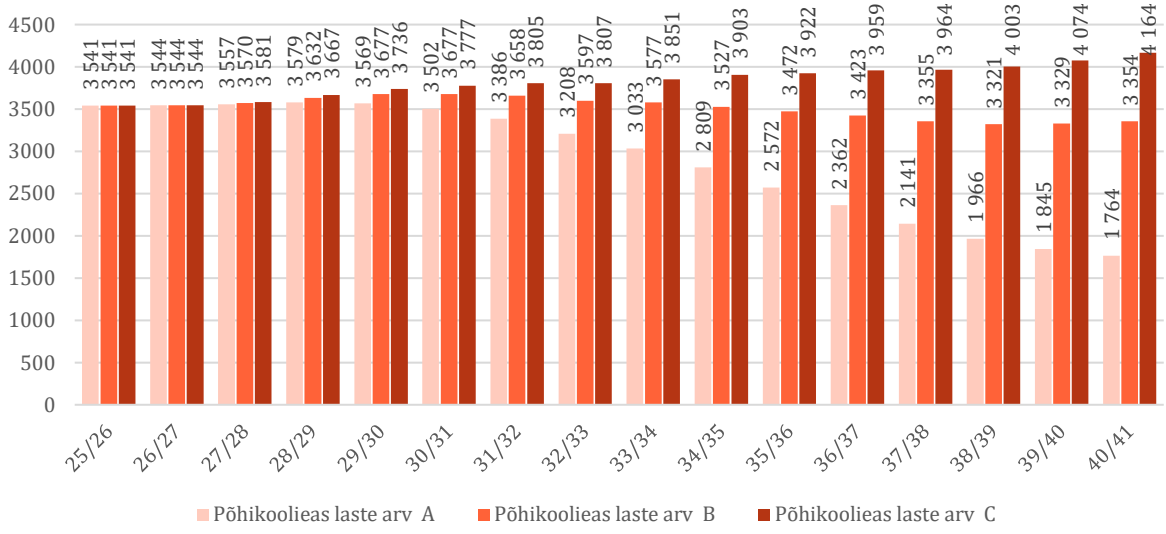

Joonis 10. *Põhikoolieas laste (7-15 eluaastat) arvu prognoos (allikas: OÜ Cumulus Consulting)*

Tööealine elanikkond (vanusegrupp 19-64) suureneb vallas sõltumata stsenaariumist. Eelduslikult kasvab ka vanusegrupi osakaal, mis tähendab, et maksumaksjate potentsiaal püsib Saue vallas ka järgneva 10-15 aasta vaates heal tasemel. Vanusegrupi kasvu tempo sõltub otseselt sisserändest – põhistsenaariumi realiseerumisel oleks tööealisi elanikke aastaks 2040 u 5700 võrra rohkem (joonis 11).

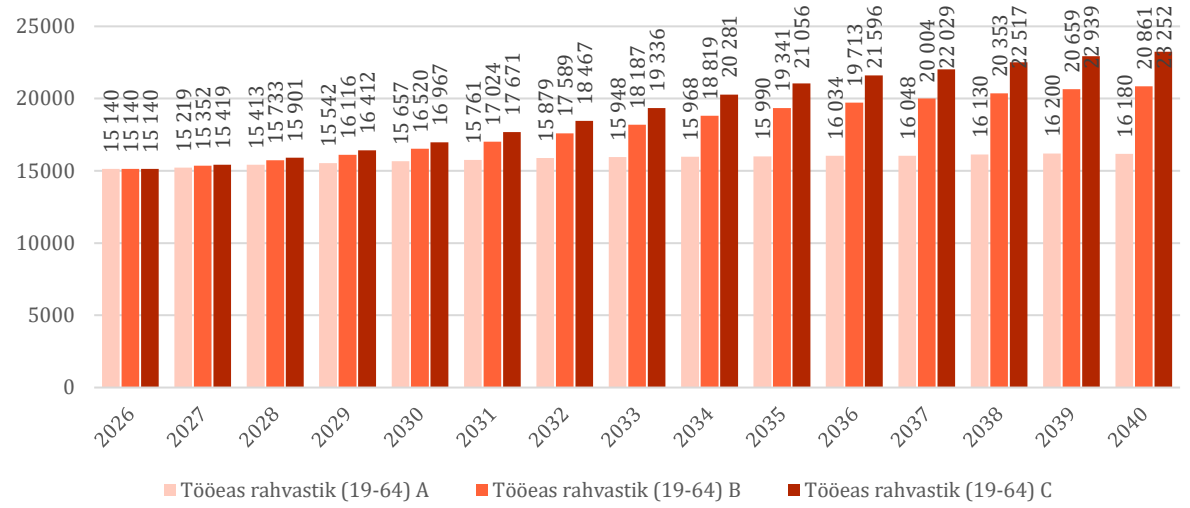

Joonis 11. *Tööeas elanike (19-64 eluaastat) arvu prognoos (allikas: OÜ Cumulus Consulting)*

Vanemaealiste (65+) vanusegrupp kasvab aastaks 2040 sõltumata stsenaariumist enam kui 30% võrra. Kasvutempo on ajas suhteliselt stabiilne (joonis 12).

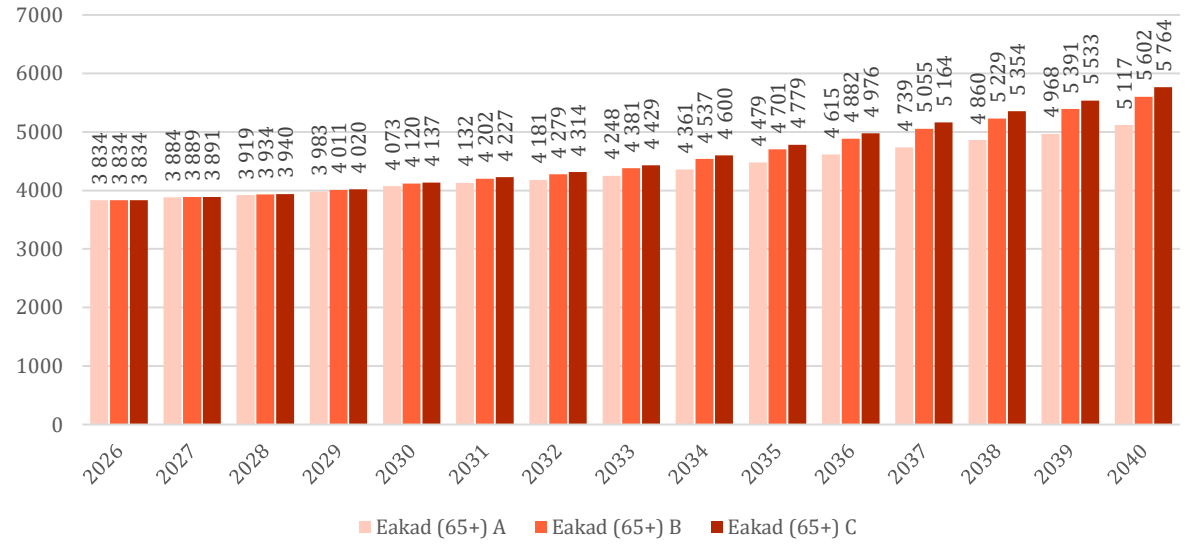

Joonis 12. *Vanemaealiste elanike (65+ eluaastat) arvu prognoos (allikas: OÜ Cumulus Consulting)*

Kokkuvõtvalt saab Saue valla seniste rahvastikuarengute ja -prognoosi osas välja tuua järgneva:

- Valla elanike arvu kasv on viimasel paari aastal erinevate tegurite koosmõjul oluliselt pidurdunud – seda on eelkõige mõjutanud sisserände oluline vähenemine, aga ka sündimuskordaja kiire langus ning väiksem sündide arv. Sarnane muster iseloomustab ka referentsomavalitsusi.
- Elanike arvu kasvu taastumine järgneval 10-15 aastal saab toimuda vaid elamuarenduse tulemusliku realiseerumisel toel. Põhistsenaariumi realiseerumisel on võimalik aastaks

2040 valla elanike arvu kasv u 7500 võrra. Enamus kasvust toimuks seejuures linnalises piirkonnas.

- Valla elanike soolis-vanuseline koosseis näitab, et parimas fertiilses eas naisi on lähikümnendil võrreldes senisega oluliselt vähem. See mõjutab otseselt ka sünnipõlvkondade suurust – sündide arvu taastumine kõrghetke tasemeni (300+ sündi aastas) ei ole 5-10 aasta vaates realistlik.
- Lasteaiaealiste vanusegrupp hakkab lähiaastatel kiiresti vähenema (5 aastaga vähemalt 20% võrra). Juhul, kui sisseränne ei taastu, jätkab vanusegrupp kahanemist ka 2030. aastatel. Sõltumata (kasvu)stsenaariumist ei ole suure tõenäosusega valla tervikvaates järgneval 10 aastal täiendavaid lasteaiakohti tarvis, kuid arvestama peab, et kasv (ja kahanemine) toimuvad ebaühtlaselt, mis tähendab, et kasutama peab paindlikke lahendusi.
- Põhikooliealiste laste arvukus esialgu vähesel määral suureneb, kuid kasv jääb mõne protsendi piiridesse. Seejärel toimub stabiliseerumine ning põhistsenaariumi kohaselt ka väike langus. Sarnaselt lasteaiakohtade kavandamisega peab arvestama, et kasv ja kahanemine ei jaotu ajas ja ruumis ühtlaselt.
- Tulenevalt olemasolevast vanusstruktuurist ja tüüpilisest rändekäitumisest tööealiste (eeldatavate maksumaksjate) arv ja osakaal prognoosiperioodil kasvavad. Maksumaksjate potentsiaal püsib Saue vallas ka järgneva 10-15 aasta vaates heal tasemel.
- Eakate arvukus vallas järk-järgult suureneb, kasvutempo sõltub eelkõige oodatava eluea pikkuse muutusest. Sotsiaal- ja tervishoiuteenuste osas peab arvestama kasvava nõudlusega.

Saue valla detailse rahvastikuanalüüsi ja -prognoosiga kantide lõikes on võimalik tutvuda valla kodulehel.

1.3. ARENGUEELDUSED JA VÄLJAKUTSED

Paiknemine pealinnaregioonis

Saue valla vaieldamatult kõige olulisem **arengueeldus on asukoht – paiknemine Tallinna lähedal ja suurte maanteede (Tallinn-Pärnu, Tallinn-Haapsalu) ning raudtee ääres**. Ligikaudu 70% valla elanikest elab vähem kui 20 km kaugusel Tallinnast ja kuulub seega pealinna otsesesse mõjusfääri. Vastavat piirkonda iseloomustab rahvastiku kasv, igapäevane tihe pendelränne ja tugev funktsionaalne seos pealinnaga, mida toetavad head transpordiühendused. Kuigi ka valla kaugemad kandid Ääsmäe, Kernu-Haiba, Riisipere ja Turba on olulisel määral mõjutatud Tallinnast, on vahemaad pealinnaga siiski küllalt suured (ulatudes kuni 60 kilomeetrini), mistõttu on vajalik nii kohapealsete teenuste kui töökohtade olemasolu. Ka rahvastiku juurdekasvu potentsiaal on kaugemates kantides oluliselt väiksem, v.a suured raudteeäärsed suvilapiirkonnad (eelkõige Kaasiku ja Kibuna), kus on tuhandeid krunte, kuid kus puudub kaasaegne infrastruktuur. Pealinnaregioonis paiknemine toob kaasa ka igapäevase pendelrände Saue valla suunas. Eelkõige puudutab see linnapiirkonda, kus tegutsevad suuremad ettevõtted, mille tööjõust arvestatav osa tuleb Tallinnast ja mujalt Harjumaalt.

Tulenevalt asukohast on Saue vald järjepidevalt kasvanud ja elanike arv on jõudnud ligi 26 000 inimeseni. Edasise kasvu puhul peab fookuses olema selle suunamine transpordikoridoride (eelkõige raudtee) äärsetele aladele, kus on juba väljaarendatud taristu ja ühistranspordiühendused. Jätkuv kasv on tõenäoline ka Saue-Laagri linnalises piirkonnas ning linnalähedastes kantides (Hüüru, Saue ümbruse kant), siinjuures on oluline tegur nii Saue linna kui ka Laagri aleviku areng atraktiivseteks ja mitmekesiste võimalustega keskusteks, arvestades kasvavat eluasemete nõudlust.

Kuigi pendelränne jääb tõenäoliselt oluliseks ka tulevikus, on Saue valla selge suund tugevdada kohapealseid keskusi, et vähendada sundliikumist ja sellega kaasnevaid probleeme. See tähendab nii heal tasemel avalikke teenuseid (lasteaia- ja koolikohad, esmatasandi sotsiaal- ja tervishoiuteenused, vaba aja veetmise võimalused) kui ka kohapealsete töökohtade tekkimise soodustamist. Kliimaeesmärkide täitmise kontekstis on pendelrände vähendamise kõrval võtmekohaks kiired ja säästvad ühendused nii Tallinnaga kui ka valla keskuste vahel. Selleks sobib suurepäraselt rongiliiklus, millega on seotud arvestav osa valla suurematest asulatest.

Valla elanike arvu kasv (mis küll on viimase paari aasta jooksul pidurdunud) tähendab, et järgnevatel aastatel tuleb jätkuvalt panustada sellega seotud väljakutsete lahendamisse, sh avalike teenuste pakkumisse, tehnilise taristu rajamisse, avaliku ruumi arendamisse jne.

Valla erinevate piirkondade tasakaalustatud areng

Valla kantide areng on olnud erisuunaline – tihedalt asustatud põhjaosa on olnud kasvav, hõredamalt asustatud ning põllumajandusliku iseloomuga lõunaosa kas stabiilne või kohati ka kahanev. Haldusreformijärgselt on **valla tasakaalustatud areng olnud valla juhtimise üks olulisemaid prioriteete ning sellega on tegeletud süsteemselt.** Aastatel 2018-2025 on valla lõunapoolsetes kantides ellu viidud mitmeid suuremaid investeeringud, sh on uuendatud teenusekeskuseid, lasteaedasid, staadione, rajatud kergteid jne. Valla piirkondade tasakaalustatud arendamine on ka järgnevatel aastatel jätkuvalt prioriteetne, selleks on vajalik rakendada erinevaid meetmeid.

Oluline samm on avaliku ruumi kaasajastamine lõunapoolsetes keskustes, sh koostöös kolmanda sektoriga ka väiksemates asulates (II asumitasand). Seejuures on oluline ühiste sümbolite ja kujundite kasutamine avalikus ruumis, mis võimaldavad tugevdada Saue valla ühtset identiteeti,

arvestades sealjuures iga kandi eripära. Teine meede on avalike teenuste osutamisega seotud infrastruktuuri jätkuv kaasajastamine. Kolmandaks on vajalik ka uue taristu rajamine, seda eelkõige suvilapiirkondades. Lisaks on jätkuvalt tarvis toetada kohapealsete kogukondade ja ettevõtluse aktiivsuse ning võimekuse kasvu erinevate teenuste osutamisel ja väiksemate investeeringute algatamisel (nt vaba aja taristu).

Valla tasakaalustatud arengu puhul on jätkuvalt oluline eesmärk ka kohapealsete kogukondade süsteemne toetamine ja kolmanda sektori rolli suurendamine kohaliku elu edendamisel. Teenuste osutamisel on eriti oluline koostöö I asumitasandil (teenuskeskused) ning II asumitasandil (paikkonnad). Kolmas sektor mängib tähtsamat rolli I ja II asumitasandi puhul.

Kohanemine demograafiliste muutustega

Nii Saue vald kui ka Eesti riik tervikuna on sisenenud demograafilisse kriisi. Viimastel aastatel on kiiresti vähenenud sündide arv, mis tuleneb nii parimas sünnituseas oleva põlvkonna vähenemisest kui ka sündimuskordaja langusest. Eelnevale lisaks on vähenenud rändemahud Tallinna lähipiirkonnas, mis tähendab, et Saue valla elanike arvu kasv on järsult pidurdunud.

2026. aastal koostatud rahvastikuprognoos näitab, et lähiaastatel väheneb Saue vallas olulisel määral lasteaiaealiste laste arv, ka põhikooliealiste vanusegrupis on kiire kasvu aeg möödas. Seda tuleb uute investeeringute kavandamisel silmas pidada. Seejuures kasvavad järjepidevalt nii tööealiste kui ka eakate vanusrühmad. Samas on tulevikuperspektiiv (sh rändemahu taastumine) ebakindel ning kasv/kahanemine ei jagune valla territooriumil ühtlaselt. See tähendab, et oluliseks väljakutseks on paindlik kohandumine demograafiliste muudatustega, sh vajadusel pakutavate teenuste mahu optimeerimine.

Valla eesmärgiks on jätkata kestlikku kasvu, mis tähendab, et linnalises piirkonnas kavandatud ja läbimõeldud arendusprojektid võiksid realiseeruda. Rahvastiku vaates tähendaks see aastaks 2040 u 7500 täiendavat elanikku, mis on Saue valla asukohta, taristut ja ressursse (sh rajatud sotsiaalne infrastruktuur) silmas pidades ratsionaalne eesmärk. Küll aga tuleb silmas pidada, et sellise kasvu saavutamine võib olla varasemaga võrreldes keerukam, kuna rändeeas vanuserühmad on väiksemad ning konkurents uutele elanikele tiheneb.

Avatud juhtimine ja innovatsioon

Saue valla arengu alus on avatud ja kaasava juhtimiskultuuri rakendamine kogu territooriumil, mida toetavad hea haldustava, arengut soosiv organisatsioonikultuur ning poliitilistest mängudest vaba strateegiline juhtimine. Vastavat lähenemist peavad toetama järjepidev mainekujundus ja kommunikatsioon, mis loovad vallavalitsusest kuvandi kui kaasaegsest organisatsioonist, mis pakub kliendile tänapäevast personaalset teenust. Kaasaegse organisatsiooni kuvand on oluline nii väljapoole suunatult kui ka vallavalitsuse siseselt, sellega tegelemine vajab jätkuvalt tähelepanu, mis on väljakutse.

Avatud juhtimine tähendab ka kogukondade kaasamist ja toetamist. Seejuures on oluline arvestada, et valla erinevates piirkondades on erinevad kogukonnad ning ka identiteet, mille hoidmist ja arendamist toetakse läbi selge finantseerimisskeemi. Valla eesmärk ei ole linnalise piirkonna ja maapiirkondade erisuste kaotamine, vaid iga piirkonna omanäolisuse toetamine, lähtudes Saue valla kui terviku ühistest väärtustest. Lisaks kogukondliku arengu toetamisele võimaldab valla suurus ning positsioon laiemat ja sisukamat välissuhtlust ning aktiivset osalemist rahvusvahelises koostöös ja koostöövõrgustikes. Lisaks kogukondade kaasamisele on oluline järjepidev koostöö ettevõtetega, mis on nii töökohtade loojad kui teenuste pakkujad.

Saue vald kui Eesti üks suuremaid ja võimekamaid omavalitsusi peab jätkuvalt olema ka Eesti omavalitsusmaastiku arengu üks suunanäitajatest, kus innovatsioon on aluspõhimõte. Valla positsioon võimaldab katsetada erinevaid uudseid lahendusi, mistõttu on vald avatud erinevate valdkondade (digilahendused, e-teenused, transport, avaliku ruumi lahendused jms) pilootprojektide elluviimisele ja kogemuste jagamisele (sh koostöös teadusasutustega ja rahvusvaheliste partneritega).

Kestliku arengu (sh liikumine kliimaneutraalsuse suunas) printsiipide ja innovatsiooni pidev rakendamine toetab ühelt poolt efektiivset majandamist ning teisalt valla kuvandit ja mainet. Kliimaneutraalsuse poole liikumine eeldab nii kestlikkusele suunatud investeerimistegevust kui ka üldist teadlikkuse kasvatamist nii valla allasutuste kui ka kogukondade seas. Vastavate printsiipide rakendamine tähendab muuhulgas ka põllumajandusliku mahetootmise soodustamist, elaniku- ja külastajasõbraliku avaliku ruumi kujundamist, sidusa ja funktsionaalse rohevõrgustiku planeerimist ning muid tegevusi, mis on määratletud ka valla üldplaneeringus.

Paindlikkus ja valmisolek kriiside lahendamiseks

Väliskeskkonna turbulentsus ja erinevad kriisid on viimastel aastatel mõjutanud oluliselt ühiskonda nii Saue vallas, mujal Eestis kui kogu maailmas. Arvestades Eestis toimuvat poliitilist debatti kohaliku omavalitsuse üksuste rahastamise ning ülesannete ja kohustuste suurendamise osas, on kõikide valdkondade puhul aktuaalne väljakutse õigusruumi muutustega kohanemine.

Euroopa julgeolekuolukorra halvenemisest tulenev geopoliitiline ebakindlus on kaasa toonud selge vajaduse olla järjepidevalt valmis kiirelt ja paindlikult kohanduma. Seetõttu on äärmiselt oluline, et pika vaate kõrval oleks vallal välja arendatud võimekus kriisidele kiiresti ja asjakohaselt reageerida ning vajadusel ümberhinnata ka operatiivtasandi prioriteete. See sisaldab nii elanikkonna kaitset kui ka toimepidevuse tagamist valla kõikides kogukondades. Seejuures on möödapääsmatu koostöö nii riigi, naaberomavalitsuste kui ka ettevõtete ja kogukondadega.

1.4. ELANIKE ARVAMUSED

Arengukava uuendamise raames 2026. aasta talvel viis Saue Vallavalitsus läbi küsitluse vallaelanike hulgas, kogumaks tagasisidet ja ettepanekuid vallas toimunud ja soovitavate tulevikuarengute kohta. Küsitlusele vastamine oli vabatahtlik. Kokku osales selles 100 inimest, mistõttu ei kajasta tulemused kogu valla elanikkonna ootuseid, kuid annab siiski sisendi aktiivselt kaasa löönud kogukonna mõtetest.

Saue vald seostub vastanutele eelkõige turvalise kodukohana - Tallinna lähedase areneva ja kasvava, rohelise ning rahuliku elukeskkonnaga. Uhked ollakse esmajärjekorras turvalise ja meeldiva elukeskkonna, rahuliku ja looduslähedase elustiili (looduslähedased kodud, rohealad ja metsad, võimalused õues liikumiseks ja sportimiseks) ning tugeva kogukonnatunde üle (kogukondlik aktiivsus ja üritused). Samas ollakse rahul ka valla stabiilse arengu, hästi planeeritud investeeringute (uued rajatised ja taristu) ning valla finantsjuhtimise üle.

Valla tuleviku kujundamine peaks lähtuma väärtustest nagu inimkeskne areng ja roheline mõtteviis, tasakaalustatud ja läbimõeldud kasv, kogukondlikkus, tugev kaasamine ja avatus koostööle ning laste ja perede vajaduste esikohale seadmine.

Küsitlusel osalenute arvates võiks Saue vald olla teatud-tuntud Eestis ja väljaspool kui liikumissõbraliku elukeskkonna eeskuju (Eesti kõige paremini ühendatud linnalähedane omavalitsus), kõige lapsesõbralikum vald (parim paik peredele, lastele ja noortele) ning nutikas, uuenduslik ja tulevikku vaatav omavalitsus.

Tagasivaates eelnevale arenguperioodile leiti, et senimaani on vald hästi toimetanud ühistranspordi ja liikumisvõimaluste arendamisega (soodustatud rongisõit valla piires, hea ühendus Tallinnaga, bussiliikluse laienemine, rajatud kergliiklusteed), tehtud on läbimõeldud investeeringud haridusvaldkonnas (uued ja kaasajastatud haridusasutused) ning rahulolu on pakkunud kogukonnaelu ja üritused (suvised kontserdid, kohvikutepäevad, spordiüritused, Vanamõisa Vabaõhukeskus sündmuspaigana ja väiksemad kogukonnaüritused eri külades).

Samas toodi justkui peegelpildis välja ka seda, et vald oleks võinud paremini toimetada ühistranspordi ja kergliiklusteede arendamisega (katkendlik võrgustik, ühistranspordi sidusus rongigraafikutega), haridusvaldkonna arendamisega (kõrged lasteaiatasud ja kohtade nappus kiiresti kasvavates piirkondades, puudus õppevahenditest ja tugispetsialistidest) ning kultuuri, spordi ja vabaaja võimaluste (piirkondliku) mitmekesistamisega.

Tulevikku vaatavalt leiti, et järgnevatel aastatel tuleks Saue vallas tervikuna kindlasti jätkata tervikliku ja ohutu kergliiklusteede võrgustiku rajamisega, parandada ühistransporti ja selle sidusust rongiga, tugevdada haridusasutusi (sh tugiteenused), säilitada rohealasid ja looduslikku elukeskkonda, parandada kaasamispraktikaid ja juhtimise läbipaistvust, arendada elukeskkonda igas piirkonnas (mitte ainult keskustes), laiendada kultuuri- ja spordivõimalusi ning parandada sotsiaalteenuseid ja tugikeskkonda.

Lisaks esitati eraldi tegevusideid uuenduslike ettevõtmiste ja iga kandi spetsiifiliste arenguvajaduste kohta.

2. SAUE VALLA ARENGUSTRATEEGIA

2.1. VÄÄRTUSED

Arengu kavandamisel ja arendustegevustes lähtutakse järgmistest väärtustest:

- **Hoiame oma**. Hoiame oma joont, maad ja inimesi. Siin on ilus elada, õppida ja töötada.
- **Usaldus ja turvatunne**. Usalduse ja turvatunde tagab kodanikulähedus ning asjatundlikkus. Hea vald on see, mis toimib võimalikult elaniku ja probleemi ligidal. See on kodulähedane, lapsi ja noori kasvatav haridussüsteem ja kindel ning parimaid võimalusi pakkuv sotsiaalhoolekandesüsteem. See on elanike arvamusega arvestav sõbralik vallavõim. Kõigile elanikele tagatakse võimalused valla elus aktiivselt osalemiseks.
- **Ühtne ja terviklik kogukond.** Tasakaalustatud areng ja ettevõtlikkus loovad võimalused Saue valla kui ühtse kogukonna ja elukeskkonna väärtustamiseks. Seda tunnetavad ja hindavad võrdselt kõikide valla piirkondade elanikud ning siin tegutsevad ettevõtted. Saue vald on linnalähedase elu, külaelu, põllumajandusvaldkonna ja avaliku ruumi väärtustaja. See on maa ja linna väärikas ning teineteist arvestav koostoimimine.
- **Mõnus ja kutsuv külalisele**. Valla äratuntav ja eristuv kuvand on elamusi pakkuv turistidele ja huvipakkuv investoritele. Saue vallas hoolitakse inimestest, hoitakse loodust, toetatakse üksteist ja ollakse avatud uutele võimalustele. See tähendab ka avatust koostööle ja uuenduslikele ideedele ning ettepanekutele.
- **Täiuslik eluring.** Vallas sünnitakse ja siia tullakse tagasi. Vallas ehitatakse keskkonda säästvalt, vallas mõeldakse, kuidas hoidvamalt majandada. Vallast naljapärast ei lahkuta.

2.2. VISIOON AASTAKS 2040

Küla elab, maa toidab, linn toetab – meie ühendame.

Saue vallas on tugevad maapiirkonnad, kus on tagatud baasteenused ning millel on oma identiteet ja eripära. Saue linna ja Laagri aleviku teljel on kaasaegne linnaline keskkond, kuhu on koondunud spetsialiseeritud teenused. Raudteeäärsetes kasvupiirkondades on kaasaegne taristu, mis toetab elanike arvu suurenemist kestlikul moel.

2.3. VALDKONNAÜLESED EESMÄRGID NING NENDE SEOSED ALAVALDKONDADEGA

Saue valla visiooni elluviimiseks on strateegias püstitatud neli valdkonnaülest eesmärki (E1-E4), mida toetavad valdkondlikud eesmärgid ja tegevused.

Valdkondlikud eesmärgid ja tegevused on jaotatud kuueks (vt ka arengukava p 3):

1. haridus;
2. sotsiaalhoolekanne, lastekaitse ja tervishoid;
3. kultuur, sport, vaba aeg ja kogukonnad;
4. ettevõtlus ja turism;
5. elu- ja looduskeskkond;
6. liikuvus ja ühistransport.

E1: Kaasaegse linnalise keskkonna ja spetsialiseeritud teenuste arendamine Saue linna-Laagri aleviku piirkonnas

Soovitud seisundi kirjeldus

Saue linn moodustab koos lähiümbruse ja Laagri alevikuga ühtse linnalise ruumi. Saue linn on välja arendatud kogu Saue valla keskuseks. Piirkonda iseloomustab kontseptsioon "linn linnast väljas" – elanikele on tagatud kõik linlikud hüved ja teenused, samas on tegu inimsõbraliku, rohelise ja turvalise keskkonnaga. Linnalisse keskkonda on koondatud spetsialiseeritud teenused, mis on suunatud kõigile valla elanikele. Tagatud on head ühendused keskuse ja maapiirkondade ning keskuse ja Tallinna vahel.

Eesmärgi seos valdkondlike eesmärkide ja tegevustega

E1 täitmisesse panustavad kõik 6 valdkonda. Haridusvaldkonna puhul on linnapiirkonnas prioriteet piisaval hulgal lasteaia- ja koolikohtade tagamine. Kultuuri ja spordi valdkonna arendamisel on eesmärk kaasaegse kultuurikeskuse ja raamatukogu rajamine Sauele, aga ka tänapäevaste tingimuste loomine kultuuriteenuste osutamiseks Laagris. Sotsiaalvaldkonnas on fookuses vajaduspõhiste teenuste sisuline arendamine, teenused peavad olema kättesaadavad ka väljaspool linnalist piirkonda. Ettevõtluses on prioriteetsed projektid Kütise 4 multifunktsionaalse hoone rajamine ning Saue linna uue äripargi planeerimine ja väljaarendamine. Ruumiloome ja liikuvuse puhul on fookuses linnalise piirkonna keskuste avaliku ruumi arendamine ning ühenduste tagamine keskuse ja kaugemate piirkondade vahel.

E2: Süsteemse ja eripärasid toetava kandipõhise arengu toetamine Saue valla maapiirkondades

Soovitud seisundi kirjeldus

Saue valla maapiirkondade arendamisel on aluseks kandipõhine lähenemine. Kõikides valla kantides on tagatud heal tasemel kodulähedased teenused (haridus, kultuur jm), mille kujundamisel on lähtutud kohapealsetest vajadustest. Vald on toetanud iga kandi eripära tugevdamist, sh piirkonnaülese mõjuga objektide arengut. Iga valla kandi elanikele on loodud võimalus panustada kohaliku elu arendamisse.

Eesmärgi seos valdkondlike eesmärkide ja tegevustega

E2 täitmiseks on samuti oluline kõigi 6 alavaldkonna projektide elluviimine. Haridusvaldkonnas vajavad elluviimist taristu renoveerimise projektid. Kultuuri, spordi, vaba aja ja noorsootöö, aga

ka sotsiaalhoolekande ja tervishoiu puhul on teatud investeerimisprojektide kõrval võtmetähtsusega koostöö arendamine kolmanda sektoriga, seda nii objektide arendamisel kui ka teenuste pakkumisel (eelkõige I ja II asumitasandil). Endiste vallakeskuste puhul panustatakse avaliku ruumi kaasajastamisse, oluline on ka koostöö kohalike ettevõtjatega nii piirkondlike töökohtade loomisel kui ka turismipotentsiaali rakendamisel. Transpordi korraldamisel on oluline erinevate transpordiliikide (rong, buss) sõidugraafikute ühildamine.

E3: Transpordikoridoride äärsete kasvupiirkondade arendamine

Soovitud seisundi kirjeldus

Saue valla oluline arengupotentsiaal on suurte transpordikoridoride äärsed piirkonnad, kuhu on rajatud kaasaegne taristu, sh vajadustest lähtuv sotsiaalne infrastruktuur. Tänu kaasaegsele taristule ja mugavatele ning säästlikele ühendustele on kasvanud valla elanike arv, seda eelkõige raudteeäärsetes kasvupiirkondades.

Eesmärgi seos valdkondlike eesmärkide ja tegevustega

E3 täitmine on eelkõige seotud taristu arendamisega. Kõige mahukam tegevus on uue taristu loomine (ühisveevärk ja -kanalisatsioon, teed, tänavavalgustus) suvilapiirkondades, mida elanike arvu kasvu korral peab toetama ka sotsiaalne infrastruktuur. E3 on seotud ka koostööga ühistranspordi arendamisel, sh eri liiki ühistranspordi ühendamisel.

E4: Strateegilise ja kogukonda kaasava juhtimise arendamine

Valla juhtimine lähtub tervikliku lähenemise põhimõttest ja on avatud, kõigil elanikel on võimalik otsuste kujundamisel kaasa rääkida. Strateegiliste investeeringute kavandamine toimub keskselt, kohapealsete küsimuste arutamine ja lahenduste leidmine kandipõhiselt ning võimalikult rohujuure tasandil. Valla arengu suunamine toimub tasakaalustatult, vald toetab sidusust erinevate piirkondade, sh keskus-tagamaa vahel.

E4 on oma olemuselt kõiki valdkondi läbiv eesmärk. Kandipõhiste arengute toetamisel on aluseks finantseerimissüsteemi jätkuv rakendamine, tagamaks kodanikuühenduste jätkusuutlikkuse erinevatel asumitasanditel.

Valla strateegia on kokkuvõtvalt kajastatud järgneval strateegiakaardil.

2.4. SAUE VALLA STRATEEGIAKAART

SAUE VALLA STRATEEGIAKAART

Küla elab, maa toidab, linn toetab – meie ühendame.

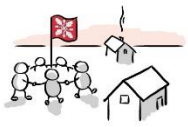

Visioon 2040

Saue vallas on tugevad maapiirkonnad, kus on tagatud baasteenused ning millel on oma identiteet ja eripära. Saue linna ja Laagri aleviku teljel on kaasaegne linnaline keskkond, kuhu on koondunud spetsialiseeritud teenused. Raudteeäärsetes kasvupiirkondades on kaasaegne taristu, mis toetab elanike arvu suurenemist kestlikul moel.

Valdkonnaülesed eesmärgid (E)

E1 Kaasaegse linnalise keskkonna ja spetsialiseeritud teenuste arendamine Saue linna-Laagri aleviku piirkonnas

E2 Süsteemse ning eripärasid toetava kandipõhise arengu toetamine Saue valla maapiirkondades

E3 Transpordikoridoride äärsete kasvupiirkondade arendamine

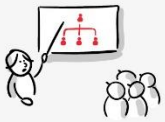

E4 Strateegilise ja kogukonda kaasava juhtimise arendamine

Väärtused

Hoiame oma

Usaldus ja turvatunne

Ühtne ja terviklik kogukond

Mõnus ja kutsuv külalisele

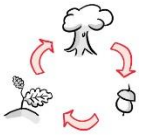

Täiuslik eluring

Kujundus: Mait Luidalepp

3. VALDKONDLIKUD VÄLJAKUTSED, EESMÄRGID JA TEGEVUSED

3.1. HARIDUS

3.1.1. ALUSHARIDUS

Saue vallas on üksteist munitsipaallasteaeda, kus käib 2025/2026. õppeaastal 1653 last (vt tabel 3). Võrreldes eelneva õppeaastaga (2024/2025) on laste üldarv paarikümne võrra vähenenud, rühmade arv on suurenenud nelja võrra 90 rühmani.

Tabel 3. *Rühmade ja laste arv Saue valla lasteaedades õppeaastal 2025/2026 (Allikas: Saue Vallavalitsus)*

Lasteaed ja asukoht	**Rühmade arv**	**Laste arv**
Saue lasteaed Midrimaa (Saue linn)	25	464
Kotka Lasteaed (Alliku küla)	8	134
Laagri Lasteaed (Laagri alevik)	10	203
Veskitammi Lasteaed (Laagri alevik ja Alliku küla)	12	230
Tuleviku Lasteaed (Laagri alevik)	6	114
Nõlvaku Lasteaed (Laagri alevik)	6	122
Ääsmäe Lasteaed (Ääsmäe küla)	7	119
Ruila Põhikooli lasteaia osa (Laitse küla)	5	96
Riisipere Lasteaed (Riisipere alevik)	4	71
Turba Kooli lasteaia osa (Turba alevik)	5	64
Kernu Põhikooli lasteaia osa (Kernu küla)	2	36
KOKKU	**90**	**1653**

Tugispetsialistidest töötab enamikes lasteaedades logopeed, mõnes ka eripedagoog või on teenus tagatud valla vastava spetsialisti poolt. Psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenust pakutakse vajadusel koostöös vallaga. Lapse vajaduste selgitamiseks ning teenusvajaduse õigeaegseks märkamiseks teevad eelnimetatud spetsialistid proaktiivset koostööd lasteaia personaliga.

Saue vald maksab eralasteaia ja -hoiu toetust eralasteaiale või -lapsehoiule, mille nimekirjas on Saue valla elanike registris olev 1,5-3-aastane laps. Vanematele lastele makstakse toetust vaid juhul, kui lapsele ei ole võimalik pakkuda kohta Saue valla munitsipaallasteaias. Samuti makstakse erijuhtudel toetust sügava või raske puudega lapsele. Vald lähtub põhimõttest, et nii munitsipaal- kui ka erasektori pakutav teenus peab olema korraldatud vajadusest lähtuvalt.

Saue vallas on kasutusel hariduse infosüsteem ARNO, mille abil toimub lasteaiakoha taotluste menetlemine. Samas infosüsteemis peetakse arvestust ka laste üle, kelle eest maksab Saue vald eralasteaia ja -hoiu toetust. Lasteaedades on kasutusel infosüsteem Eliis, kus toimub lasteaiasisese info haldamine ja infovahetus lasteaia ning vanemate vahel.

Lasteaiaealiste laste arv on suur eelkõige Saue ja Laagri piirkonnas, mistõttu on lasteaiakohtade piisavus selles piirkonnas väljakutseks. Enamus lasteaedadest tegutsevad uutes või renoveeritud hoonetes, õpikeskkonna kaasajastamine on vajalik Turbas. Küll vajavad kaasajastamist lasteaedade õuealad.

Arvestada tuleb valla rahvastikuprognooside ja trendiga, mille kohaselt väheneb lasteaiateenuse tarbijate hulk lähema 5 aasta jooksul vähemalt 20%. Seda kinnitab ka viimaste aastate sündide tuntav vähenemine. Kogu süsteemi paindlikkuse seisukohalt on äärmiselt oluline jätkata ja tõhustada koostööd erasektoriga, mis võimaldab paindlikumalt reageerida turu nõudlusele ja pakkuda vajalikus koguses lasteaia ja -hoiukohti.

Väljakutsed

- Sündide arv on kõikuv, sisseränne ei ole valla tervikvaates ühtlane ja ajas stabiilne.
- Kvalifitseeritud tugispetsialistide puudus, mistõttu ei ole võimalik pakkuda piisavalt tugiteenuseid.

Eesmärk (VE 1.1.)

- **Lastehoid ja alusharidus on vajadustest lähtuv, vastab kaasaja nõuetele ja on konkurentsivõimeline, lasteaedade ja -hoidude õpikeskkonnaga on rahul nii lapsed, lapsevanemad kui töötajad.**

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu lasteaiateenuse kvaliteediga (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	93,40%	95%	2030
2	Rahulolu lasteaiakohtade piisavusega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	72,20%	75%	2030
3	Kõik vallas elavad 3-7-aastased lapsed saavad soovi korral kasutada kohta Saue valla munitsipaallasteaias	100%	100%	Pidev
4	Rahulolu haridusvaldkonna tugiteenustega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	määratakse rahulolu-küsitlusega 2027	määratakse peale rahulolu-küsitlust 2027	2030

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus (EUR)	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1	Lasteaedade mänguväljakute uuendamine ja täiendamine	525 000 (vähemalt 50 000 – 70 000 iga-aastaselt)	2026+	vallavalitsus	VE 1.1
2	Turba lasteaed-põhikoolile uue lasteaiahoone ehitamine koolihoone juurdeehitusena ning piirkonda vajaliku üldkasutatava maa planeerimine, kuhu paigutub tulevane mänguväljak ja parkla. Vajadusel Kooli tn 3 kinnistule ligipääsu loomine Pargi tänava kaudu.	3 500 000	2028+	vallavalitsus	VE 1.1

3	Nõudluse olemasolul Laagri piirkonda täiendavate lasteaia- ja koolikohtade loomine (Laagri uue haridusmaja I etapp)	8 000 000	2029-2030	vallavalitsus	VE 1.1

Tegevused

1. Lasteaiakohtade tagamine ja paindlik koostöö erasektoriga (eelkõige 1,5-3-aastased lapsed) väheneva nõudluse olukorras.
2. Alushariduse kättesaadavuse parandamine erivajadusega lastele koostöös erasektoriga.
3. Uutel planeeringualadel valmisoleku tagamine vajaduspõhiselt lasteaiakohtade loomiseks, eelkõige linnalises piirkonnas.
4. Saue lasteaed Midrimaa Kadakamarja õppehoone eraldamine iseseisvaks lasteaiaks.
5. Lapsevanemate teadlikkuse tõstmine (info, koolitused, vanemlike oskuste arendamine).

3.1.2. ÜLDHARIDUS

Saue vallas on 6 munitsipaalkooli ja üks erakooli seaduse alusel töötav kool, kus õpib 2025/2026. õppeaastal kokku 3143 õpilast (vt tabel 4). Õpilaste arv valla koolides on ajalooliselt kõrgeimal tasemel. Viimasel kümnendil on õpilaste arv kasvanud ligi 700 võrra, kasvust suurem osa on koondunud Laagri Kooli (kasv ligi 500 õpilast), seda eelkõige Möldre majas avatud uute klasside arvel.

Tabel 4. *Klassikomplektide ja õpilaste arv Saue valla üldhariduskoolides õppeaastal 2025/2026 (Allikas: EHIS)*

Kool ja asukoht	Klassikomplektide arv	Laste arv
Saue Kool (Saue linn)	56	943
Ääsmäe Põhikool (Ääsmäe küla)	16	252
Nissi Põhikool (Riisipere alevik)	15	172
Ruila Põhikool (Ruila küla)	16	171
Turba Kool (Turba alevik)	10	102
Kernu Põhikool (I ja II kooliaste, Kernu küla)	4	32
Laagri Kool (Laagri alevik ja Alliku küla)*	78	1471
KOKKU	**195**	**3143**

* Saue valla koolivõrku kuuluv Laagri Kool tegutseb erakooli seaduse alusel. Koolipidaja on OÜ Laagri Haridus- ja Spordikeskus, mille omanik on Saue vald. Laagri kooli struktuuri kuulub ka Laagri Kooli Möldre õppehoone (Alliku küla), mis alates 1.09.2026 a alustab tegevust iseseisva asutusena (Möldre Kool).

Laagri Kooli Möldre majas (Alliku küla) alustasid 2020. aasta sügisel tööd põhikooli 1.-3. klassid, iga klassi kohta kaks paralleeli. Igal järgneval aastal on hoones avatud uued täiendavad 1. klassid.

Saue valla koolivõrgu osa on ka Maidla külas asuv ja erakoolina tegutsev Salu kool erivajadusega lastele, mille pidaja on MTÜ Puuetega Laste Keskus Lootus.

Saue vallal on koostöö Tallinna linnaga, mille raames saab valla põhjapiirkonna laste elukohajärgseks kooliks määrata Tallinna Pääsküla Kooli ja Hiiu Kooli.

2022. aasta sügisest tegutseb Laagris Saue Riigigümnaasium. 2025/2026. õppeaastal õpib Saue Riigigümnaasiumis 263 Saue valla noort.

Koolikohtade piisavus Laagri piirkonnas on endiselt mõningane väljakutse. Üldhariduse andmisel rakendatakse kodulähedus põhimõtet – õpilasele on tagatud eelkõige koht kodu lähedal asuvas koolis.

Enamus valla koole tegutsevad uutes või renoveeritud hoonetes, valla koolihoonetest kõige omapärasem on Ruila kooli hoone (Ruila mõis). Renoveerimist ja uuendamist vajavad Saue Kooli hoone ja Turba kooli hoone. Ääsmäe kooli spordihoone asemele on rajatud uus energiasäästlik ja kaasaegne spordihoone, kus paiknevad ka rahvaraamatukogu ja noortekeskus.

Üleriiklikus haridusvaldkonna arengukavas aastateks 2021-2035 toodud õpetajate ja tugispetsialistide puudus on kasvav probleem ka Saue vallas. Selle lahendamiseks tuleb pöörata täiendavat tähelepanu õpetajate ja tugispetsialistide järelkasvule ning pakkuda täiendavaid võimalusi õpetajate enesearenguks ja -täiendamiseks, et hoida olemasolevaid õpetajaid ja tugispetsialiste ning leida uusi.

Väljakutsed

- Koolikohtade kõrge nõudlus kasvupiirkonnas ning kahanev vajadus teatud kantides.
- Kvalifitseeritud õpetajate ja tugispetsialistide puudus.
- Erivajadustega lastele ei ole piisavalt sobivaid õppimisvõimalusi.

Eesmärk (VE 1.2.)

- **Põhiharidus vastab kaasaja nõuetele ja on konkurentsivõimeline, koolide õpikeskkonnaga on rahul nii õpilased, õpetajad kui lapsevanemad.**

Alaeesmärk (VE 1.2.1.)

- Valla koolides on tagatud kvalifitseeritud õpetajad ja tugispetsialistid ning paindlikud võimalused nende ametisse asumiseks. Koolijuhtidele, õpetajatele ja tugispetsialistidele on tagatud tugi ning professionaalse arengu võimalused kogu karjääri vältel.

Alaeesmärk (VE 1.2.2.)

- Haridusasutustes toimub kaasava hariduse põhimõtete jätkuv rakendamine. Erivajadustega laste õppimisvõimalused tagatakse koostöös naaberomavalitsuste ja erasektoriga.

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu koolihariduse kvaliteediga (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	87%	95%	2030
2	Rahulolu koolikohtade piisavusega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	84%	90%	2030
3	Saue valla põhikooli lõpetanud õpilased jätkavad õpinguid (allikas EHIS)	96,3%	100%	2030
4	Saue valla põhikooli lõpetanud õpilased jõuavad keskhariduseni vähemalt 4 aasta jooksul pärast põhikooli lõpetamist (allikas EHIS)	83,3%	90%	2030

5	Kvalifikatsioonile vastavate õpetajate osakaal (allikas EHIS)	73,0%	90%	2030
6	Rahulolu haridusvaldkonna tugiteenustega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	määratakse rahuloluküsitlusega 2027	määratakse pärast rahuloluküsitlust 2027	2030

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1	Saue Kooli olemasoleva hoone rekonstrueerimine	12 000 000	2027+	vallavalitsus	VE 1.2
2	Turba kooli rekonstrueerimistööd (elektri- ja ventilatsioonisüsteem, kanalisatsioon, kelder, piirdeaed)	1 000 000	2028+	vallavalitsus	VE 1.2
3	Haridusliku erivajadustega laste kooli hoone rajamine Maidlasse koostöös teiste omavalitsustega	4 300 000	2026-2027	vallavalitsus koostöös Saku valla, Harku valla ja Keila linnaga	VE 1.2.2
4	Saku valla Kajamaa Kooli õppehoone rekonstrueerimises osalemine hariduslike erivajadustega lastele koolikohtade tagamiseks	50 000 (Saue valla osa)	2033+	Vallavalitsus koostöös Saku vallaga	VE 1.2.2
5	Nõudluse olemasolul Laagri piirkonda täiendavate lasteaia- ja koolikohtade loomine - Laagri uue haridusmaja I etapp	8 000 000	2030+	vallavalitsus	VE 1.2

Tegevused

1. Tehnoloogia (sh tehisintellekt) arengu ja ettevõtlusega seonduvate tegevuste toetamine.
2. Koostöö jätkamine Tallinna ja naaberomavalitsustega koolikohtade tagamisel.
3. Uutel planeeringualadel valmisoleku tagamine vajaduspõhiselt koolikohtade loomiseks, eelkõige linnalises piirkonnas.
4. Koostöö soodustamine piirkonna koolide ja riigigümnaasiumi vahel.
5. Vallaüleste tugiteenuste pakkumine erivajadustega laste ja noorte paremaks toetamiseks.
6. ARNO arendamine kogu valla haridussüsteemi toetava infosüsteemina.
7. Koostöös Saku ja Harku valla ning Keila linnaga haridusliku erivajadusega laste kooli rajamine.
8. Saue ümbruse kandi põhikooli kavandamine Vanamõisa külas keskuse maa-alal.
9. Laagri kooli mudeli ümberkujundamine kooskõlas muutuvate vajadustega.
10. Arutelu algatamine Kernu kooli Ääsmäe kooli õppekohaks muutmiseks lasteaed-põhikoolina ja kolmanda kooliastme (7.-9.klass) koolikohtade tagamiseks Ääsmäe kooli baasil.
11. Lapsevanemate teadlikkuse tõstmine (info, koolitused, vanemlike oskuste arendamine).

3.1.3. NOORSOOTÖÖ

Saue vallas on noortel väga head võimalused vaba aja sisukaks ja arendavaks veetmiseks osaledes huvihariduses, huvitegevuses, avatud noorsootöös ja teistes noortele suunatud ettevõtmistes nagu noortelaagrid, noorteüritused, noorteprojektid jm.

2023. aastal viis Saue vald läbi noorsootöö kvaliteedi hindamise, mille tulemusel selgusid valdkonna tugevused ja peamised arenguvajadused.

Tugevustena toodi eelkõige välja head võimalused huvitegevuseks ja –hariduseks, noortevolikogu olemasolu, noorsootöötajate väga head lepingulised tingimused, kaasaegne noorsootöö tegemise keskkond ning avatud noorsootöö kättesaadavus ka väiksemates piirkondades.

Peamised arenguvajadused on seotud noorte kaasamisega otsustusprotsessidesse, vallasisese võrgustikutööga, 13+ ja 16+ noortele suunatud tegevuste mõtestamisega noori kaasavalt, noorte kaasamisega muutuste loomisesse ning noorteinfo paremini leitavaks tegemisega. Lisaks tuleks analüüsida, kas ja kuidas on võimalik noorsootöös õpitut arvestada formaalhariduses ning noorsootöös saadud kogemust teadlikult mõtestada ja tõendada.

Saue vald on võtnud eesmärgiks, et ülevallalist noorsootööd koordineerib Saue Noortekeskus, mis tegutseb avatud noorsootöö põhimõttel ning mille üksused tegutsevad Sauel, Laagris, Ääsmäel, Haibas ja Riisiperes. Turbas tegutsevad noored kooli ruumides ja Laitses kohalikus seltsimajas Saue Noortekeskuse noortejuhtide juhendamisel. Valdkonna detailsemad arendustegevused on kajastatud Saue Noortekeskuse arengukavas.

Tuginedes üleriigilisele noortevaldkonna arengukavale 2021–2035, on oluline edasi liikuda noorte kaasamisega valla arengusse ja otsustusprotsessidesse ning ühtlasi toetada noortevolikogu tööd. Samuti on tähtis tegeleda NEET-noortega (15-26-aastased noored, kes ei õpi ega tööta), et ükski noor ei tunneks ennast üksiku ja kõrvalejäetuna. Kvaliteetse noorsootöö eeldus on kvalifitseeritud noorsootöötajate olemasolu, mis on samuti üks tuleviku väljakutsetest nii Saue vallas kui kogu riigis.

Väljakutsed

- Noorte vähene kaasatus noorsootöösse ja noortekeskuste tegevustesse, eelkõige vanemates vanusegruppides.
- Noorte passiivsus ja tagasihoidlik osalus ühiskondlikes protsessides.
- NEET noortega (noored, kes ei õpi ega tööta) tegelemise tõhustamine.

Eesmärk (VE 1.3)

- **Saue valla noored osalevad aktiivselt noorsootöös ja otsustusprotsessides, riskirühmadega tegeletakse süsteemselt ja tulemuslikult.**

Alaeesmärk (VE 1.3.1)

- Avatud noorsootöö teenus on järjepidev ja kõikidele Saue valla noortele kättesaadav halduskeskuste tasandil või haridusasutuste juures (väljaspool neid külamajade juures), noortel on võimalus kaasa rääkida neid puudutavate otsuste tegemisel erinevatel tasanditel.

Alaeesmärk (VE 1.3.2)

- Saue valla NEET noortega tegeletakse süsteemselt.

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu noorsootööga (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	88%	95%	2030
2	Noorsootöös osalevate unikaalsete noorte osakaal (allikas Saue Noortekeskus)	-	1/3 valla noortest (7-26 vanusegrupp)	2030
3	Noorte arv, kes on NEET-noorte staatusest väljunud (allikas Saue Noortekeskus)	-	12 isikut aastas	iga-aastaselt

Tegevused

1. Avatud noorsootöö teenuse tagamine teenuskeskustes võrgustikupõhiselt, koostöös asumiseltside ja koolidega.
2. Noorte omaalgatuse ja erinevate noorsootöö projektide toetamine ja elluviimine (sh noortelaagrid, huvitegevus, noorteüritused jm).
3. Regulaarne infovahetus noortevolikoguga.
4. Noortekeskuse ja haridusasutuste toetamine noorte omavahelise kiusamise märkamisel, ennetamisel ning sellele asjatundlikult reageerimisel.
5. NEET- noorte süsteemne toetamine.

3.1.4. HUVIHARIDUS JA -TEGEVUS

Huviharidust ja –tegevust pakutakse lastele kõigis Saue valla munitsipaalkoolides ja Laagri Koolis, kusjuures kõik rahvakultuuriga seotud ringid on lastele tasuta.

Saue Vallavalitsuse hallatava asutusena pakub huviharidust Saue Muusikakool (Saue linn). Saue Muusikakoolis saab õppida 24 õppekava alusel ja kooli eripära on rütmimuusika õppesuund. Õppeaastal 2025/2026 on Saue Muusikakoolis 223 õpilast 390 õppekohal.

Laagris tegutseb OÜ Laagri Haridus- ja Spordikeskuse (omanik Saue vald) struktuuriüksusena Laagri Huvialakool. 2025/2026. õppeaastal toimub Laagri Huvialakoolis tegevus 50 huviringis, 135 õpperühmas. Huviringides osaleb ühes kuus keskmiselt 1060 last. Huviringe pakutakse järgmistes valdkondades: muusika, tants, kunst, sport ja käsitöö, tehnika, robootika ning arendavad ringid väikelastele.

2025/2026. õppeaastal on Saue Koolis 18, Ääsmäe Põhikoolis 17, Kernu Põhikoolis 2, Ruila Põhikoolis 17, Nissi Põhikoolis 11, Turba Koolis 7 ja Laagri Koolis 8 kultuuri, spordi, loodus- ja täppisteaduste valdkonnas tegutsevat huviringi.

Saue Noortekeskuses saavad noored osaleda avatud noorsootöö tegevustes ja neljas huviringis.

Turbas tegutsevas huvialakoolis Nissi Trollid on võimalik õppida 10 õppekava järgi nii mudilastel kui üldhariduskooli õpilastel. 2025/2026. õppeaastal on õpilasi kokku 98, lisaks Turbale tegutsetakse ka Riisiperes, Laitses ja Laagris.

Saue valla ligi 1400 noort treenivad kodukohas või naaberomavalitsustes 85 erineva spordiklubi treeninggruppides, millest populaarsemad on jalgpall, tennis, ujumine, kergejõustik, akrobaatika, korvpall ja tants. Erahuvikoolides ja -spordiklubides õppimist toetatakse valla eelarvest 20 euroga lapse kohta kuus.

Võimalusi huvitegevusega tegelemiseks pakuvad mitmed valla lasteaiad, samuti erinevad seltsid ja ühingud: Vanamõisa seltsimaja, Jõgisoo seltsimaja, Hüüru mõis, LaitseRallyPark, Laitse Skulptuurigalerii, Ruila Tallid, Lehetu külakeskus, Hobizone keskus ja Tuula külakeskus.

Lisaks vallas pakutavale on Saue valla noortel võimalus käia naaberomavalitsuste huvikoolides ja -ringides, eeskätt Tallinnas, Keilas ning Kohila, Harku, Lääne-Harju ja Kiili vallas.

Huvihariduse ja huvitegevuse mitmekesistamiseks ning kättesaadavuse laiendamiseks on alates 2017. aastast igal aastal koostatud valla huvihariduse ja huvitegevuse kava, mis määratleb täpsemalt tegevused, kuhu suunatakse riigi huvihariduse arenguks eraldatud täiendavad vahendid. Huvihariduse ja huvitegevuse kava koostamisel on oluline loodus-täppisteaduste valdkonna tegevuste toetamine, koostöö erasektoriga, toimetulekuraskustes perede laste ja erivajadusega laste huvihariduses ja huvitegevuses osalemise toetamine.

Huviharidusega tegelevate laste arv on kasvanud nii linnalises kui ka maapiirkonnas. Maapiirkonnas, kus on lapsi vähem, on väljakutseks juhendajate leidmine ning mõnedes valdkondades (eelkõige meeskonnaalad) ka piisava arvu noorte leidmine (nt jalgpall, korvpall jne).

Loodus-täppisteaduste valdkonna ning robootika huviringide arv on valla koolides ja huvikoolides kasvanud tänu riigipoolsele huvihariduse ja huvitegevuse lisarahastusele. Huvitegevuseks kasutatavad ruumid on olemas ja reeglina heas korras, juurde oleks vaja spordirajatisi, sest liikumisharrastused nii noorte kui täiskasvanute seas on aina populaarsemad ja kohati napib ruume just sportimiseks.

Lähtudes noorte huvide ajas muutumisest püütakse koolides ja huvikoolides arvestada noorte vajaduste ning soovidega uute huviringide käivitamisel. Väljakutseks on juhendajate leidmine, peamiselt valla lõunapiirkonnas. Koolide huviringide läbiviimisel tuleb ühtlasi arvestada ühistranspordi väljumisaegadega. Valla koostöö asumiseltsidega aitab tagada noortele paremad võimalused kodukohas pakutavas huvitegevuses osalemiseks.

Oluline on püüda leida võimalusi formaalse ja mitteformaalse hariduse ühildamiseks, mis on üks läbivaid põhimõtteid ka üleriigilises noortevaldkonna arengukavas 2021-2035. Iga noor võiks osaleda vähemalt ühes huviringis või -tegevuses, et omandada uusi oskusi, teadmisi ja kogemusi ning avastada oma andeid, kogeda eksimusi ja õnnestumisi ning õppida valikutega kaasnevast.

Väljakutsed

- Huvihariduse ja -tegevuse kättesaadavus ja mitmekesisus on erinevates valla piirkondades ebaühtlane.

Eesmärk (VE 1.4)

- **Saue valla lapsed[4] osalevad aktiivselt huvihariduses ja -tegevuses.**

[4] teiste sihtgruppide huvitegevus on kajastatud kultuuri, spordi ja vaba aja peatükis

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu huvihariduse ja huvitegevuse võimalustega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	81%	85%	2030
2	Huvihariduses- ja tegevuses osalevate laste arv ja suhe 1-9. klassi õpilaste osas (allikas Saue vallavalitsus)	mõõdetakse 2026	70%	2030
3	Osalusaktiivsus huvihariduses (allikas minuomavalitsus.ee)	eeskujulik	eeskujulik	pidev

Tegevused

1. Koostöö kolmanda sektori ja erasektoriga huvihariduse ja -tegevuse võimaluste laiendamisel.
2. Looduse, teaduse ja tehnika valdkonda kuuluvate ringide valikute suurendamine ja mitmekesistamine.
3. Koostöö jätkamine ja laiendamine Tallinna jt naaberomavalitsustega huvihariduse ja -tegevuse pakkumisel.
4. Külakogukondade tasandil laste ja noorte huvitegevuse võimaluste avardamine.
5. Koolieälise laste erahuviringides ja -koolides osalemise toetamine.

3.2. SOTSIAALHOOLEKANNE, LASTEKAITSE JA TERVISHOID

3.2.1. SOTSIAALHOOLEKANNE

Saue valla sotsiaalhoolekandeteenuste nõudlust ja vajalikkust defineerib olulisel määral valla rahvastiku vanuseline struktuur. 2026. aasta alguse seisuga moodustasid Saue valla elanikkonnast 14,9% 65-aastased ja vanemad ning u 26,9% lapsed ja noored (0–18 a). 2025. a detsembri seisuga oli Saue vallas hinnanguliselt 1119 (4,6% valla elanikkonnast, Eesti keskmine u 7,6%) kehtiva puudega elanikku."

Saue Vallavalitsus osutab abivajajate toimetuleku parandamiseks sotsiaalhoolekande seadusega ette nähtud sotsiaalteenuseid ja maksab sotsiaaltoetuseid. 2025. aasta täiendati Saue valla hoolekandelise abi korda ja täiendati sotsiaalteenuste loetelu vaimse tervise teenusega.

Vallavalitsuse hallatav täisealiste sotsiaalhoolekandeasutus on Saue Sotsiaalkeskus. Saue Sotsiaalkeskus pakub kodu- ja isikuabi teenuseid ning sotsiaaltransporditeenust, kohapeal pakutakse ka erinevaid muid teenuseid (öömaja, abivahendite laenutamine, pesemine, eakate ja puuetega inimeste huvitegevuse toetamine jms). Keskuses tegutsevad mitmed ühingud, huviringid ja klubid ning keskuse ruume kasutatakse perioodiliti vanemahariduse edendamiseks.

Kooskõlas riikliku heaolu arengukava 2023-2030[5] eesmärkidega reorganiseeriti päevakeskus sotsiaalkeskuseks. Pikemas perspektiivis on plaanis sotsiaalkeskus kujundada vallaüleseks sotsiaalteenuste korralduse ja kompetentsikeskuseks. Suuremat rõhku pannakse hoolekandetehnoloogia ja uute IT-lahenduste integreerimisele koduteenustesse, et võimaldada eakatel ja erivajadustega inimestel elada iseseisvalt oma kodus võimalikult kaua. Sotsiaalkeskuse arendamine on kavandatud etapiviisiliselt ja on seotud sotsiaalkeskuse arengukavaga, alustades Saue Vallavalitsuse poolt osutatavate teenuste järkjärgulise üleandmisega keskusele ning teenuste kaasajastamisega. Koostöös kultuurivaldkonnaga on leitud lahendusi sihtrühmade ühis- ja huvitegevuse korralduse ühtlustamiseks.

Sotsiaaltransporditeenus on jätkuvalt korraldatud nii Saue Vallavalitsuse (erivajadusega õpilased) kui Saue Sotsiaalkeskuse poolt. Lisaks teenusele makstakse puudega isiku transporditoetust ja koolitransporditoetust puudega lapsele. Sotsiaaltranspordi korralduse optimeerimiseks on otstarbekas koondada vajalikud tegevused loodavasse sotsiaalkeskusesse. Esimese sammuna on sotsiaalkeskus kaasanud täisealiste abivajajate regulaarvedudele lepingupartneri. Optimaalse lahenduse loomisel on võtmekoht vajaduspõhisuse ja mugavusteenuse piiride määratlemine, lisaks tuleb tagada toetuste-teenuste tasakaalustatud koostoime. Teenuse kättesaadavuse ja kvaliteedi tõstmiseks on sotsiaalkeskusel kavas muuhulgas spetsiaalse invatranspordi võimekuse suurendamine, et toetada paremini raske liikumispuudega elanike toimetulekut.

Ajendatuna 2023. aastal uuendatud eluruumi tagamise teenuse osutamise ja eluruumide pakkumise mobiilsele tööjõule korrast on jätkunud vallale kuuluvate eluruumide koondamine elamupõhiseks. Selle põhimõtte järgi on kohandatud või uute eluruumidena ehitatud mobiilsele tööjõule suunatud kortermajad Laagris ja Turbas. Sotsiaalsetel põhjustel eluruumide vajajatele on suunatud ennekõike sotsiaalmajad Laagris, Munalaskmes, Sauel ja Haibas.

Olulise sammuna elukeskkonna kaasajastamisel on alanud uue teenusmaja rajamine Riisiperesse, mis valmib plaanide kohaselt 2027. aastal. Loodav hoone pakub ligipääsetavaid kortereid koos ühistegevusruumidega, toetades kogukondlikku sidusust ja abivajajate iseseisvat toimetulekut. Lisaks kaasajastatakse Mõnustes asuvad korterid ning toetatakse abivajajaid eluruumi üürimisel avatud turult.

Vald jätkab hoolekandeasutuse teenuse toetuse maksmist üldhooldusteenust vajavatele valla elanikele, vastava toetuse saajate hulk on kasvanud. Teenuse parem rahaline kättesaadavus inimestele on kaasa toonud hooldekodu kohtade puuduse, sh eriti keerulise hooldusvajadusega abivajajatele. Lisaks sellele suureneb pidevalt üldhooldusteenuse koha maksumus. Tekkinud olukorda leevendaks sobiva koostööpartneri leidmine, kes rajaks üldhooldekodu Saue valla territooriumile.

Lähiaastatel on riigi tegevussuundadest tulenevalt kõige olulisema mahuga kodus elamist võimaldavate teenuste arendamine ja hoolekandeasutuste teenuste korraldamine.

Väljakutsed

- Elanikkonna vananemine ja sellega kaasnev sotsiaalteenuste mahu suurenemine.
- Toetuste ja teenuste omavahelise koostoime ja tõhususe osas on arenguruumi.
- Riigi poliitikast tulenevate suundade tulemuslik rakendamine kohalikul tasandil (sh üldhooldus- ja erihoolekande teenuste korraldamine, sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna integreerimine).

[5] https://www.sm.ee/heaolu-arengukava-2023-2030

Eesmärk (VE 2.1)

- **Saue vallas on elanike individuaalseid vajadusi ja olukordi arvestav ning ümbritseva keskkonna muutustega kohanduv sotsiaalteenuste ja -toetuste pakkumine ning ennetustegevus.**

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu sotsiaalteenustega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	71,20%	80%	2030
2	Rahulolu valla poolt makstavate sotsiaaltoetustega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	73,20%	75%	2030
3	Pikaajaliselt toimetulekutoetust saanud perekondade osakaal kõigi toimetulekutoetust saanud perekondade hulgast kalendriaastas	40,10%	<25%	püsivalt

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1.	Piirkondlike sotsiaalkorterelamute ja korterite parendustööde teostamine	747 000	2026+	vallavalitsus	VE 2.1
2.	Toetatud elamise võimaluste loomine, eakate teenusmaja rajamine	2 760 000	2026-2027	vallavalitsus	VE 2.1

Tegevused

1. Teenuste ja toetuste analüüs ning vajaduspõhise ja kuluefektiivse toetussüsteemi arendamine ja rakendamine.
2. Töötukassaga aktiivsete koostöösuhete hoidmine ja arendamine, Saue valla riskirühmade aktiveerimiseks püsilahenduse loomine.
3. Eluruumi tagamise teenuse ja valla eluruumide võrgustiku arendamine, sh eakatele suunatud üürimajad.
4. Kogukonnapõhiste teenuste osutamiseks ja ennetustööks koostöö arendamine kolmanda sektori ja vabatahtlikega.
5. Eakate hooldekodu rajamine erasektori poolt.
6. Kriisiplaanide koostamine teenuste toimepidevuse tagamiseks.
7. Koostöövõimaluste otsimine erivajadustega inimeste kaasamiseks tööturule, sotsiaalse ettevõtluse arendamine.
8. Saue ümbruse kandi ja Saue linna sotsiaalhoolekandega seotud teenuste kavandamine Vanamõisa külas keskuse maa-alal.
9. Sotsiaalvaldkonna teenuste arendamiseks perspektiivsete kinnistute kavandamine uutel suurematel arendusaladel.
10. Paindlike lahenduste leidmine riigi poliitikast tulenevatele muudatustele.

3.2.2. LASTEKAITSE

Saue vald on kasvava elanike arvuga vald, ühinemisjärgselt on alla 18-aastaste arv kasvanud u 20%. Koos laste arvu suurenemisega on suurenenud ka erivajadustega laste arv, suhtlus- ja hoolduskusimuste vaidlused, ennasthävitava käitumisega laste ja noorte hulk ning muud lastega seotud probleemid.

Jätkuvalt on oluline osa lastekaitse tööst seotud erinevate toetuste maksmisega, sh sissetulekust sõltuvad vajaduspõhised toetused. Näiteks oli laiapõhjalist, vajaduspõhist lastetoetust saavate laste arv 2025. aastal 146, mis on oluliselt väiksem kui 2024. aastal (281).

2022. aastal viidi läbi uus erivajadusega laste transpordihange. 2023. aastal vajas teenust 21 last ja noort ning 2024. ja 2025. aastal tagati transport 20 lapsele ja noorele. Seega on nõudlus vastava teenuse järele jäänud stabiilseks.

Lastekaitse hinnatud abivajadusega lastele ja peredele pakutakse nõustamis- ja teraapiateenuseid läbi erinevate koostööpartnerite. 2025. aastal ulatusid nõustamisteenuste kulud üle 160 tuhande euro, mille hulgas on ka riigi poolt eraldatud vaimse tervise teenuse toetus. Lisaks pakutakse suurema abivajadusega peredele koostöös Saue Sotsiaalkeskusega pere tugiisiku teenust ja Eesti SOS Lasteküla Eesti Ühinguga peretugitöötaja teenust. Lisaks spetsialiseeritud abile on valla eesmärk arendada lähiaastatel madala lävepaku ennetusteenuseid. See võimaldab pakkuda noortele peredele turvalist kogukondlikku keskkonda, kus nõustamine, vanemluskoolitused ja tugivõrgustik on kättesaadavad varakult ja ilma stigmatiseerimiseta.

Ennetava tegevusena on lapsevanematel võimalus osaleda erinevatel vanemluskoolitustel: Imelised Aastad, koolitus väikelaste vanematele, Gordoni Perekool teismeliste vanematele, enesearengugrupid lapsevanematele, kelle lastel on avaldunud ennastkahjustav käitumine, erinevate käitumishäiretega laste vanemate tugigrupid ja tugigrupid aktiivsus-tähelepanuhäirega laste vanematele. Eraldi tähelepanu pööratakse noorte vaimse tervise toetamisele digiajastul, tegeledes ennetavalt nutisõltuvuse, unepuuduse ja küberkiusamise teemadega koostöös koolide ja noortekeskustega.

Heaolu arengukava toob ühe tegevussuunana välja erivajadusega lastele tugisüsteemi loomise, mis võimaldaks abivajaduse kiirelt tuvastada, lihtsustaks vajadustele vastava abi saamist ning tagaks vajalikud tugimeetmed. Välja toodud suund ei ole oluline mitte ainult erivajadusega laste puhul, vaid puudutab kõiki abivajavaid lapsi. Koostöös haridusasutustega on kasutusele võetud ühtne vorm abivajavast lapsest teatamiseks, et kiirendada ja lihtsustada koostööd lastekaitsespetsialistide ja haridusasutuste vahel. Suuremaks eesmärgiks on luua varajase märkamise ja sekkumise ühtne võrgustik, kus haridus-, sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna spetsialistid teevad koordineeritud koostööd, tagades abi kättesaadavuse ka valla kaugemates kantides.

Kõigi perede, sh majanduslikult toimetulevate vanemate, ootused kohaliku omavalitsuse pakutavate teenuste osas on oluliselt muutunud, kuna erinevad teraapiad ja hariduslike erivajadusega laste toetavad teenused on kallinenud. Sotsiaalkindlustusameti kaudu on võimalik komplekse teraapiavajadusega lastele taotleda sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust, kuid järjest enam suunatakse lapsevanemaid taotlema kohaliku omavalitsuse teenuseid ja toetusi. Lisasurve tuleb lasteasutustelt, kuna hariduslike erivajadustega laste arv on samuti kasvanud ja samas on puudus tugispetsialistidest.

Oluline valdkonna asutus on valla hallatav asutus Haiba Lastekodu, 24-kohaline peresüsteemiga asenduskodu Harjumaa orbudele ja vanemliku hoolitsuseta lastele. Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeetme vahendite toel toimus asenduskodu hoone

renoveerimine. Renoveerimise käigus kaasajastati ruumid vastavalt peresarnasele toimemudelile. Lastekodu arendamiseks on loodud SA Haiba Lastekodu. Haiba Lastekodus viibis 2025. aastal kolm Saue valla last, enamus lapsi oli pärit teistest omavalitsustest. Ootus on teenuse perepõhisemaks muutmiseks, mille rakendamise teeb keeruliseks asenduskodu asukoht ja personali toimetulek keerulise käitumisega lastega. Kuigi Haiba hoonestik on kaasajastatud, on valla strateegiline suund liikuda järk-järgult asutusepõhiselt hoolduselt perepõhisele asendushooldusele. Selleks panustatakse teadlikult kohalike kriisihooldus- ja hooldusperede leidmisesse, koolitamisesse ja toetamisse, et lapsel oleks võimalus kasvada peresarnases keskkonnas oma koduvallas.

Väljakutsed

- Toimivate lahenduste puudumine laste ja noorukite vaimse tervise probleemidele.
- Vanematepoolne suhte- ja hooldusõiguse küsimuste käigus laste huvide kahjustamine.
- Väljakutsed teenuste arendamisel (juhtumikorraldusmudel „Turvalisuse märgid“, ajutine asendushooldusteenus, keerukate lastekaitsejuhtumite arvu kasv, institutsionaalse asendushoolduse suur osakaal).
- Laste ja noorte suurenev sõltuvuskäitumine.

Eesmärk (VE 2.2.)

- **Lastest lähtuva ning peresid toetava vajaduspõhise lastekaitsekorralduse tagamine.**

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Lastekaitse poolt menetletud, hooldus- ja suhtlusõigusega seotud kohtuväliste juhtumite osakaal juhtumite koguarvust	määratakse 2026 a	60%	2030
2	Perede rahulolu lihtmenetluste ja juhtumite lahendamisega. (alus tagasiside küsimine alates 2026 II poolaastast „Turvalisuse märgid“)	määratakse 2026 a	75%	2030
3	Aasta jooksul algatatud menetluste (sh. juhtumite) ja lõpetatud menetluste suhe	määratakse 2026 a	60%	püsivalt
4	Perepõhisel asendushooldusel (hooldusperes) viibivate laste osakaal kõigist asendushooldusel olevatest lastest	30%	70%	2030

Tegevused

1. Lastele suunatud sotsiaalvaldkonna tugiteenuste tulemuslikkus analüüs ning olemasolevate teenuste koostoime parandamine.
2. Lisavõimaluste leidmine laste vaimse tervise toetamiseks ning teenuste pakkumise võimaldamiseks lapse elukoha läheduses.
3. Lastekaitse töö ja tulemuslikkuse osas info jagamine ning muude võimaluste otsimine lastekaitse positiivse kuvandi toetamiseks.
4. Lastekaitsespetsialistidele keerulisemate juhtumite lahendamiseks eksperttoe tagamine (juhtumite lahendamises osalemine, tugi spetsialistidega).
5. Laste ja noortega tegelevate asutuste, tugigruppide ja spetsialistide töö koostoime parandamine.

6. Ajutise asendushooldusteenuse võimaluse loomine.
7. Sõltuvusprobleemidega noortele ja lastele mõeldud programmide rakendamine (Puhas tulevik jms).
8. Uute vanemlusprogrammide rakendamine.
9. Uue juhtumikorraldusmudeliga seotud kvaliteedimõõdikute väljatöötamine ja rakendamine.

3.2.3. TERVISHOID JA RAHVA TERVISE EDENDAMINE

Üldarstiabiteenust osutatakse Saue linnas Saue Perearstikeskuses (Pärnasalu põik 3, teenuse osutajad Saue Perearstikeskus OÜ ja Laagri Perearst OÜ), Laagris Laagri Perearstikeskuses (Tervise 2, teenuse osutaja Laagri Perearst OÜ), Riisipere alevikus (teenuse osutaja OÜ Riisipere Tervisekeskus) ning Turba alevikus (teenuse osutaja Medicum Perearstikeskus AS).

Apteegid on Saue linnas ja Laagris. Hambaraviteenust pakutakse Saue linnas, Laagris, Riisiperes ja Turbas. Füsioteraapiateenust ja ämmaemandusabi pakutakse Saue linnas ja Laagris. Spetsiifilisemad tervishoiuteenused on kättesaadavad Tallinnas. Saue linnas asub ka Põhja-Eesti Regionaalhaiga kiirabi tugipunkt.

Saue valda täielikult või osaliselt katvaid perearstinimistuid on 12 [6]. Arvestades nimistu soovituslikku suurust 1600 inimest, on puudu vähemalt 4 nimistut, et kõik elanikud saaks olla oma valla arsti nimistus.

Saue vald on omalt poolt ehitanud uued tervisekeskuse hooned Laagri alevikku ja Saue linna. Koostöös teenuseosutajatega otsib vald jätkuvalt võimalusi keskustesse täiendavate nimistute toomiseks. 2023. a lõpus vabastas vald Laagri tervisekeskuse esimese korruse ruumid, mis võimaldas ühe täiendava nimistu lisandumise Laagrisse.

Tervishoiuteenuste korraldaja on riik, konkreetsemalt Eesti Tervisekassa ja Terviseamet. Teenuseosutajad on eraettevõtjad, kelle tööd vald otseselt mõjutada ei saa. Seetõttu tuleb lahendusi otsida koostöös teenuseosutajatega ja kaaluda ka toimivaid alternatiive, nagu näiteks e-apteekidest jms tulenevad võimalused.

Tervikliku rahvatervise tagamisel lähtub Saue vald tervis igas poliitikas [7] põhimõttest, mis tähendab, et otsuste tegemisel erinevates valdkondades arvestatakse nende mõju elanike tervisele ja elukeskkonnale. Saue vald peab oluliseks toetada oma elanike tervislikke eluviise ja kujundada teadlikku tervisekäitumist.

Järjest rajatakse ja laiendatakse liikumisharrastusi võimaldavaid kergliiklusteid, välijõusaale, laste mänguväljakuid jm värskes õhus vabaaja veetmise võimalusi. Üle valla on sportimiseks erinevaid võimalusi nii koolides, kultuurimajades kui ka otseselt selleks otstarbeks ehitatud hoonetes.

Lisaks füüsilisele taristule panustatakse elanike terviseteadlikkuse tõstmisesse (sh toitumine, unehügieen) ning vaimse tervise toetamisse.

Majanduslikult raskemas seisus olevaid elanikke toetatakse tervisega seotud kulude katmisel.

[6] Allikas Terviseameti registrid: https://medre.tehik.ee/

[7] Rahvastiku tervise arengukava 2020 - 2030

Kõrvuti tervishoiuteenuse kättesaadavuse parandamisega on oluline panustada ka arstiabi vajaduse vähendamisele. Saue vald osaleb jätkuvalt Päästeameti projektis, mis on suunatud koduste vigastusriskide vähendamisele. Koostöös Päästeametiga viiakse läbi koduseid hindamisi ja nõustamisi. Vald osaleb projektis „Kodud tuleohutuks".

Väljakutsed

- Elanikkonna vananemine ja sellega kaasnev tervishoiuteenuste mahu suurenemine.
- Üleriigiline tervishoiutöötajate nappus ja apteegiteenuse majanduslik ebaefektiivsus maapiirkondades, mis piirab elutähtsate teenuste ja ravimite kättesaadavust kodu lähedal.
- Piirkondlik ebaühtlus esmatasandi arstiabis - linnalises piirkonnas elanikkonna kasvust tulenevale nõudlusele perearstiteenuse tagamine, maapiirkonnas teenuse säilitamine.
- Eakate vaimse tervisega seotud probleemide suurenemine.
- Vähene info tervise (sh vaimse tervise) hoidmise võimalustest.

Eesmärk (VE 2.3.)

- **Saue vallas on kaasaegne tervishoiutaristu, arstiabi on efektiivne ja kättesaadav ning elanikud väärtustavad tervislikke eluviise.**

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu perearsti kättesaadavusega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	69,90%	75%	2030
2	Rahvatervise edendamise teenustaseme hinne (allikas: minuomavalitsus.ee)	määratakse 2026	Eeskujulik	2030

Tegevused

1. Tervisedenduse tegevuste läbiviimine ja tervislike eluviiside propageerimine, aktiivne osalemine vastavates üleriigilistes programmides ja kampaaniates.
2. Saue valla perearstikeskuste töö toetamine, sh olemasoleva hooneressursi parem ärakasutamine.
3. Võimaluste loomine uute perearstinimekirjade avamiseks Laagris ja Sauel.
4. Eakate toetamine e-teenuste, sh e-apteekide kasutamisel.
5. Riisipere perearstikeskusega koostöö uute tööruumide rajamisel.
6. Saue ümbruse kandi tervisvaldkonna teenuste (tervisekeskus, muud teenused koostöös erasektoriga) kavandamine Vanamõisa külas keskuse maa-alale.

3.3. KULTUUR, SPORT, VABA AEG JA KOGUKONNAD

3.3.1. KULTUURI- JA SPORDIELU

Saue valla kultuuri- ja spordielu eesmärk on aidata luua inimestevahelisi sidemeid, teha valda atraktiivsemaks praegustele ja tulevastele elanikele ning mõtestada teekonda terve inimese elukaare ulatuses. See võib olla nii süvakultuur, professionaalne spordiüritus kui ka lihtne ajaviide või meelelahutus.

Saue Vallavalitsuse hallatav kultuuriasutus on Saue Kultuuri- ja Huvikeskus, mille filiaalid on Laagri kultuurikeskus, Riisipere kultuurimaja ja Haiba rahvamaja. Lisaks kultuuri- ja huvikeskusele pakuvad kultuuriteenuseid veel külades tegutsevad mittetulundusühingud (peamiselt asumiseltsid), kelle eestvedamisel tegutseb vallas kümme seltsimaja. Vallaülene sündmuskeskus ja kultuuriobjekt on MTÜ Vanamõisa küla rajatud Vanamõisa vabaõhukeskus. Lisaks annab vallavalitsus projekti- ja ühekordseid toetusi mittetulundusühingutele ja eraisikutele erinevate kultuurisündmuste korraldamiseks.

Saue Raamatukogud on valla hallatav asutus, mis koordineerib seitsme haruraamatukogu ja kahe teeninduspunkti tööd. Teeninduspunktides Hüürus ja Laitses osutab raamatukogu teenust kohalik asumiselts.

Saue Raamatukogude haruraamatukogud on Laagri raamatukogu, Saue linnaraamatukogu, Ääsmäe raamatukogu, Haiba raamatukogu, Riisipere raamatukogu, Ruila raamatukogu ja Turba raamatukogu.

Saue valla elanikud on kultuurilembesed. Käiakse palju kontsertidel, teatrietendustel ja raamatukogus, vaadatakse filme, osaletakse kultuurielus ning olulisel kohal on ka rahvakultuuriharrastus. Kultuuri- ja spordiürituste korraldamisel on oluline roll ka kolmandal sektoril, küla- ja asumiseltsidel ning erasektori sporditeenuste osutajatel. Tänu paljudele erinevatele korraldajatele on valla kultuurielu mitmekesine, tegevusi on igale eale ja väga laiale huvigrupile.

Saue valla kultuurielu korraldamise põhimõtted on kooskõlas Kultuuriministeeriumi koostatud kultuuri arengukavaga aastateks 2021−2030: „Tagame ligipääsu kultuurile kogu inimese elukaare ulatuses. Igal Eesti elanikul peab olema võimalus osaleda endale sobivates kultuuritegevustes ja loomealadel nii huvilise kui ka loojana. Edendame põlvkondadevahelist kultuurikorraldust ja soodustame eakate aktiivset osalemist kultuuris.“

Sarnaselt riikliku kultuuri arengukavaga aastateks 2021-2030 on ka Saue valla prioriteet toetada UNESCO inimkonna vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja kantud laulu- ja tantsupeo protsessi.

Sporditeenuseid osutavad vallas OÜ Laagri Haridus- ja Spordikeskus (LHSK, omanik Saue vald, sporditegevused toimuvad Laagri kooli ruumides ning riigigümnaasiumi spordihoones), Ääsmäe Kultuuri- ja Spordi SA (asutaja Saue vald, tegutseb Ääsmäe Põhikooli ruumides), Saue Spordikeskus (valla hallatav asutus; korraldab spordiüritusi kogu Saue vallas, kõige enam Saue ujulas, spordisaalis, Saue tammikus ja Haiba rahvamaja spordisaalis) ja mitmed spordiklubid (kasutavad nii vallale kui asumiseltsidele kuuluvaid spordirajatisi).

Valla asutatud tütarettevõte OÜ Saue Spordirajatised eesmärk oli rajada Saue linna kooli kompleksi uus spordihoone ja rekonstrueerida ujula ning võtta üle valla olulisemate uute ning ebaselges staatuses olevate spordirajatiste igapäevane haldamine ja majandamine.

Sporditegevuse administreerimisega väiksematel objektidel (võimlad ja staadionid, v.a Ääsmäe ja LHSK objektid) tegeleb Saue Spordikeskus. Võimlate ja staadionite halduskü simuste lahendamise eest vastutab Saue Vallavarahaldus.

Valla omandisse kuuluvad spordirajatised on lisaks eelpool nimetatutele veel Kuuse spordihall Laagris (omanik on Saue vald, haldab MTÜ Rahvaspordiklubi Kuuse), Ääsmäe kooli spordihoone ja staadion, Haiba rahvamaja spordisaal (haldab Saue Spordikeskus), Kernu staadion, Ruila spordihoone ja staadion (haldab Saue Spordikeskus), Laagri rulapark ja multifunktsionaalne palliplats Jõekääru pargis ning multifunktsionaalsed spordiväljakud Nõlvaku piirkonnas ja Vae/Kuuse tn ääres, Nissi kooli staadion ja spordisaal, Turba kooli spordihoone ja staadion, Riisipere rulapark ja Saue noortekeskuse rulapark. Väiksemate külade spordiplatside omanikud/valdajad on eeskätt asumiseltsid.

Kultuuri- ja sporditaristu seisukord on hea, viimastel aastatel on valminud mitu uut staadioni, täielikult on renoveeritud Riisipere ja Haiba kultuurimajad, valminud Ääsmäe kooli spordihoone, kus on ruumid ka noortekeskusele ja raamatukogule. Suurematest investeeringutest seisab ees Laagri kultuurikeskuse hoone kaasajastamine kuni uue hoone valmimiseni või selle tegevuse üleviimine erasektori arendatavasse hoonesse. Saue linnas Kütise 4 on ehitamisel hoone (valmib 2026), mille esimesel korrusel on Saue linna raamatukogu ja Saue Kultuuri- ja Huvikeskuse ruumid koos multifunktsionaalse avaliku kasutusega saaliga ning ülemistel korrustel korterid.

Kultuuri- ja spordiürituste korraldamisel on oluline roll ka kolmandal sektoril, küla- ja asumiseltsidel ning erasektori sporditeenuste osutajatel.

Väljakutsed

- Kogukondade ja elanikkonna kohatine passiivsus ning vähene osalus kultuuri- ja sporditegevustes.
- Tegevusvõimalused valla kõigis kantides ei ole tagatud kogu elukaare ulatuses.
- Kultuurivaldkonna professionaalide töö ei ole piisavalt väärtustatud, järelkasv on ebapiisav.
- Kasvav nõudlus ning sporditaristu koormatus linnalises piirkonnas.

Eesmärk (VE 3.1.)

- **Saue valla elanikud osalevad aktiivselt kohapealses kultuuri- ja spordielus, valla kultuuri- ja spordielu on mitmekülgne ja pakub osalemisvõimalust kõigis valla kantides kogu inimese elukaare ulatuses.**

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu kultuurisündmustega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	81,70%	90%	2030
2	Rahulolu raamatukoguteenustega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	93,80%	95%	2030
3	Rahulolu sportimisvõimalustega siseruumides (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	75,30%	90%	2030
4	Rahulolu sportimisvõimalustega vabas õhus (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	86,50%	90%	2030

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1	Olemasolevate spordirajatiste tehnilise seisukorra parendamine ja spordirajatiste edasiarendamine	400 000 (50 000 iga-aastaselt)	2026+	vallavalitsus koostöös kolmanda sektoriga	VE 3.1
2	Uute avalike spordi- ja mänguväljakute ehitamine ning olemasolevate renoveerimine halduskeskustes ning esimese ja teise tasandi asustusüksustes	200 000	2028-2030	vallavalitsus koostöös kolmanda sektoriga	VE 3.1
3	Saue linna raamatukogu ja Saue Kultuuri- ja Huvikeskuse tarbeks ruumide rajamine Kütise tn 4	3 300 000	2025-2026	vallavalitsus	VE 3.1
4	Ujula rajamine valla lõunapiirkonda (Riisipere alevikku) sealsete haridusasutuste õpilaste ujumisõppe parendamiseks	3 000 000	2031-2032	vallavalitsus	VE 3.1
5	Sportimisvõimaluste avardamiseks koostöös era- ja kolmanda sektoriga maa eraldamine ja kommunikatsioonide rajamine ning liitumistasude maksmine	400 000	2027-2028	vallavalitsus	VE 3.1

Tegevused

1. Raamatukogude tegevuste mitmekesistamine ja laiendamine.
2. Piirkonda tutvustavate ürituste korraldamine ja/või toomine valda.
3. Koostöö kolmanda sektori ja ettevõtetega võimaluste mitmekesistamisel.
4. Kogukonna ja eraalgatuste toetamine avalike spordiväljakute ja mänguväljakute arendamisel esimesel ja teisel asumitasandil.
5. Piirkondlike ja ülevallaliste kultuuri- ja spordiürituste korraldamine/toetamine koostöös kolmanda sektori ja ettevõtetega.
6. Laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate valla isetegevuskollektiivide toetamine.
7. Saue Spordikeskuse kujundamine vallaüleseks spordivaldkonda koordineerivaks asutuseks. Spordivaldkonna struktuuri korrastamine.
8. Nõiava kinnistule otstarbe leidmine koostöös kolmanda sektoriga.
9. Tule tn 13 kinnistule uue linnaruumi rikastava avaliku huviga otstarbe leidmine.
10. Laagri kultuurikeskuse tegevuseks vajalike ruumide kaasajastamine kuni uue hoone valmimiseni või tegevuse üleviimine erasektori arendatavasse hoonesse.
11. Saue ümbruse kandi kultuuriteenuste (kultuurihoone/kino/teater/kontsert – seostatav huvikooli/muusikakooliga) kavandamine Vanamõisa külas keskuse maa-alale.
12. Saue linna ja Laagri vahele Saue tee äärde multifunktsionaalse spordi- ja vaba aja veetmise ala planeerimise.

3.3.2. KÜLALIIKUMINE JA KOOSTÖÖ KODANIKUÜHENDUSTEGA

Saue valda iseloomustab aktiivne külaliikumine ja tihe koostöö kodanikuühendustega. Vald on kogukondade toetamisel lähtunud detsentraliseeritud põhimõttest, toetades alt üles tekkinud initsiatiive. Vallavalitsus teeb kodanikuühendustega koostööd, sh teenuste pakkumisel nii hariduse-, kultuuri-, noorsootöö- kui sotsiaalvaldkonnas. Arengukavas, eelarvestrateegias ja teistes dokumentides kasutatakse nii külade kui ka tiheasustusaladel tegutsevate piirkondlike kogukondlike seltside puhul üldmõistet asumiselts. Asumiseltsid korraldavad erinevaid kultuuri- ja spordisündmusi, on vastava taristu valdajad või haldajad (rendilepingu alusel), korraldavad huviringide tööd ning osutavad erinevaid teenuseid.

Riiklik kultuuri arengukava aastateks 2021–2030 sätestab: „Kultuurivaldkonna rahastamise alused peavad olema läbipaistvad ja selged." Asumiseltside toetamise ja finantseerimise alus on valla keskuste süsteem, mis on kajastatud arengukava peatükis 1.1. ja Saue Vallavolikogu 27.09.2018 määruses „Saue valla asumiseltside ning kogukondlike ühistegevuste toetuste eraldamise tingimused ja kord". Teenuste osutamisel on eriti oluline koostöö I asumitasandil (teenuskeskused) ning II asumitasandil (paikkonnad). Lähtuvalt kandist ja keskustesüsteemi kategooriast erinevad igas piikonnas/külas pakutavad teenused. Kõik olulisemad teenused peaksid olema kättesaadavad igas kandis. Kolmas sektor mängib tähtsamat rolli I ja II asumitasandi puhul. III asumitasandi külad teevad enamasti koostööd I või II tasandiga.

Väljakutsed

- Partnerlus kolmanda sektori ja erasektoriga ning ühine teenuste osutamise korraldamine vajab edasiarendamist.
- Taristu kõigis valla kantides ei ole kaasaegne.

Eesmärk (VE 3.2.):

- **Saue valla asumiseltsid ja piirkondlikud mittetulundusühingud on kodanikuühiskonna ning kohaliku elu arendajad ja on vallale igakülgseks partneriks.**

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Vallaelanikud, kes tunnevad end eelkõige oma küla, asumi või Saue valla elanikuna (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	76,7%	85%	2030
2	Elanike rahulolu külaliikumise ja kogukonnategevustega (hinnang oma küla- või asumiseltsi tegevusele, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	50,0%	60%	2030

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1	Omaosaluse reserv erinevate asumiseltside investeerimistaotluste kaasfinantseerimise tagamiseks	400 000 (50 000 iga-aastaselt)	2026+	vallavalitsus	VE 3.2

Tegevused

1. Asumiseltside ja vallasiseste kogukondade koostöö, võrgustamise, kogemuste vahetuse jms toetamine.
2. Asumiseltside toetussüsteemi jätkuv rakendamine kogu vallas, arvestades arengukavas kajastatud kandipõhist lähenemist ning asumite jaotumist erinevatesse tasanditesse.
3. Kohaliku pärandi süstematiseerimise ja talletamise toetamine.
4. Elukestva õppe toetamine, sh väärikate ülikooli korraldamine.

3.4. ETTEVÕTLUS JA TURISM

Saue valla ettevõtluse arengut mõjutab enim asukoht pealinna ja teiste aktiivsete ettevõtluspiirkondade – Keila, Harku ja Saku vald – naabruses. Arvestatav osa valla elanikest käib igapäevaselt tööl Tallinnas, samas liigub igapäevaselt vallas tegutsevatesse suurematesse ettevõtetesse tööjõudu ka teistest omavalitsustest.

2026. aastal SA Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse poolt koostatud Saue valla ettevõtluskeskkonna uuringust lähtuvalt on 2024. aasta lõpu seisuga Saue valda kokku registreeritud ligi 4600 ettevõtet (tabel 5), mis jääb Harjumaa omavalitsuste võrdluses (ilma Tallinnata) alla vaid Rae ja Viimsi vallale. Võrreldes 2019. aastaga kasvas Saue vallas registreeritud ettevõtete koguarv 54,2%, mis on mõnevõrra aeglasem kui Harjumaal (61,8%) ja Eestis (58,8%).

Aktiivseid ettevõtteid ehk neid, mille aastane müügitulu ületab käibemaksu kohuslase piiri ehk 40 000 eurot ja kus on enam kui üks täiskohaga töötaja, on kokku 1227, neist 6 on suurettevõtted, 37 keskmise suurusega ettevõtted, 119 väikeettevõtted ja ülejäänud 1065 mikroettevõtted.

***Tabel 5**. Saue vallas registreeritud ettevõtted perioodil 2019 – 2024. a*

Suurus	Ettevõtete arv		Muutus 2019-2024		
	2019	2024	Saue	Harjumaa	Eesti
Passiivne	2000	3398	69,9%	77,2%	74,5%
Mikro	856	1065	24,4%	33,6%	30,2%
Väike	102	119	16,7%	10,2%	5,3%
Keskmine	37	37	0,0%	7,0%	4,9%
Suur	4	6	50,0%	5,5%	8,4%
Kokku	**2999**	**4625**	**54,2%**	**61,8%**	**58,8%**

Ettevõtlusvaldkonna keskseks näitajaks on omavalitsusse registreeritud ettevõtete poolt loodud töökohtade arv. Valla elanikest töötajate tulumaksu laekumine on peamine ja sisuliselt ainus otsene kanal, mille kaudu ettevõtlus mõjutab kohaliku omavalitsuse eelarvet. Samas tuleb arvestada, et ettevõtte registreerimisandmed ei kajasta alati töökohtade tegelikku paiknemist, kuna mõni valda registreeritud ettevõte tegutseb üleriigilise võrgustikuna. Seega ettevõtete poolt loodud töökohtade arv ei kajasta täiel määral kohaliku tööturu tegelikku mahtu ega tulumaksulaekumise potentsiaali.

Tuginedes majandusaasta aruannete andmetele, on Saue valda registreeritud aktiivsed ettevõtted loonud 2024. aastal 8485 täistööajale taandatud töökohta (tabel 6). Töökohtade arv

on olnud langustrendis alates aastast 2022 (-2,3%), kuid uuringu hinnangul võivad põhjused olla metodoloogilised (nt esitamata majandusaasta aruanded).

71,4% valla töökohtadest paiknevad linnalises piirkonnas, kuhu on koondunud ka suur osa töötleva tööstuse ettevõtetest ja tootmisest. Valla äärealadel ja lõunapoolsetes piirkondades domineerivad põllumajanduse, metsanduse ning turismi ja külastusteenustega seotud tegevusalad, mis on ettevõtete arvu poolest nähtavad, kuid mille tööhõivemõju on võrreldes linnalise piirkonna tööstus- ja tootmisettevõtetega tagasihoidlikum ning sageli hooajaline.

Kõige rohkem töökohti 1000 elaniku kohta on Hüüru kandis, millele järgneb linnaline piirkond ja Ääsmäe kant. Kõige tugevama töökohtade arvu kasvu võrreldes 2019. aastaga on teinud Laitse-Ruila kant, Turba kant ja Riisipere kant.

Tabel 6. *Saue valla ettevõtete poolt loodud töökohtade arv ja töökohtade arv 1000 elaniku kohta kantide lõikes*

Kant	Töökohtade arv		Töökohtade arvu kasv	Töökohti 1000 elaniku kohta
	2019	2024		
Ääsmäe	360	400	11,1%	211
Haiba-Kernu	85	92	8,2%	131
Hüüru	1116	1169	4,8%	899
Laitse-Ruila	87	134	54,0%	79
Linnaline piirkond	5713	6060	6,0%	404
Riisipere	88	102	15,9%	78
Saue ümbrus	317	324	2,2%	180
Turba	167	204	22,2%	136
Kokku	**7933**	**8485**	**7,0%**	**337**

Ettevõtete arvu alusel 1000 elaniku kohta on Saue Harjumaa omavalitsuste hulgas (ilma Tallinnata) 8. kohal 15-st. Keskmine brutopalk Saue valda registreeritud ettevõtetes oli 2024. aastal 1875€, mis jääb mõnevõrra alla nii Eesti (1981€) kui Harjumaa (2218€) keskmistest. Samal ajal on Saue valda sissekirjutusega elanike brutopalk kõrgem nii Eesti kui ka Harjumaa keskmisest, mis viitab asjaolule, et arvestatav osa valla elanikest töötab väljaspool koduomavalitsust ning samas liiguvad madalama palgaga töötajad mujalt Saue vallas tegutsevatesse ettevõtetesse.

Saue vallas tegutseb kokku kuus suurettevõtet, need on Rimi Eesti Food AS, TAMRO EESTI OÜ, MAGNUM MEDICAL OÜ, Allium UPI OÜ, Makita Oy Eesti filiaal ja Osaühing Karl Storz Video Endoscopy Estonia. Valda registreeritud ettevõtteid, kus on enam kui 100 töötajat, oli 2024. a majandusaasta aruannete alusel kokku 15.

Kõige rohkem ettevõtteid tegutseb ehituse, hulgi- ja jaekaubanduse, töötleva tööstuse ning kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuse valdkondades (tabel 7).

Tabel 7. *Saue valla aktiivsete ettevõtete jaotus tegevusalade kaupa*

EMTAK tegevusala	Ettevõtete arv		Muutus 2019-2024
	2019	2024	
Ehitus	185	227	23%
Hulgi- ja jaekaubandus	199	190	-5%
Töötlev tööstus	142	152	7%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	105	149	42%
Veondus ja laondus	87	84	-3%
Kinnisvaraalane tegevus	48	83	73%
Haldus- ja abitegevused	49	68	39%
Majutus ja toitlustus	48	57	19%
Elektrooniline side jm infoalane tegevus	25	45	80%
Muud teenindavad tegevused	13	44	238%
Põllumajandus ja metsamajandus	35	39	11%
Kunst, sport ja vaba aeg	16	24	50%
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	16	19	19%
Haridus	14	14	0%
Muud tegevusalad	23	31	35%
Kokku	**1005**	**1226**	**22%**

Saue valla olulisemad vaatamisväärsused on peamiselt mõisahooned koos ümbritseva keskkonnaga: Riisipere, Voore, Ääsmäe, Saue, Ruila, Haiba, Kernu (sh paisjärv), Hüüru (sh veski) mõisad ning Laitse loss ja park. Lisaks ka Ellamaa elektrijaama tootmishoone Turba alevikus, EELK Nissi Maarja kirik ja mälestussammas vabadussõjas langenuile Riisipere alevikus ning Sõeru ohvriallikas.

Loodusobjektidena on märkimisväärsed Ukukivi (Muusika), Järveotsa järv, Alema botaaniline kaitseala, Ellamaa, Riisipere, Sooniste ja Orkjärve rabad ja Valgejärve loodusõpperada, Maidla paisjärve ümbrus, Vaheru järv, Vaharu soo, Saue tammik, Kernu kadakas ja Mõnuste paemurd oma mitmekesise elukeskkonnaga.

Lisaks eelpoolnimetatule meelitavad külastajaid valda erinevad kohad ja tegevusvõimalused:

- Erinevad üritused toimuvad Vanamõisa Vabaõhukeskuses (suvelõpu käsitöölaat, suviste kontsertide sari jm, lähedal paikneb ka Vanamõisa Karavanipark), Laitse Graniitvillas ning Saue laulaval ja tammikus.
- Lõõgastuda on võimalik Kernu mõisa SPA-s ning Saunakülas (Püha), Saunapunktis (Koidu) ja Sambliku Treehouse´s (Koppelmaa).
- Aktiivselt on võimalik aega veeta LaitseRallyPark´s, Unibet Kardikeskuses (Laagri) ning seiklus-, militaar- ja ilutulestiku aktsioonid toimuvad Vatslas (Addimex OÜ).
- Mitmekesine on loomadega seotud tegevusvõimaluste valik: Kuristu miniloomaaed (Ääsmäe), Andrese Talu Tall (Aila), Muumioru Alpacafarm (Tuula), Seppami talu koduloomade park (Munalaskme), Hüüru tallid, Ruila Tall, Kalaoja talu (Hingu).
- Huvipõhiseid tegevusvõimalusi pakuvad Tagametsa Loovusmaja, Rahva observatoorium (Munalaskme) ja Ristema talumuuseum (Mõnuste).

Ööbimist ja/või toitlustust pakuvad näiteks Endla Talu (Koppelmaa), Kernu mõis (Kernu), Sambliku Treehouse (Koppelmaa), Saunaküla (Püha), Koru Puhkemaja (Laagri), trahter Hüüru Veski Forelligrill (Hüüru), Jõgisoo Forellipüük (Jõgisoo), Laitse Graniitvilla ja Laitse Loss (Laitse), Lepiku külalistemaja (Kabila) ja valik toitlustuskohti Saue linnas ning Laagri alevikus.

Perspektiivne on Peeter Suure Merekindluse kindlustussüsteemi eksponeerimine ja sellealane koostöö teiste valdadega (nt Hüüru mõisa baasil), samuti looduskaunites kohtades puhkealade väljaarendamine (nt Ruila mõisa park). Kindlasti väärivad arendamist ka taluturism ja konverentsiteenuste ning vaba aja veetmisega seotud turismiteenused, samuti loodus- ja õppeturism.

Kui suur osa Saue valla töökohtadest on koondunud linnapiirkonda, siis turistidele pakub erinevaid elamusi eeskätt Laitse-Ruila kant. Üksikuid turismiobjekte on ka teistes valla piirkondades. Valla kultuurisündmuste kohta on võimalik infot leida valla kodulehelt, piirkonna vaatamisväärsuste ja majutus- ning toitlustusvõimaluste kohta ülevaatlik info aga hetkel puudub.

Väljakutsed

- Kohalikud erateenused (sh teenusmajandus) ei ole piisavalt mitmekesised, spetsiifilisemate teenuste jaoks on tarbijate arv piiratud.
- Vallas pole piisavalt kõrgema lisandväärtusega töökohti.
- Valla positsioon turismimaastikul on tagasihoidlik.

Eesmärk (VE 4.1.)

- **Saue vallas on ettevõtlikud elanikud ja ettevõtjasõbralik toimekeskkond.**

Alaeesmärk (VE 4.1.1.)

- Kõrgema lisandväärtusega töökohtade arvu ja osatähtsuse tõstmine ning igapäevase pendelrände vähendamine.

Alaeesmärk (VE 4.1.2.)

- Erasektori pakutavate teenuste laiendamine, eriti linnalises piirkonnas.

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu võimalusega leida tööd oma vallas (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	42,4%	60%	2030
2	Rahulolu erateenustega vallas (allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	59,0%	70%	2030

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1	Saue linna uue äripargi planeerimine ja väljaarendamine (10ha)	1 000 000	2026-2027	vallavalitsus	VE 4.1.1
2	Turismiobjektide, telkimisplatside ja rattaga või jalgsi liikumisradade rajamine, korrastamine ja viidastamine	240 000 (30 000 iga-aastaselt)	2026-2033	vallavalitsus	VE 4.1

Tegevused

1. Ettevõtlusvõrgustikes osalemine, koostöö ja infovahetus ettevõtjate ja ettevõtluse tugistruktuuridega.

2. Projektipõhine koostöö erasektoriga sobivate lahenduste leidmisel uute avaliku huvi teenuste toomiseks valda (PPP).
3. Laagri teenusekeskuse ja selle kõrval asuvate kinnistutele uue funktsiooni leidmine, mis toetaks piirkondlikult oluliste avalike ja erateenuste pakkumist.
4. Noorte ettevõtluseõppe ja ettevõtlikkuse toetamine valla haridusasutuste baasil.
5. Koostöö turismiettevõtjate, katusorganisatsioonide ja LEADER-tegevusrühmadega valla tunnusobjektide arendamisel ja turundamisel (Hüüru mõis, Vanamõisa vabaõhukeskus, Kernu mõis, Laitse RallyPark, Ruila tallid, Laitse graniitvilla, Laitse loss, Riisipere mõis jne).
6. Piirkonna turismiinfo (objektid, teenused jms) järjepidev kajastamine (viitamine) valla veebilehel jt kanalites.
7. Loode-Eesti geopargi loomises osalemine.
8. Vastavalt vajadusele valla infokaartide ning infostendide paigaldamine küladesse ja uusasumitesse ning turismiobjektidele.

3.5. LOODUS- JA ELUKESKKOND

3.5.1. KESKKOND, JÄÄTMEMAJANDUS JA PLANEERIMINE

Looduskeskkond

Saue valda iseloomustab rohelus ja looduslähedus, mis on omane ka linnalise iseloomuga kantidele. Valla lõunaosa ilmestavad põllumaad, metsad, järved, jõed ja sood. Sealsed avalikult kasutatavad veekogud on nt Valgejärv, Järveotsa järv, Nurme järv, Riisipere (pais)järv, Munalaskme oja, Kloostri jõgi, Ruila järv, Kernu paisjärv jne. Saue linna rohealad on Saue tammik, Saue mõisa park ja Keskuse park. Laagri aleviku rohealadeks on Jõekääru park, Kultuurikeskuse park ja Teemanti park ning jõeäärsed haljasalad. Ka teistes asumites (Haiba, Kernu, Ruila, Laitse, Hüüru jt) on rohealadeks (mõisa)pargid.

Ligikaudu pool maakatastrisse kantud katastriüksustest (kokku 62 844 ha) on metsamaa (30 970 ha), järgneb haritav maa (ligikaudu 25% - 16 036 ha). Looduslikku rohumaad on 3696 ha. Kokku moodustab maatulundusmaa 86% valla katastriüksuste pindalast[8]. Kaitsealune maa moodustab katastriüksuste kogupindalast ligi 2% (1271 ha), mäetööstusmaa 0,35% (224,0 ha), turbatööstusmaa 2,3% (1452 ha) ja jäätmehoidlate alune maa 0,02% (11 ha).[9]

Puhkemajanduse ressurssidena on olulised juba eelpool mainitud metsad võimalike marja- ja seenekorjamise aladena ning jahinduse arendamisel, samuti avalikult kasutatavad veekogud. Avalikest rajatistest on peamised pargialad, mänguväljakud, linnaväljakud, spordiplatsid ja jõeäärsed kaldarajatised.

Piirkonna keskkonnaseisund on üldiselt hea. Kohalik kogukond on üha teadlikum ning säästva arengu põhimõtteid ja energiasäästu taotlev mõtteviis on elanikkonnas kasvamas. Üha rohkem inimesi eelistab loodussõbralikku elu- ja töökeskkonda.

[8] 31.12.2025 a. seisuga, Maakatastri statistika, Maa- ja Ruumiamet.
[9] 08.04.2025 a. seisuga, Maakatastri statistika, Maa-ameti Geoportaal

Valla territooriumile jäävad mitmed hoiu- ja kaitsealad. Looduskaitsealadest paiknevad Saue vallas Alema looduskaitseala, Orkjärve looduskaitseala, Linnuraba looduskaitseala, Ruila looduskaitseala (täies ulatuses Saue vallas), Suure-Aru looduskaitseala ja Tagametsa looduskaitseala (täies ulatuses Saue vallas) ning maastikukaitsealadest Lümandu, Valgejärve. Kaitsealused pargid on Haiba mõisa park, Kernu mõisa park, Laitse mõisa park, Munalaskme mõisa park, Riisipere mõisa park ja Saue mõisa park ning puistutest Saue tammik ja Valingu tammik (osaliselt valla territooriumil). Saue vallas asub 650 kaitsealuse liigi leiukoht (sh palju käpalisi) ja 27 kaitsealuse liigi püsielupaik. Valla territooriumil on 76 vääriselupaika.

Kaitstavatest liikidest võib Saue vallas kohata erinevaid kotkaid, nahkhiiri, jõgedes on lõhelisi ning puistudes ja niitudel erinevaid orhideelisi. Põõsalindude kaitseks ja elurikkuse tõstmiseks on Saue vald sätestanud valla raiemääruses raierahu perioodiks 15.04.-15.07 ning niitmissageduse vähendamise.

Peamised maavarad on liiv, kruus, lubjakivi ja turvas. Suurim keskkonnaalane väljakutse on loodavate kaevandusalade lähedus või kattumine elamualadega. Eesti üks suuremaid kaevandusettevõtteid asub Saue vallas Hüüru külas - Harku Karjäär AS, mille tegevusvaldkond hõlmab endas kõrgemargilise lubjakivi kaevandamist. Lisaks kaevandavad samas piirkonnas lubjakivi ka Balti Kivi OÜ, Tariston OÜ ning OÜ Marina Minerals. Karjääri mõju on pigem lokaalne ning mõju loodus- ja elukeskkonnale tugevalt tajutav. Lisaks on valla kesk- ja lõunaosas mitmeid turbatootmisega tegelevaid ettevõtteid (Jiffy Products Estonia AS, Tootsi Turvas AS, osaühing KEKKILÄ-BVB EESTI) ning mitmeid väiksemaid kruusa- ja liivakarjääre (kaevandajad Päidre Põllud OÜ, Kiirkandur AS, Sokkel Karjäärid OÜ), mille tegevuse mõjuulatus jääb pigem tegevuspiirkonna lähiümbrusesse.

Saue vallas on maa- ja loodusvarade kasutamine kooskõlas keskkonnakaitse nõuetega ning arvestatakse kohaliku kogukonna huve. Olemasolevate loodusressursside säästlik kasutamine ning ringmajanduse edendamine on oluline nii hajaasustusega kui linnalises piirkonnas. Saue valla suurim väljakutse lähiaastatel on Harjumaa maavarade teemaplaneeringu eesmärkide ja kaevandusalade ühildamine kohaliku elu- ja looduskeskkonnaga.

Euroopa Liit ja Eesti on võtnud suuna jõuda aastaks 2050 kliimaneutraalsuseni. See tähendab, et vähem kui 30 aasta jooksul tuleb üle minna majandusele, kus kasvuhoonegaase ei teki rohkem, kui ökosüsteem parasjagu siduda jõuab. Vastav suund on aluseks ka Saue valla keskkonna-alasele tegevusele. Eesmärgi saavutamiseks suurendatakse elanike teavitustegevust, analüüsitakse CO2 heitme arvestatava vähendamise võimalusi ning viiakse ellu vastavaid arendustegevusi.

Jäätmemajandus

Korraldatud jäätmeveo teenuse osutaja perioodil 2025 kuni 2030 on Saue vallas AS Ragn-Sells. Jäätmehoolduse arendamist käsitletakse põhjalikumalt valla jäätmekavas[10].

Jäätmete liigiti kogumise soodustamiseks on valla territooriumile paigaldatud avalikud paberi- ja papikonteinerid, klaaspakendi- ning pakendikonteinerid, samuti patareikastid ja mõnes kohas ka riidepunkti konteinerid. Saue vallal on Tallinna ja Keila linnadega lepingud, mille alusel saavad Saue valla elanikud kasutada Pääsküla ja Keila jäätmejaamu. Ühel korral aastas korraldatakse eeskätt hajaasustusega aladel ohtlike jäätmete ning eterniidi kogumisringi. Jäätmete kogumispunktid asuvad ka Saue linnas, Kaasikus ja Riisiperes. Kavandamisel on Saue linna jäätmeplatsi teenuste laiendamine.

[10] https://sauevald.ee/jaatmekava

Prioriteediks on jäätmete liigiti kogumise edendamine, et suurendada liigiti kogutud jäätmete osakaalu ning toetada riiklikke ringlussevõtu sihttasemete saavutamist. Eluaseme rajamisel ja renoveerimisel eelistatakse loodussõbralikke lahendusi ja materjale ning tõhusat energiakasutust, ühtlasi püütakse tagada ehitusjäätmete maksimaalne taaskasutusse võtmine.

Planeerimine ja avalik ruum

Saue valla ruumilise arengu suunad on määratletud üldplaneeringus, mille on kehtestanud vallavolikogu 28.06.2021. Üldplaneeringu koostamine põhines valla arengukaval, andes sellele ruumilise mõõtme kuni aastani 2035.

Üldplaneeringu seletuskirjas on välja toodud valla ruumilise arengu põhimõtted:

- Kestliku ja säästva arengu põhimõtete järgimine, loodusliku ning kultuurilis-ajaloolise mitmekesisuse säilitamine ja arendamine.
- Valdkondade omavaheline integreeritus – erinevates eluvaldkondades kavandatavate tegevuste vastasmõjudega arvestamine.
- Olulise ruumilise mõjuga tegevuste vajaduse hindamine ning nende kavandamisel erinevate alternatiivide väljatoomine ja nende kompleksne kaalumine.
- Piirkondlikke eripärasid arvestavate ühtsete hoonestustingimuste ja -põhimõtete kavandamine valla tihe- ja hajaasustusaladele.
- Vallaelanike arvu reguleerimine tiheasustusega alade etapiviisilise kavandamise kaudu (seotuna valla majanduslike võimalustega avaliku infrastruktuuri rajamiseks, uuselanike sujuvaks kohalikku kogukonda sulandumiseks jm).
- Kantide (paikkondade) põhine lähenemine, kohalike (küla)kogukondade soovide arvestamine.
- Väärtustatud ja tervislik elukeskkond, mis pakub tänu puhtale loodusele mitmekülgseid võimalusi liikumisharrastusteks ning rekreatsiooniks.
- Logistiliselt soodsa asukoha veelgi tõhusam ärakasutamine täiendava ettevõtluse arendamiseks ning erinevate teenuste pakkumiseks.
- Mitmeotstarbelise asustuse kavandamine ja selle tulemusel pendelrände vajaduse vähendamine.
- Tiheasustusalade laiendamisel on eelistatud lähedus olemasolevatele ühistranspordi (sh keskkonnasõbraliku raudtee) liinidele ja peatustele ning kergliiklusteedele, era- ning avalikke teenuseid pakkuvatele teenindusasutustele, samuti ühisveevärki ja -kanalisatsiooni kohese liitumise võimalus.
- Koostöö naaberomavalitsustega ühiste või omavahel seotud avalike ja erateenuste ning infrastruktuuriobjektide kavandamiseks.
- Laagri aleviku ja Saue linna ühtseks arengualaks kujundamine.

Saue valla avaliku ruumi arendamisel on üks peamine ülesanne olemasolevate looduslähedaste parkide, puhkealade ja veekogude kaasaegsemaks ning atraktiivsemaks muutmine. Selle elluviimiseks on oluline teha koostööd erinevate valla kantide kogukondadega, kes saavad avaliku ruumi kvaliteedi tõstmiseks anda ideid iga-aastase kaasava eelarve konkursi raames. Valla elanike kaasamine avaliku ruumi arendamisel on üheks lahenduseks ka Saue valla elanikkonna rahulolu suurendamisel elukeskkonna osas.

Linnalise keskkonna avaliku ruumi rikastamisel on üks hea vahend linnaaianduse võimaldamine. Näiteks on Laagri alevikus Redise tänava äärde haljasalale rajatud istutuskastidega kogukonnaaed, kus korterelamutes elavad inimesed saavad vallaga koostöös aiandusega tegeleda. Teiseks vahendiks on elurikkuse suurendamine nii avalikel aladel kui ka erakinnistutel, jättes osad murualad teadlikult niitmata või niites neid osaliselt. Selle tegevuse rakendamiseks on oluline elanikkonna teavitamine ja harimine elurikkuse teemadel, et suurendada teadlikkust niitmata alade eesmärkidest ja toetust loodushoidlikele lahendustele.

Avalike haljasalade, veekogude ja rajatiste hooldust (muru niitmine, prügi koristamine, prügikastide tühjendamine, lehtede riisumine, hekkide ja põõsaste lõikamine, lillede, põõsaste ja puude kastmine suveperioodil jne.) korraldab Saue Vallavalitsus või munitsipaalomandis tasuta kasutusse antud kinnistu valdaja. Eraomanike õigusi ja kohustusi oma valdusesse kuuluva kinnistu hooldamisel reguleerib Saue valla heakorra eeskiri.

Avaliku ruumi arenguga seotud mitmed alateemad (nt mänguväljakud, spordirajatised) on kajastatud ka eelnevates peatükkides, eelkõige valdkonnas kultuur, sport, vaba aeg ja kogukonnad.

Saue vallas tegutsevad mittetulundusühingud, sihtasutused, eraisikud ning korteriühistud saavad avaliku ruumi kvaliteedi parendamiseks taotleda ühistegevuste toetust või korterelamute haljastuse ja hoovide korrastamise toetust.

Asukohaidentiteedi tugevdamiseks on Saue vallal ning linnal kujunduskavad, mille alusel luuakse ühtlasema väljanägemisega avalikku ruumi. Lisaks kannavad kohavaimu piirkonnateemalised tekstid ja illustratsioonid bussiootepaviljonidel. 2026. aasta alguses valmis Saue valla visuaalse identiteedi käsiraamat, mida kasutatakse edaspidi ka avaliku ruumi elementide kujunduses, et tugevdada Saue valla visuaalset iseloomu.

Väljakutsed

- Ebastabiilse maailmaga kohanemine (geopoliitika, kliimamuutus jms) ning sellega arvestav planeerimis- ja ehitustegevus.
- Elanike kõrged ootused linna- ja asumiruumi kvaliteedi osas.
- Suuremate asulate avalik ruum ja üldine miljöö ei ole igal pool kaasaegne.
- Asumiseltside ja kogukondade vähene/ebaühtlane motivatsioon oma kodukoha keskkonna heakorda panustada.
- Tööstuse ja transpordiga kaasneb vee-, õhu- ja mürasaaste.
- Elanike keskkonnateadlikkus on ebaühtlane.
- Kaevandusalade ja tööstuspiirkondade konflikt väljakujunenud elamupiirkondadega.
- Aktiivse põllumajanduse ja linnalise elukeskkonna kokku sobitumine.
- Jäätmehoolduse korraldamine, üleminek ringmajanduspõhisele jäätmehooldusele.
- Võõrliikide kasvav levik.

Eesmärk (VE 5.1.)

- **Saue vallas on puhas elukeskkond heakorrastatud avalik ruum, valla elanikud on keskkonnateadlikud, erinevas vanuses ja huvidega elanikele on head võimalused vabas õhus aja sisustamiseks.**

Alaeesmärk (VE 5.1.1.)

- Valla planeerimistegevus toetab kestlikku kasvu ja on tõhus.

Alaeesmärk (VE 5.1.2.)

- Tiheasumite ja keskuste avalikud väljakud ja pargialad on heakorrastatud ning aktiivselt kasutuses, valla ja selle asumite identiteet on avalikus ruumis nähtav ja äratuntav.

Alaeesmärk (VE 5.1.3.)

- Vallas on puhas looduskeskkond, loodusvarad on majandatud kestlikult. Elanikud on keskkonnateadlikud ja kaasatud keskkonda mõjutavate otsustuste langetamisse.

Alaeesmärk (VE 5.1.4.)

- Saue valla jäätmemajandus on korraldatud keskkonnasõbralikult ja kestlikult ning toimub jäätmete liigiti kogumine eelkõige tekkekohas.

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu haljasalade ja parkide seisukorraga (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	87,30%	90%	2030
2	Rahulolu ehitatud keskkonna osas (linnaruum ja avalik ruum maapiirkondades, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	määratakse rahulolu-küsitlusega 2027	Määratakse pärast rahuloluküsitlust 2027	2030
3	Rahulolu prügiveo ja jäätmekäitlusega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	90,80%	95%	2030

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1	Saue linna keskusala väljaarendamine, kaasates nutikaid lahendusi	100 000	2030+	vallavalitsus	VE 5.1.2
2	Jalutusraja ja pargiala väljaarendamine Pääsküla jõe kallasraja baasil Laagri alevikus (Laagris Lumeveski pargi rajamine)	300 000	2029+	vallavalitsus	VE 5.1.2
3	Loodusradade rajamine, sh Tuula-Keila terviserada, Ääsmäe raba õpperada (Ääsmäe), Vaheru järve õpperada (Tagametsa), Alliku-Kiia-Vanamõisa matka-, tervise-, ja loodusõpperada, Mõnuste-Murrumäe terviserada, Koidu-Alliku terviserada	210 000	2026+	VV koostöös kolmanda sektoriga	VE 5.1
4	Veekogude puhastamine ja korrastamine tiheasumite lõikudes, avalike ranna- ja puhkealade korrastamine ning väljaarendamine	210 000 (30 000 iga-aastaselt)	2026-2032	vallavalitsus	VE 5.1.3
5	Avaliku ruumi investeeringud iga-aastaselt (sh kaasav eelarve)	2 200 000 (iga-aastaselt 300 000)	2026-2032	vallavalitsus	VE 5.1.2

6	Riisipere alevikus Tiigi pargi kinnistu heakorrastamine ja avaliku puhkeala kujundamise jätkamine ja Riisipere raudteejaama esise haljasala korrastamine	150 000	2026	vallavalitsus	VE 5.1.2
7	Lääne-Harjumaa loomade varjupaiga rajamine koostöös naaberomavalitsustega	100 000 (Saue valla osa)	2026-2027	vallavalitsus koostöös teiste KOVidega	VE 5.1
8	Saue valla jäätmeplatside liigiti kogumise võimekuse arendamine	100 000	2026-2027	vallavalitsus	VE 5.1.4

Tegevused

1. Valla arengu huvides vajaliku maa saamine eraomanikelt ja riigilt valla omandisse: tiheasustusalade jõgede äärsed maad, keskasulate parkide alad, mänguväljakute ja puhkealade rajamiseks sobivad maad, looduse õpperadade ja looduslike puhkealade rajamiseks sobivad maad, perspektiivsete haridus-, kultuuri- ja sotsiaalasutuste (sh hooldekodu, munitsipaalelamud) ning teiste vajalike sotsiaalse ja tehnilise taristute alused maad.
2. Koostöös maaomanikega Laagri aleviku keskosa (sh Hoiu, Vae ja Kuuse põik tn piirkond) kujundamine kaasaegseks heakorrastatud linnaruumiks, sh Kandle tiigi puhastamine.
3. Kogukondade toetamine avaliku ruumi kujundamisel, arvestades valla ja kohalikku identiteeti ning piirkonna eripära.
4. Lagunenud ja kasutusest väljas olevate ehitiste likvideerimise toetamine.
5. Kasutusest väljalangenud sõidukite ja romusõidukite eemaldamine avalikust ruumist.
6. Saue linna avalikus ruumis aktiivsete vabaaja veetmise ja puhkevõimaluste loomine.
7. Lääne-Harju vallale ettepaneku tegemine omavalitsuste piiride muutmiseks eesmärgiga arvata Saue valla koosseisu Ohtu külas asuvate Ristiku, Hansu, Kaasiku, Tammiku, Kraavi ja Keila-Ääsmäe tee L1 kinnistute territoorium.
8. Elanikkonna kaasamine keskkonnaalaste otsuste tegemisse, era- ja kolmanda sektori kaasamine keskkonna- ja looduskaitse objektide hooldusesse ja kasutamisse.
9. Inimeste keskkonnateadlikkuse tõstmine, vajadusel koolituste korraldamine jms.
10. Põllumajandusliku tegevuse väärtustamine valla territooriumil.
11. Maavarade kaevandamisel ja kasutamisel keskkonnasäästlike meetodite rakendamise taotlemine.
12. Müra piirnorme ületavate paikade puhul ettepanekute tegemine müra tekitajatele leevendusmeetmete kasutuselevõtuks.
13. Saue linnas tammikus sobiliku tasakaalu leidmine looduskaitse ja elanike vajaduste vahel. Võimalusel kohaliku kaitseala moodustamine.
14. Avalike jäätmekonteinerite jaoks korrektsete platside tagamine ja platside ühtlustamine avalikus ruumis.
15. Elanikkonna teadlikkuse tõstmine jäätmete sorteerimise osas läbi erinevate toetusmeetmete, eriti endistes suvilapiirkondades.
16. Korteriühistute motiveerimine oma maa-ala korrastamiseks läbi vallapoolse toetusmeetme.
17. Ohtlike jäätmete, rehvide, elektroonikajäätmete ja eterniidi kogumisringide korraldamine.
18. Naaberomavalitsustega koostöö tegemine jäätmemajanduse korraldamisel. Jäätmejaamade ühiskasutus.

19. Biojäätmete tekkekohal ringlusse suunamise (kompostimise) soodustamine.
20. Süvamahutite kasutamine uute planeeritavate korterelamute ja ärihoonete piirkondades.

3.5.2. TEHNILINE TARISTU

Suuremal osal Saue valla territooriumil on vee-ettevõtja KOVEK AS (omanik Saue vald). Saue linnas, Laagri-Metsavahi tegevuspiirkonnas, Padula tegevuspiirkonnas ja Angerja tegevuspiirkonnas on vee-ettevõte AS Tallinna Vesi. Valla territooriumile jäävad reoveekogumisalad on Ääsmäe, Valingu, Turba, Tallinn ja ümbrus, Saue, Riisipere, Lehetu, Laitse-Vansi, Kiia, Vatsla, Keila jõe, Ruila, Haiba ja Alliku.

Kõige suurem perspektiivne ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga (ÜVK) kaetav ala on Laitse-Kaasiku suvilapiirkond. Täpsemalt kajastatakse valdkonna arenguperspektiive Saue valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukavas. Sademevee ärajuhtimise valdkonna korraldamiseks on koostatud Saue valla sademevee majandamise kava.

Saue vallas on kaugküte kättesaadav Saue linnas, Laagri alevikus, Turba alevikus, Riisipere alevikus ja Haiba külas. Saue linna ja Laagri aleviku kaugküttevõrku käitab Adven Eesti AS, Turba aleviku oma N.R.Energy OÜ, Riisipere aleviku AS KOVEK ja Haiba küla kaugküttevõrku SW Energia OÜ. Kõik kaugküttekatlamajad toimivad puiduhakkel. Kaugküttetorustikud vajavad renoveerimist Turbas.

Hoonete energiatõhususe osas annab Saue vald uute liginullenergiahoonete rajamisega erasektorile omapoolset eeskuju. Samuti on vallal aktiivselt töös vallale kuuluvate vanemate hoonete energiatõhusaks rekonstrueerimine.

Elektriautode laadimispunktid on olemas nt Laagri alevikus, Saue linnas, Kohatus ja Riisipere alevikus. Nn tavalaadimispunkte rajab vald vallale kuuluvate hoonete juurde ning avalikesse parklatesse vastavate objektide ehitamise või rekonstrueerimise käigus.

Väljakutsed

- ÜVK süsteemide puudumine ja/või kehv seisukord teatud piirkondades.
- Taastumatu põhjaveeressursi kasutamine kastmisveena ja elanikkonna madal teadlikkus reovee kohtkäitlusest.
- Tuletõrje veevõtukohtade ebapiisavus hajaasustustes ja endistes suvilapiirkondades.
- Kaasaegsete sademeveelahenduste puudumine teatud kohtades.
- Vanade ja renoveerimata hoonete vähene energiatõhusus.
- Turba aleviku soojatorustikud on amortiseerunud.
- Elektrisõidukite laadimistaristu vajab edasiarendamist.
- Vajadus tagada kvaliteetsed sidelahendused.
- Elektrivarustuse toimepidevus (sh side), katkestused, eriti valla lõunapiirkonnas

Eesmärk (VE 5.2.)

- **Saue valla tehniline taristu (vesi, kanalisatsioon, energia ja side) on töökindel, kaasaegne ja toetab valla arengut ning elanike heaolu.**

Alaeesmärk (VE 5.2.1.)

- Valla erinevates piirkondades on kaasaegne vee- ja kanalisatsiooniteenus ning tuletõrje veevõtukohad.

Alaeesmärk (VE 5.2.2.)

- Energia tootmine, jaotamine ja tarbimine on tõhus ja säästlik.

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Vallale kuuluvate vähemalt C-energiaklassiga hoonete osatähtsus (osatähtsus ruutmeetrites, allikas minuomavalitsus)	49%	95%	2030

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1	Väiksemate asumite (Koppelmaa, Karutiigi, Kodasema, Klaokse, Kivitammi, Kohatu jt) vee- ja reoveepuhastussüsteemide uuendamine ja rajamine, lähtudes majanduslikust tasuvusest	500 000	2027+	VV koostöös vee-ettevõttega	VE 5.2.1
2	Laitse, Kibuna, Kaasiku ja Vansi külade investeeringud vastavalt ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavale	8 000 000	2031+	VV koostöös vee-ettevõttega	VE 5.2.1
3	Tuletõrje veevõtukohtade investeeringud	240 000 (40 000 iga-aastaselt)	2027-2031	vallavalitsus	VE 5.2.1
4	Sademevee arengukava kohased investeeringud (Laagri aleviku Seljaku tänav, Turba raudteeäärne ala jt)	300 000	2026-2030+	vallavalitsus	VE 5.2.1
5	Vallale kuuluvate hoonete energiatõhusaks rekonstrueerimine ja taastuvenergia lahenduste rakendamine	700 000 (100 000 iga-aastaselt)	2027-2033	vallavalitsus	VE 5.2.2
6	Saue linna Rauna tn piirkonna lahkvoolse sademeveesüsteemi rajamine	1 200 000	2026	vallavalitsus	VE 5.2.1

Tegevused

1. Saue linna eelvoolusüsteemide parendamine, tagamaks ÜVK väljaarendamise eeldused linna tagamaal.
2. Reoveesüsteemide korrasoleku kontrollimine, nõuetele mittevastavate süsteemide asendamine keskkonnaohutute lahendustega.
3. Koostöö naaberomavalitsustega ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava rakendamisel.
4. Elanike motiveerimine ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemidega liitumisel.
5. Eluasemeomanike motiveerimine keskkonnareostuse likvideerimiseks, heakorra tagamiseks ja elamistingimuste parendamiseks läbi vallapoolse toetusmeetme.
6. Taastumatu põhjaveeressursi kastmisveena kasutamise piiramine.
7. Kaugküttetorustike rekonstrueerimine Turbas erasektori poolt.
8. Olemasolevate kommunikatsioonide (elektri- ja sidevõrgud) maa alla viimise soodustamine ja aktiivne suhtlemine võrguvaldajatega.

9. Olemasolevate sademeveesüsteemide regulaarne hooldamine, korrastamine ja vajadusel uute rajamine, arvestades säästvate ja looduslähedaste sademeveelahendustega.
10. Elektrisõidukite laadimispunktide võrgustiku väljaarendamine (transpordisõlmed, avalikud hooned, korterelamud jm sobivad kohad).
11. Vesinikutankla rajamise toetamine.
12. Vallale kuuluvate avalikus kasutuses olevate hoonete üldpinna optimeerimine.

3.5.3. TURVALISUS JA KRIISIVALMIDUS

Siseturvalisuse valdkonnas täidavad võtmefunktsioone riiklikud institutsioonid – Siseministeerium ja selle haldusala ametid (eelkõige Politsei- ja Piirivalveamet ning Päästeamet). Kohaliku omavalitsuse roll turvalisuse valdkonnas on valdavalt seotud turvalise elukeskkonna loomise, ennetustegevuse ja kriisivalmidusega. Järjest rohkem on märgata elanike aktiivsust teavitada ametkondi avalikus ruumis toimuvatest õigusrikkumistest, mis viitab kogukonnakeksuse ja kogukondliku kaasatuse suurenemisele.

Lisaks füüsilisele turvalisusele tuleb üha rohkem tähelepanu pöörata digitaalsele turvalisusele, kuhu liigituvad küberturvalisus, internetikelmused ja küberkiusamine.

Riiklikus statistikas peegeldavad turvalisusenäitajad on Saue vallas valdavalt kahanevad või stabiilsed. Alates 2024 ei väljasta Politsei- ja Piirivalveamet enam sündmuste infot KOV-i põhiselt. Statistika on võimalik jaoskonna põhiselt, aga Lääne-Harju politseijaoskond hõlmab endas seitset KOV-i (sh osa Tallinnast).

Ennetus on oluline inimese elukaare vältel, kuid teaduslikult on kirjeldatud, et riskikäitumise ja vaimse tervise probleemide ennetus on kõige mõjusam just laste ja noorte puhul. Tõhusa ennetuse mõju kandub üle ka täiskasvanuikka, suurendades inimese heaolu, parandades tema toimetulekut ja mõjutades tervisekäitumist elu jooksul. Peaaegu kõik kuritegusid korduvalt toime pannud täiskasvanud on noorena sattunud kuritegelikku tsüklisse. Sel põhjusel on alaealiste kuritegevuse ennetamine kõige olulisem meede üldise kuritegevuse vähendamiseks kohalikul ja riiklikul tasandil.

Jalgrattavargused on Saue vallas jätkuvalt probleem, mis mõjutab nii elanike turvatunnet kui ka keskkonnasäästliku liikumisviisi kasutuselevõttu ja inimeste valmisolekut kasutada jalgratast igapäevase liikumisvahendina. Vargused toimuvad nii avalikes jalgrattaparklates kui ka korterning eramajade panipaikades, paljud juhtumid ei jõua politseini, mis raskendab politseitööd. Vald on tänaseks järjest rohkematesse avalikesse jalgrattaparklatesse valvekaameraid paigaldanud, varguste ennetamine on jätkuv väljakutse.

Saue linn ja Laagri alevik on Saue valla suurimad asumid ja sellest tulenevalt on kogukondliku järelevalve tõhusus avalikus ruumis suure elaniku arvu tõttu ebatõhus. Füüsiliselt on võimatu, et enamik elanikke tunneksid üksteist. Mõnevõrra teine on naabrivalve põhimõttel väiksemate naabruskondade vara kaitsmise jälgimise võimekus.

Väljakutsed

- Elanikkonna teadlikkus ennetustegevuse ja kriisivalmiduse osas ei ole piisav.
- Noorte riskikäitumine ja võõra (sh avaliku) vara tahtlik rikkumine.
- Liiklusseaduse eiramine sõidukijuhtide poolt.
- Kergsõidukite vargused avalikus ruumis.
- Varjendite või varjumiskohtade ebapiisavus.
- Kasvavad riskid digiturvalisusega seonduvalt.

Eesmärk (VE 5.3.)

- **Saue vallas on tagatud turvaline elukeskkond ning kriisivalmidus, mida toetab süsteemne ennetustegevus, toimiv koostöö ja elanike teadlikkus.**

Alaeesmärk (VE 5.3.1.)

- Saue valla elanike teadlikkus on viidud tasemele, mis tagab turvalise käitumise.

Alaeesmärk (VE 5.3.2.)

- Avalik ruum on heakorrastatud, pimeda ajal asjakohaselt valgustatud ja turvalise liiklusega.

Alaeesmärk (VE 5.3.3.)

- Valmisoleku tagamine erinevate kriisiolukordadeks toimetulekuks.

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu üldise avaliku korra ja turvalisusega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	91,90%	95%	2030

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1	Videovalve arendamine valla avalikus ruumis	150 000 (25 000 iga-aastaselt)	2026+	vallavalitsus	VE 5.3

Tegevused

1. Avaliku ruumi turvalisuse tõstmiseks tingimuste loomine, lähtudes sellekohasest ruumilisest planeerimisest (nt liiklusohutuse suurendamine, tänavavalgustuse parandamine, haljastuse rajamine).
2. Videovalve tõhususe arendamine valla avalikus ruumis.
3. Regulaarne suhtlus Politsei- ja Piirivalveameti (sh abipolitseinikud), Päästeameti (sh vabatahtlikud päästjad), Kaitseliidu struktuuriüksuste ja teiste turvalisust tagavate organisatsioonidega.
4. Siseturvalisuse vabatahtlike toetamine.
5. Valla võimekuse parandamine abistada elanikke kriisiolukordades ning inimeste teadlikkuse tõstmine kriisideks valmisolekust.
6. Kogukondade kaasamine kriiside lahendamisse (nt külakeskustes asuvate kerksuskeskuste mehitamine vabatahtlikkuse alusel).
7. Liikluse rahustamiseks ja turvalisuse tagamiseks erinevate meetmete rakendamine, alustades liikluspindade disainist.

3.6. LIIKUVUS JA ÜHISTRANSPORT

3.6.1. TEED, TÄNAVAD JA TÄNAVAVALGUSTUS

Vallas on tiheasumites ja suurema avaliku kasutusega teedel kas juba ehitatud või kavandamisel mustkattega teed. Erandiks on veel Laitse, Vansi, Kaasiku ja Kibuna aiandusühistute tiheasumid, kuhu pole veel rajatud ÜVK trasse ja seetõttu on ajatatud ka mustkatete rajamine. Järk-järgult on vald rajamas pinnatud mustkatteid aiandusühistute piirkondades, parandamaks seal elavate inimeste elukeskkonda.

Vald on panustanud jalgratta- ja jalgteede võrgustiku arendamisse tiheasumites ja on arendatud jalgratta- ja jalgteid n-ö tagamaa ja keskuse ühenduste loomiseks. Käesolevas arengukavas kasutatakse jalgratta- ja jalgteede puhul üldjuhul mõistet kergtee.

Saue valda läbivad järgmised Eesti põhimaanteed:

- nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla
- nr 8 Tallinn-Paldiski
- nr 9 Ääsmäe-Haapsalu-Rohuküla
- nr 11 Tallinna ringtee

Lisaks põhimaanteedele on Saue vallas suhteliselt tihe riigi kõrvalmaanteede võrgustik.

Suur osa Saue valla territooriumil asuvatest teedest kuulub vallale või on vald sõlminud nende kasutamiseks avaliku kasutuse lepingu, seadnud servituudi või sundvalduse. Nendel teedel teostavad lepingute alusel hooldus- ja remonttöid erinevad ettevõtted. Talvine teehooldus on korraldatud nelja piirkonna põhiselt.

Vallale kuulub kokku 871 km teid, millest 488 km on kruuskattega ja 383 mustkattega:

- I seisunditasemega teid on 685 km;
- II seisunditasemega teid on 139 km;
- III seisunditasemega teid on 47 km;
- kergteid on 147,4 km.

Lisaks sõiduteedele on valla hallata või omanduses enamik valla territooriumil asuvaid kergteid. Samuti on vallal keskne roll kergliiklusteede planeerimisel. Kergteede planeerimisele ja projekteerimisele eelneb liiklusloendus ning esmajärjekorras eelistatakse investeeringuid teelõikudel, mille liikluskoormus on üle 1000 auto ööpäevas ning mis külgnevad asustusega. Liikluskoormuse taseme tõus 70%-ni eelmainitud sihttasemest on üks arvesse võetavatest indikaatoritest vastavatel teelõikudel kergteede projekteerimise ning maade omandamisega alustamise prioritiseerimisel. Samuti prognoositakse võrdlusandmete alusel potentsiaalset jalakäijate ja jalgratturite arvu teelõikudel, võttes eelduseks, et kergliiklusvahendite kasutajate osatähtsus on eesmärgina 20% elanikkonnast ning jalgsi liiklemise efektiivne raadius on 1,5 km ning jalgrattaliiklusel kuni 5 km.

Üldjuhul on tiheasumite väiksematel tänavatel kasutusel sõidukite liiklemiseks liikluskeskkond piirkiirusega 30 või 40 km/h ning sirgematel tänavalõikudel, kus puudub jalgtee, on ka tegeletud liikluse rahustavate võtetega - kas meeldetuletava liiklusmärgiga „Asud 30 km/h alas“ või „Ära kihuta, lapsed teel“. Liikluskünniste või suunamuutetakistuste rajamisel kehtib üldpõhimõte, et neid kavandatakse üle 200m sirgetele tänavalõikudele ja vähim takistuste vahe saab olla 100m.

Tiheasumites kergteede võrgustiku arendamise eesmärk on tagada lastele turvalisem lasteaia- ja kooliteekond, samuti juurdepääs ühistranspordisõlmedesse (eelkõige raudteepeatustesse). Samuti on arendatud kergteid n-ö tagamaa ja keskuse ühenduste loomiseks ja ühtlasi Harjumaa

linnalähedase ühtse võrgustiku loomiseks (Saku, Harku, Tabasalu, Tallinna ja Keila suundadel). Arvestades loendatud liiklussagedusi, on enamik jalgratta- ja jalgteid kavandatud n-ö segakasutusega.

Uute planeeringute puhul on nõutav magistraalsete jalgratta- ja jalgteede kavandamine ühtse võrgustikuna. Samuti on uute kortermajade kavandamisel nõutav jalgratta hoiuruumide lisamine.

Järk-järgult on kavas rajada bussipeatuste oote turvaalasid (laiendusi) ning suuremate kasutajate arvuga peatustes elektriühenduse puudumisel lisada ka autonoomsed (päikseenergia tehnoloogial) valgustid.

Tänavavalgustus on olemas Saue linnas, Laagri, Turba ja Riisipere alevikus ning suuremates külades, nt Alliku, Koidu, Vanamõisa, Valingu, Ääsmäe, Ruila, Haiba, Kernu, Laitse, Kaasiku, Lehetu, v.a vanade aiandusühistute siseteed, mille valgustamiseni veel ei ole jõutud.

KIK-i rahastuse abil on vanatüübilisi valgusteid asendatud säästlike LED tehnoloogiliste valgustitega Laagris, Saue linnas, Vanamõisas, Valingul jm. Siiski on olemasolev tänavavalgustusvõrk eelkõige väiksemates asumites suures osas amortiseerunud ja vajab kaasajastamist. Saue valla tänavavalgustuse hooldamise eest vastutab vallale kuuluv AS KOVEK.

Viimastel aastatel projekteeritud ja ellu viidud teede, tänavate ning uusarenduste puhul kasutatakse säästlikumat LED tehnoloogiat, mis töötab öisel ajal valdavalt tehases eelseadistatud mitme-astmelises säästurežiimis.

Kuna üle valla on veel osadel liinidel kasutusel vanad naatrium-pirnid, siis on plaanis igal aastal ja järk-järgult paigaldada valgustite hoolduse käigus üksnes uusi LED tehnoloogial töötavaid valgusallikaid. Igal aastal rajatakse ka prioriteetsuse pingerivi alusel uusi valgustusliine kohtades, kus need senini puuduvad ja kus on suurem kasutajate hulk.

Liiklusohutuse tagamiseks on Laagris paigaldatud neljal ülekäigurajal valgustatud ülekäiguraja märkidega lahendus ja kahel ülekäigurajal Veskitammi tänaval nutikad ülekäiguraja süsteemid. Sarnased lahendused on kavas paigaldada ka Saue linna.

Saue linnas ja Laagris on paigaldatud ka ülekäiguraja plafoonvalgusteid, et need oleks paremini märgatavad pimedas ja udustes ilmastiku tingimustes.

Väljakutsed

- Kergteed ei ole kohati seotud ühtseks võrgustikuks.
- Vallas on palju kruusateid (Laitse, Vansi, Kaasiku ja Kibuna külad).
- Linnalise piirkonna vanade kortermajade aladel on kohati parkimiskohti vähe.
- Liikuvuslahendused bussipeatuste läheduses vajavad edasiarendamist.
- Tänavavalgustus on osaliselt kaasajastamata, eelkõige tiheasumitest on vajalik katvuse laiendamine.
- Ühiskasutusega sõidukite arvu suurenemine ja sellega kaasnevad väljakutsed liikluskultuuri osas.

Eesmärk (VE 6.1.)

- **Elanikele ja ettevõtetele on tagatud hea ligipääs maanteede võrgule ning kõigile liiklejatele turvalisus ja turvatunne liikumisel avalikus ruumis.**

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu sõiduteede ja tänavate üldise seisukorraga (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	77,50%	90%	2030
2	Rahulolu kergliiklusteede seisukorraga (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	87,80%	90%	2030
3	Rahulolu tänavavalgustusega (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	86,90%	90%	2030

Investeeringud (detailsem teede ja tänavate investeeringute ülevaade on kättesaadav eelarvestrateegia töölehel 4THK)

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1	Saue valla teed ja tänavad	1 500 000	2026+	vallavalitsus	VE 6.1
2	Saue linna tänavad	9 800 000	2026+	vallavalitsus	VE 6.1
3	Jalgratta- ja jalgteede ehitused	6 700 000	2026+	vallavalitsus	VE 6.1
4	Topi liiklussõlme jalakäijate silla rajamine	1 000 000	2030+	vallavalitsus	VE 6.1
5	Koostööprojektid Transpordiametiga	740 000	2026+	vallavalitsus koos Transpordiametiga	VE 6.1
6	Liiklusohutuse suurendamine	450 000	2026+	vallavalitsus	VE 6.1
7	Tänavavalgustuse kaasajastamine või rajamine alevike külade keskusaladel, tiheasumeid läbivate peamiste liikumisteede, bussipeatuste, ristmike ja ülekäiguradade valgustamine[11].	700 000	2026+	vallavalitsus koostöös AS-ga KOVEK	VE 6.1

Tegevused

1. Kergliiklusteede arendamine ühtse võrguna koostöös teiste omavalitsuste ja Transpordiametiga.
2. Hajaasustuses kergliiklejate turvalisuse lahendamine ühistranspordipeatuste piirkonnas ja lähisasumite ühendamisel ning liikluskoormustest lähtuvalt asustusega külgnevatel aladel kergliiklusteede rajamine.

[11] Ainult eraldiseisvad valgustuslahendused, mis ei kaasne teede ja tänavate rekonstrueerimisega

3. Teeületuse ohutuse tagamine kergliiklejatele kaasaegseid lahedusi kasutades. Koostöös Transpordiametiga jalakäijate turvaliste teeületuse lahenduste väljatöötamine riigimaanteedel asuvate ühistranspordipeatuste piirkonnas (kiirusepiirangud, ülekäigukohtade valgustamine, mitmetasandiline teeületus jne).
4. Tiheasumite piires kergliiklusteede rajamine riigimaanteede äärde ning ühendusete loomiseks peamiste lähimate teenuspunktidega.
5. Koostöö korteriühistutega parkimisvõimaluste parandamisel tiheasumites.
6. Eraomandis olevate, kuid avalikult kasutatavate teede ja nende aluste maade vallale omandamine: tiheasustusaladel asuvad teed ja tänavad omandatakse täies ulatuses, hajaasustusaladel eelistatakse üldplaneeringus märgitud teid, läbivaid teid ning tupikteid, mis teenindavad vähemalt kolme eluaset.
7. Valla tähistuste süsteemi korrastamine - valla piiritähiste, külasiltide, asumitähiste, talude ja turismiobjektide juurde suunavate siltide ülespanek ning hooldus.
8. Riigiteede osaline ülevõtmine kohalikeks teedeks, arvestades riigi tehtavate pakkumistega.
9. Prioriteetsetes piirkondades riigimaanteede rekonstrueerimisel kergteede väljaehitamise taotlemine.
10. Nõrgemate liiklejagruppide ohutuse tagamiseks liikluse rahustamise meetmete rakendamine tiheasustusega elamualadel.
11. Juuliku-Tabasalu–Hoiu tänava ristmiku edasisel arendamisel taotleda kergliiklejate eritasandilise teeületuse rajamist Transpordiameti rahastusel.
12. Koostöös teenusepakkujatega turvaliste lahenduste leidmine ühiskasutusega sõidukite parkimise tagamiseks.

3.6.2. ÜHISTRANSPORT

Hinnanguliselt 75-80% Saue valla inimestest elab vähem kui 5 km kaugusel raudteetrassist. Seetõttu on tähtsaim ühistranspordiliik raudteetransport. Näiteks Saue linna ja Laagri aleviku ning Tallinna vahel käib rong päevas mõlemal suunal ligikaudu 40 korda. 2019. aastal pikenes raudtee Turbani ning nüüd ühendab raudteetransport valla keskusega ka kaugemad valla kandid. 2022. aasta lõpus valmis teine rööpapaar Keila ja Pääsküla jaamade vahel. 2023. aastal viidi lõpule raudteeliikluse juhtimise süsteemi rekonstrueerimine antud lõigul ning tihendati reisirongide sõidugraafikuid. 2025. aastal võttis AS Eesti Liinirongid (Elron) kasutusele taktsõiduplaani Keila ja Tallinna vahelisel lõigul. Perspektiivse projektina aitaks valla arengutele kaasa ka Tallinna ümbersõiduraudtee väljaehitamine, mis võimaldaks öiste kaubavedude eemale juhtimist, samuti võimaldaks reisijatele uusi liikumisvõimalusi (nt Rae ja Ülemiste suund). Vastava eriplaneeringu koostamine käivitus 2022. aasta lõpus, kuid praeguseks on eriplaneeringu koostamise peatatud.

Laagri alevikku, Koidu ja Alliku küla teenindavad ka Tallinna linna bussiliinid (18, 20A, 27), samuti 2011. aastal koostöös Harku valla ja Harjumaa Ühistranspordikeskusega käivitatud bussiliin nr 112, mis pikenes 2019. aasta sügisest Saue linnani ning töötab nüüd riigi rahastatava liinina. Saue linna teenindab samuti koostöös Harjumaa Ühistranspordikeskusega 2017. aastal käima pandud bussiliin nr 191. 2025. aastal käivitus Tallinna ringteed mööda kulgev liin nr 199 Mustakivi - Jüri - Saku - Saue. Ääsmäe piirkonda teenindab eelkõige Pärnu ja Haapsalu suunalt tulev Ääsmäed läbiv bussiliiklus. 2019. aasta septembrist käivitusid tagamaad ja vallakeskust ühendavad bussiliinid. 2020. aasta 1. kvartalis käivitus Laagri siseliin. Lisaks teenindavad vallaelanikke täielikult Saue valla eelarvest rahastatavad valla siseliinid, mis on suunatud eelkõige õpilaste teenindamisele. 2025. aastal käivitas Harjumaa Ühistranspordikeskus Nissi, Turba ja Ellamaa piirkonda teenindava liini 193 Riisipere – Lehetu – Turba – Ellamaa.

Saue valla poolt arendatava ühistranspordi teenuse fookus on õpilastransport. Ülejäänud bussitranspordi arendamisega tegeleb MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus, Saue Vallavalitsus

on selle asutajaliige. Täiendavalt toetab vald oma elanike rongiliiklust, mille teenuse osutamist korraldab Elron.

Saue valla sisestel bussiliinidel, mille käigus hoidmise eest maksab ainult vald, on valla elanikele sõit tasuta. Alates 2019. aasta novembrist, kui valmis raudteeühendus Turbani, saavad Saue valla elanikud Elroni rongides 2.-5. tsoonis tasuta sõita ja sõites kaugemale, maksavad ühe hinnatsooni võrra vähem.

„Pargi ja reisi" parklad on Saue, Urda, Valingu, Laitse, Turba ja Padula raudteepeatuses ning Riisipere raudteejaamas.

Kui linnapiirkonna ühendused Tallinnaga on head, siis maapiirkondade ühendused kohalike keskustega vajavad parandamist. Ühenduse parandamiseks analüüsitakse olemasolevaid ühistranspordi marsruute ning võimalusi nende muutmiseks. Ühtlasi vajavad parandamist eriliigilistelt transpordiliikidelt mugavaid ümberistumisi võimaldavad transpordisõlmed. Kõnealuse sõlme väljaehitamine on kavas Saue raudteejaama piirkonnas. Teave ühissõiduki sõiduplaanide kohta on kättesaadav Peatus.ee süsteemi ja suurema sõitjatekäibega peatustes olevate postrite kaudu. Põhja-Eesti Ühistranspordikeskusel valmis 2025. aastal tarkvaralahendus, mis tegi ühistranspordi info reaalajas kättesaadavaks.

Väljakutsed

- Hajaasustuspiirkondade elanike ootused on ühistranspordi osas suuremad kui reaalsed võimalused ühendusi tagada.
- Erinevate transpordiliikide ühilduvusega on probleeme (bussi- ja rongiliikluse ühildamine, muutuvad graafikud jms), ümberistumise võimalused pole piisavalt mugavad.
- Ühistranspordi ebaühtlane kasutus väljumisaegade ja sihtpunktide lõikes ning tegelike kasutusandmete puudumine.

Eesmärk (VE 6.2)

- **Ühistranspordivõrk tagab mõistlikud liikumisvõimalused keskuste ja tagamaa vahel (nii Tallinnaga kui vallasiseselt), õpilastransport on optimaalselt ja perede vajadustest lähtuvalt korraldatud.**

Mõõdikud

Jrk nr	Mõõdetava indikaatori kirjeldus	Algtase 2025	Sihttase	Planeeritav sihttaseme saavutamise aeg
1	Rahulolu ühistranspordiga (seisukohta omanud isikud, allikas Saue valla elanike rahuloluküsitlus)	73,10%	75%	2035

Investeeringud

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest, kaasates toetusmeetmeid				
1	Valda iseloomustavate ja kasutajasõbralike bussiootepaviljonide paigaldamine enamkasutatavates peatustes	210 000	2026-2033	vallavalitsus	VE 6.2
2	Padula raudteepeatuse jalakäijate tunneli rajamine	700 000	2030+	vallavalitsus	VE 6.2
3	Saue multimodaalse transpordisõlme väljaarendamine	1 200 000	2025-2026	vallavalitsus	VE 6.2

Tegevused

1. Koostöö teiste omavalitsustega, AS-iga Eesti Liinirongid, Põhja-Eesti ÜTK-ga ja riigiga Harjumaa ühistranspordi arendamisel, liinivõrgu kujundamisel ning erinevate ühistranspordiliikide ja kergliikluse sidustamisel.
2. Koostöö Tallinna linna, Põhja-Eesti ÜTK ja ASi-ga Eesti Liinirongid omavalitsuste piire ületava Tallinna liinivõrgu küsimustes.
3. Erinevate ühistranspordiliikide koostoimimise (rongid, bussid) arvestamine planeeringute protsessis, teede, kergliiklusteede ja parklate ehitusel.
4. Läbirääkimiste pidamine AS-iga Eesti Raudtee ja AS-iga Eesti Liinirongid Välja raudteepeatuse ehitamiseks.
5. Eri transpordiliikide graafikute ühildamine.
6. Õpilaste kooli sõitmiseks kuluva aja vähendamine, vajadusel lisaliinide käivitamine piisava arvu sõitjate olemasolul (avaliku liinina).
7. Uute infotehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtt, mis tõstaks ühistranspordi kasutamise mugavust.
8. Ühistranspordi sageduse ja täituvuse kriteeriumite defineerimine koostöö ÜTK-ga.
9. Pargi ja reisi lahenduste parendamine (sh bussipeatused).
10. Reaalaja tabloode paigaldamine ümberistumise sõlmedesse.

4. VALLA JUHTIMINE JA ARENGUKAVA SEIRE

4.1. JUHTIMINE

Valla juhtimine lähtub tervikliku ja tasakaalustatud arengu põhimõttest ning on avatud. Kõigil soovijatel on võimalik otsuste kujundamisel kaasa rääkida. Strateegiliste investeeringute kavandamine toimub keskselt, kohapealsete küsimuste arutamine ning lahenduste leidmine kandipõhiselt ja võimalikult rohujuure tasandil. Valla arengu suunamine toimub tasakaalustatult, vald toetab sidusust erinevate piirkondade, sh keskus-tagamaa vahel.

Valla juhtimise aluseks p 2.3 väljatoodud eesmärk:

- **Strateegilise, avatud ja kogukonda kaasava juhtimise arendamine (VE 7.1).**

Strateegiline juhtimine tähendab, et vallal on arendustegevusi kavandades silme ees pikk vaade, samas ollakse paindlikud ja reageeritakse kiiresti pakilistele probleemidele ning väliskeskkonna muudatustele.

Juhtimisvaldkonna alaeesmärk on valla ühise identiteedi ja kommunikatsioonikeele kujundamine, arvestades piirkondade eripära.

Investeeringud:

Jrk nr	Investeeringu nimetus/võimalik rahastusallikas	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta(d)	Vastutaja(d)	Seotud eesmärk
	Rahastamine vallaeelarvest				
1	Vahendite suunamine e-teenuste arendusse	900 000 (iga-aastaselt 150 000)	2027-2030	vallavalitsus	VE 7.1

Juhtimisvaldkonna tegevused on jaotatud kolmeks:

1. **Personali hoidmine ja väärtustamine** (vallavalitsus koos allasutustega, kogu kontsern):
   - 1.1. vallaüleste baaspõhimõtete rakendamine personalipoliitika osas lähtudes võrdsest kohtlemisest (nt palgakorraldus);
   - 1.2. piirkondlikult ning valdkondlikult dünaamilise palgakorralduse ja motiveeriva töökeskkonna arendamine, pidades silmas konkurentsivõimet;
   - 1.3. valla töötajate enesearengu järjepidev toetamine.

2. **Kaasaegse ja avatud juhtimiskorralduse tagamine**:
   - 2.1. valla hallatavate asutuste ja sidusettevõtete tegevuse ning juhtimise kohandamine vastavalt muutustele;
   - 2.2. vajaduspõhiselt erinevate juhtimismudelite rakendamine;
   - 2.3. vallavalitsuse ja hallatavate asutuste tugiteenuste keskne korraldamine (haldustegevused, IT-tugiteenus, hariduslikud tugiteenused);
   - 2.4. teenuste arendamine ja juhtimisotsuste tegemine, arvestades uuringuid, elanike tagasisidet ja andmeanalüüsi tulemusi ning kasutades tervikliku kvaliteedijuhtimise põhimõtteid;

2.5. uute tehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtt ja e-teenuste arendamine kõigis omavalitsuse tegevusvaldkondades lähtuvalt kasutajakogemusest ja nõudlusest;
2.6. valla ja hallatavate asutuste ühise kommunikatsioonikeele rakendamine;
2.7. kriisikommunikatsiooni meetodite väljatöötamine ja rakendamine.

3. Vallasisese ja välise koostöö arendamine:

3.1. rohujuuretasandi algatuste toetamine kantides ja asumites, koostöö kodanikuühendustega;
3.2. koostöö arendamine kolmanda sektori ja erasektoriga teenuste korraldamisel ja infrastruktuuri arendamisel;
3.3. koostöö arendamine naaberomavalitsustega avalike teenuste korraldamisel ning taristu arendamisel;
3.4. aktiivne ja sisukas osalemine maakondliku omavalitsusliidu ja üleriigilise omavalitsusliidu töös;
3.5. koostöö arendamine riigiasutustega taristu arendamisel ning omavalitsuste üleste teenuste korraldamisel ja finantseerimisel;
3.6. välissuhtluse toetamine ja arendamine, osalemine rahvusvahelistes koostööprojektides.

4.2. ARENGUKAVA SEIRE JA HINDAMINE

Arengukava seire ja hindamine toimub kolmel tasandil:

1. majanduslike baasnäitajate hindamine (iga-aastaselt või sagedamini);
2. elanike rahulolu uuringust lähtuv teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi hindamine (kord kahe aasta jooksul);
3. valdkondlike mõõdikute ja tegevuskava täitmise seire (vt p 3 valdkondliku mõõdikud ning investeeringud ja tegevused, iga-aastaselt).

Majanduslikud baasnäitajad, mida seiratakse:

1. elanike arv/maksumaksjate arv;
2. keskmine sissetulek elaniku kohta/maksumaksja kohta;
3. töötuse määr;
4. baasintressi määr (Euribor).

Haldusreformijärgse Saue valla **rahulolu-uuring** viidi esimesest korda läbi 2020. aasta oktoobris[12] ning kordusuuringud toimusid 2022. aasta sügisel ja 2025. aasta kevadel. Rahuolu-uuringus küsitakse valla elanike hinnangut elukeskkonnale, avalikele ja teistele kohalikele teenustele, kogukonnale ja kodanikuühendustele ning valla juhtimisele. Järgmine rahulolu-uuring viiakse läbi 2027. aastal.

[12] https://sauevald.ee/asutus-uudised-ja-kontakt/arengukavad-eelarve-uuringud/uuringud

Valdkondlikes alajaotustes on kirjeldatud mõõdikud, mis kajastavad valdkonnas elluviidava poliitika tulemusi ning sihte, milleni soovitakse jõuda, või kirjeldavad mõõdiku näitu või näidu vahemikku, mida peetakse vajalikuks tasemeks/vahemikuks. Saue valla elanike rahuloluküsitluse tulemustel baseeruvate mõõdikute algtasemete leidmisel on võetud arvesse vastajad, kes olid teemaga kokku puutunud ja/või omasid teema osas seisukohta.

Investeeringute täitmist mõõdetakse nn valgusfoori meetodil.

- **PUNANE** – tegevust pole alustatud. Tegevuse suhtes pole midagi toimunud, puuduvad konkreetsed vastutajad, tähtajad ja ressursid.
- **KOLLANE** – tegevus on täitmisel ning senine elluviimine on toimunud plaanipäraselt. Määratud on vastutaja ja konkreetne tähtaeg.
- **ROHELINE** – tegevus on teostatud.

Hindamisejärgselt võetakse vajadusel ette korrigeerivaid tegevusi tegevuskava tulemuslikuks täitmiseks. **Tegevuste täitmist mõõdetakse iga-aastaselt kvalitatiivselt,** tuues välja konkreetse selgituse, kas ja mida on antud tegevuse puhul aasta jooksul tehtud ning vajadusel lisatakse täiendavaid tegevusi.

Täiendavalt jälgitakse Saue valla valdkondlikku positsiooni, võrreldes Eesti teiste omavalitsustega (portaal minuomavalitsus.ee). Valla eesmärk on olla kõigis valdkondades Eesti parimate kohalike omavalitsuse hulgas.